

REXTER

ČASOPIS PRO VÝZKUM
radikalismu, extremismu a terorismu

ročník 6, číslo 2

Autonomní nacionalismus

Autor: Petra Vejvodová
Email: 119477@mail.muni.cz

Autonomous Nationalism

Autonomous Nationalism represents new concept in the frame of Neonazism scene. This writing is focused on organizational, possible ideological and strategic changes which were brought in context of development of Neonazism in Germany from the beginning of 90's of 20th century to nowadays. Analysis examines the organization, ideological part, strategy and position in German right extremism of Autonomous Nationalism. Text is also focused on Autonomous Nationalism in the Czech Republic as a country where right extremists are looking for the inspiration from the Germany in quit large amount.

V současné době lze na extrémně pravicové scéně pozorovat určité změny, které souvisí s generační obměnou a vyvíjejícím se konceptem. Po sjednocení Německa a rozpadu Sovětského svazu nastala „nová etapa“ ve vývoji. Na začátku 90. let byla pro pravicový extremismus příznačná určitá syrovost, spontánnost a nerozvážnost. Postupem času, v Německu zhruba od poloviny 90. let, na české scéně s menším zpožděním, můžeme pozorovat strategické změny, promyšlené reakce na chování demokratického zřízení. S novým tisíciletím přichází nová mladá generace, která posouvá extrémní pravici opět o kus dále, a to k „autonomnímu nacionalismu“.

Úvod

Tato práce si klade za cíl popsat soudobé trendy ve vývoji extrémní pravice, především v její neonacistické části, které dospěly k autonomnímu nacionalismu. Pozornost je nejdříve věnována německé scéně, která sloužila jako impuls pro rozvoj. Jsou analyzovány příčiny strategické změny v souvislosti s chováním státu, vývojové mezistupně a charakteristické rysy konceptu. V textu je rovněž vysvětlena pozice autonomního nacionalismu na německé scéně a následně se práce věnuje šíření konceptu za hranice Německa.

Momentálně největší odezvu lze sledovat mezi českými neonacisty. Otázkou tedy je, do jaké míry je koncept přijímán, zda se všemi prvky, nebo je nějakým způsobem upravený. Text směřuje k zjištění,

jakou strategickou a strukturální změnu ve vývoji neonacismu autonomní nacionalismus přináší a zda dochází i vedle koncepčních změn k změnám ideologickým. Dalšími otázkami je i to, do jaké míry představuje autonomní nacionalismus ohrožení pro demokratické zřízení a jaké perspektivy má autonomní nacionalismus s ohledem na šíření se mimo Německo.

Cesta k nové formě nacionalismu v Německu - svobodní nacionalisté a autonomní nacionalisté

Na poli pravicového extremismu v Německu je možné sledovat dvě tendence, které jdou vedle sebe. Na jedné straně posiluje trend upevňování vazeb uvnitř organizací, Nacionálnědemokratická strana Německa (NPD) ¹se posouvá do těžiště a vytváří styčný bod, upevňuje strukturu. Na druhé straně je tu část neonacistů, kteří se odpoutávají od pevné struktury, od formy, která by jen trochu měla připomínat politickou stranu. Tomuto proudu jde spíše o schopnost akce a rychlé mobilizace, než o vytváření sítě vazeb a formální organizace. V současnosti můžeme pozorovat změny, které probíhají na poli neonacistického působení. Charakter demonstrací, které probíhají v posledních letech neodpovídá neonacistickým shromážděním, které známe z 90. let 20. století. Minimálně můžeme sledovat změnu zevnějšku účastníků demonstrací. Neonacisté změnili svůj styl oblékání, řeči, jinak vypadají transparenty, používají jiná slova a jinak si říkají. Již to nejsou klasičtí neonacisté, ale „svobodní nacionalisté“, „svobodné síly“ nebo „autonomní nacionalisté“. Vedle těchto označení se objevuje i pojem „kamarádský spolek“.

Sjednocení Německa - výzva pro neonacisty

Všeobecně lze pravicový extremismus rozdělit na dvě základní formy: organizovaný a neorganizovaný. Do organizovaného pravicového extremismu podle Adriany Mikulčíkové řadíme hlavně politické strany, hnutí, různé svazy a spolky. K neorganizovaným zařazuje především subkulturní skupiny, skinheady a hooligans. Neorganizované skupiny znamená, že mají velmi volnou strukturu (Mikulčíková 2007: 212).

Podle ideové stránky můžeme pravicový extremismus rozdělit na nacionalistický a neonacionalistický. Toto rozdělení je ale nepřesné, nejednoznačné, protože je velice obtížné určit mezi nimi hranici. V mnoha případech nelze organizaci či skupinu jednoznačně zařadit. K nacionalistickým pozicím se řadí spíše politické strany, ale ani jim nejsou cizí neonacistické myšlenky.

V případě Německa hraje významnou roli dělení pravicového extremismu na teritoriálním základě. Rozdělení Německa na dva systémy ovlivnilo charakter podoby pravicového extremismu. Podoba pravicového extremismu v bývalém východním Německu se liší od pravicového extremismu v bývalém západním Německu. To způsobily dva odlišné systémy, kdy v bývalém západním Německu se pravicový extremismus utvořil do podoby pevně strukturovaných organizací, etablovalo se několik

politických stran a ty přinesly poměrně vypracovanou ideologickou bázi. Naopak v zemích východního Německa se utvořila méně organizovaná struktura s nízkou vnitřní organizovaností a bez příliš propracované ideologické složky. Lidé patřící do této skupiny nemají ucelený a pevný názor - světonázor. Převládá zde i vysoká fluktuace přívrženců a nízká politická angažovanost. Pokud dojde ke spolupráci s politickou stranou či organizací, nemusí ji akceptovat jako závaznou. Pravicový extremismus ve východní části Německa je i více agresivní a spontánní. Vychází prioritně ze subkulturní báze, což zapříčinil nastavený systém, ve kterém nebylo možné vytvořit politickou stranu tohoto typu (Drieschová 2006: 83–84; Mikulčíková 2007: 212).

Neonacistické skupiny existovaly vedle politických stran od poloviny 70. let 20. století a často s nimi soupeřily. Na rozdíl od politických stran se organizace nezaměřovaly na volební zisky. Naopak neskrývavě vyjadřovaly svůj nesouhlas s vládnoucím zřízením a hlásily se k zásadám nacionálního socialismu a hitlerismu. Neonacisté sami sebe chápou za následovníky NSDAP. Usilují o vytvoření totalitárního státu založeného na vůdcovském principu a na rasistickém programu, který má chránit a podporovat německý národ (McGowan 2004: 203).

Ohrožení ze strany neonacistů nespočívá ani tak ve volebním zastoupení, ale v tom, že šíří rasovou nenávist, organizují provokativní pochody a tíhnou k násilnostem (příležitostně k teroristickým akcím). Jaké nebezpečí neonacisté představují, to se ukázalo na začátku 90. let. Neonacisté využili situace kolem sjednocení Německa, kdy se jim naskytla příležitost chytit druhý dech. Nacionální strany ztrácely na zajímavosti a ve společnosti panovaly obavy, strach z nově vznikající situace. Neonacisté využili pocitu nejistoty, který provázel proces hospodářské restrukturalizace v nových spolkových republikách. Využili hospodářských a politických problémů. Zhroucení systému ve východním Německu neonacistům pomohlo, vytvořilo pro ně živnou půdu. Martin Thein uvádí, že v době sjednocování republik se k neonacistickým organizacím hlásilo na dva tisíce lidí.

Během následujících zhruba tří let se počet sympatizantů téměř zdvojnásobil (Thein 2007: 212). McGowan dokonce uvádí, že na počátku devadesátých let se o členství v neonacistických organizacích hlásilo cca dva tisíce členů pouze na území východního Německa, což znamenalo téměř dvojnásobek oproti západnímu Německu (McGowan 2004: 216–217). Podle zprávy Úřadu pro ochranu ústavy se s pravicovým extremismem jako takovým ztotožňovalo v roce 1990 na 32000 lidí. V roce 1993 přišel vrchol, kdy se počet lidí zdvojnásobil na 64500. Do tohoto výzkumu jsou řazeni členové politických stran, nejedná se tedy pouze o členy hnutí.

V letech 1991–1994 vypukla smršť neonacistických aktivit. S nárůstem počtu členů a sympatizantů se zvedl i počet trestných činů. Nevídaným tempem narostl počet násilných činů, z nichž se větší část uskutečnila ve východním Německu. Mnohé činy byly spáchány z rasových či xenofobních důvodů. Cizinci představovali pro neonacisty nejviditelnější a nejsnazší cíl. Mezi hlavní cíle patřili

zahraniční dělníci, žadatelé o azyl, ubytovny cizinců, židovské komunity. Jednalo se o případy zastrašování, žhářství, fyzických útoků. V několika případech došlo i k vraždám. Smutně proslul případ, kdy v září roku 1991 ve městě Hoyerwerda neonacisté během pětidenního protestu „vyčistili“ město od cizinců. Vyvezli je všechny z města ven a policie nebyla schopna nic dělat. Tento akt vzbudil u obyvatel města nadšení a sympatie. Během vyvezení cizinců skandovali hesla „Deutschland den Deuschen!“ (Německo Němcům!) nebo „Ausländer raus!“ (Cizinci ven!). Podobně protestovali obyvatelé Gollwitzu v roce 1997, když se do obce stěhovalo padesát židovských občanů (Drieschová 2006: 84–85; McGowan 2004: 217).

Stejně tak jako ve východním Německu se rozhořel boj proti cizincům, stejná situace nastala i v západním Německu. Neonacisté, posílení děním na východě země, provedli řadu útoků namířených proti cizincům.⁶ Podle údajů Úřadu pro ochranu ústavy v roce 1991 bylo zaznamenáno 849 násilných činů. Ve srovnání s rokem 1990 to představuje pětinasobný nárůst. V roce 1992 se počet těchto činů opět téměř zdvojnásobil na 1500. V letech 1991–1993 zabili neonacisté 23 osob (McGowan 2004: 217). Zajímavé je rovněž srovnání pachatelů podle věku. Analýza z let 1991 a 1992 ukazuje, že pachatelé celé jedné třetiny trestných činů jsou mladiství (tzn. ve věku 15-18 let) (Bundesamt für Verfassungsschutz 2001).

Příčiny nutné změny strategie neonacistů

Zmíněná eskalace násilných činů vytvářela stále sílící tlak na vládu na spolkové i na regionální úrovni. Vláda byla nucena podniknout kroky směřující k zamezení dalších neonacistických akcí. Zpočátku váhala vyhovět hlasům volajícím po zákazu neonacistických organizací. Zákaz organizací takového typu totiž nemusí a většinou ani nepřináší požadovaný výsledek. Členové zakázaných organizací se mohou přeskupit do jiných organizací, nebo vytvořit zcela nové. Navíc tento krok přináší takový efekt, že neonacistické síly jsou zatlačovány do ilegality a stát k nim má horší přístup a omezenou možnost kontroly. Nicméně německá vláda vyhověla hlasu veřejnosti a médií a k zákazům přistoupila.

V roce 1992 zakázal německý ministr vnitra Rudolf Seiters Nationalistische Front (Nacionalistická fronta), Deutsche Alternative (Německá alternativa), Nationale Offensive (Národní fronta). V červnu 1993 byl v Bavorsku zakázán Nationaler Block (Národní blok). V listopadu 1994 došlo k zákazu činnosti Wiking Jugend (Vikingská mládež)⁷. V následujícím roce se zákaz dotkl i politické strany Freiheitliche Deutsche Arbeiterpartei – FAP (Svobodná německá dělnická strana) a v Brandenbursku hnutí Direkt Aktion/Mitteldeutschland (Přímá akce/Střední Německo). V roce 1996 byla zrušena Skinheads Allgäu. O rok později, tedy v roce 1997, byl v Brandenbursku zrušen Kameradschaft Oberhavel (Kamarádský spolek Oberhavel). V únor 1998 zákaz postihl Heide-Heim v Dolním Sasku. Divize Blood and Honour a jeho mládežnické organizace White Youth a Hammerskins musely být zrušeny v září roku 2000. Ve stejném roce byla zakázána i skupina Hamburger Sturm (Hamburská bouře). V dubnu 2001 skončila svoji činnost v Sasku organizace Skinheads Sächsische Schweiz – SSS (Skinheadské saské Švýcarsko) (Drieschová 2006: 94; McGowan 2004: 221).

Mezi naposled zakázanými organizacemi jsou Bündnis Nationaler Sozialisten für Lübeck (Spolek národních socialistů Lübecku) zakázaný v roce 2003, Fränkische Aktionsfront v roce 2004, Kameradschaft Tor Berlin v roce 2005, Berliner Alternative Süd – Ost v roce 2005, Kameradschaft Hauptvolk a jeho mládežnická organizace Sturm 27 v roce 2005, ANSDAPO (Alternative Nationale Strausberger Dart-, Piercing und Tattoo-Offensive) ve stejném roce a v roce 2006 Schutzbund Deutschland.⁸ Spolkový správní soud odůvodnil zákazy tím, že nacionálně socialistické zaměření sice přímo nevyplývá z jejich programatiky, ale je patrné ze způsobu, jakým vystupují na veřejnosti. Došlo tedy k použití principu „brání se demokracii“ stanoveného v Základním zákoně. Tento princip umožňuje ústavní obranu proti útokům na svobodné demokratické zřízení. Kromě zákazů spolkovým sněm odsouhlasil legislativu – zákony k prevenci kriminality, která je přímo cílena na pravicově extremistické organizace. Soudy mohly udělovat tvrdší tresty, rozšířila se definice trestného činu podněcování k násilí a rasové nenávisti i na výroky hanobící celé skupiny a menšiny. Legislativa zakázala užívání jakýchkoli symbolů, vlajek, hesel či gest nacistického rázu a přidala až pětiletý trest odnětí svobody za popírání holocaustu (Bundesamt für Verfassungsschutz 2006: 9-19; McGowan 2004: 221).

Výsledkem těchto kroků bylo, že násilí na nějakou dobu pokleslo a došlo k postihnutí lidí z vedoucích pozic jednotlivých organizací a dalších řadových členů. I přes všechnu snahu se sympatie k neonacistickým hnutím snížit nepodařilo. Aktivní jádro zůstalo a chystalo se revitalizovat svoji činnost. Výzkum prokázal, že zhruba 70 % pravicových extremistů působících na řídicích funkcích a téměř 40 % členů zakázaných organizací i dnes stále působí a jsou aktivní v pravicově extremistických hnutích. To dokazuje, že zákazy neměly takový dopad, jaký se očekával (Bundesamt für Verfassungsschutz 2001). Situaci pravicovým extremistům ztěžovaly legislativní úpravy, a tak pro možnost svého působení bylo potřeba přijít s koncepční změnou, tak aby se uchránili před kontrolou a zásahy ze strany státu.

Nová koncepce - kamarádké spolky, Svobodní nacionalisté a Autonomní nacionalisté

Zákazy uvedených organizací zničily nejdůležitější vazby na neonacistické scéně. Neonacisté se snažili opět nějakým způsobem zmobilizovat a tyto vazby obnovit, aniž by museli čelit případné hrozbě dalších zákazů. Staré organizační a identifikační modely se staly zastaralými a nežádoucími. „Prominentní“ neonacisté Thomas Wulff, Christian Worch, Michael Kühnen a Thorsten Heise přišli v polovině 90. let s novým konceptem: vznik malých autonomních skupin, bez klasické struktury, které měly být schopny se rychle zmobilizovat, rychle a pohotově reagovat a měly být akční. Mottem se stalo: „Organizace bez organizace!“ (Bundesamt für Verfassungsschutz 2000; Klarmann 2007; McGowan 2004: 223; Röpke 2006).

Na celém území Německa začaly vznikat tzv. Kameradschaften (kamarádké spolky) nebo také jinak „Freie Kameradschaften“ (svobodné kamarádké spolky) - skupiny, které jsou vysoce motivovány, moderně vybaveny a představují zárodky pro „nacionální revoluci“. Síť takovýchto skupin měla představovat srdce a plíce nacionálního hnutí. Ovšem ne všichni neonacisté na tuto formu přistoupili.

Většina se přidala k novému konceptu kamarádkých spolků, ale zůstali i tradiční neonacisté, kteří nechtěli od původní organizace upustit navzdory tomu, že jim hrozil zákaz ze strany státu.

Část neonacistů koncept kamarádkých spolků rozšířila podle Wulffa ještě na vyšší úroveň. Tato skupina se začala označovat jako Svobodní nacionalisté. Svobodní nacionalisté si ponechali původní organizační strukturu kamarádkých spolků, ale svoji činnost zaštitili společnými orgány a dali hnutí novou společnou formu a vzezření modernosti a vyspělosti. Na začátku nového tisíciletí se v rámci svobodných nacionalistů vyprofilovala další skupina tzv. Autonomní nacionalisté, kteří pocítili potřebu své konání posunout dále, více se zradikalizovat a původní koncept opět upravili s tím, že ponechali fungování na základě kamarádkých spolků. Myšlenka zůstala zachována, ale změnil se obal. Vzhledem k tomu, že základ konceptu, tzn. organizační forma, vnitřní fungování, způsob rekrutování nových členů, komunikace a ideologie, se u Autonomních nacionalistů neliší od Svobodných nacionalistů, budou jim společně věnovány následující kapitoly.

Organizační forma

Již z názvu „kamarádký spolek“ mělo být patrné, že spolky mají být spíše neformálního charakteru. Upustilo se od pevné organizační struktury a hierarchie. Počet členů se snížil. Každou jednotku tvoří pět až dvacet lidí. Věkový průměr je zhruba 18–25 let, ale nejmladší členové kamarádkých spolků jsou i šestnáctiletí (Bundesamt für Verfassungsschutz 2000). Spolky vznikají na místní úrovni a již nikoli na celorepublikové nebo na úrovni spolkových zemí, tzn. že jejich dosah je velmi malý. Spolek je neformální, neregistrovaný.

Podstatou celého konceptu volné organizační struktury je ztížit identifikovatelnost kamarádkého spolku a zlepšit možnost utajení. Státní orgány nemohou tyto spolky tak snadno vypátrat a pokud odhalí jednoho člena kamarádkého spolku, nehrozí narušení struktury a celého fungování. Před změnou organizační struktury docházelo k infiltraci organizací tzv. provokatéry. Patříčné státní orgány nyní tuto možnost ztratily.

Tento postup se nápadně podobá levicovým extremistickým a teroristickým organizacím ze sedmdesátých a osmdesátých let, které rovněž využívaly strategii rozvolněné struktury. Snažily se fungovat jako samostatné menší buňky, aby se mohly lépe ukrývat před vládou.

Neonacisticky orientované spolky bez organizační struktury nebo pouze jen s velmi mírnou organizací obecně odmítají vytvářet hierarchii například v podobě předsednictví, rozdělování funkcí, neexistuje formální členství, neplatí se členské příspěvky, spolky se distancují od používání různých znaků, které by třeba připomínaly strukturovanou organizovanost. Jediným znakem, který oficiálně používají jako sjednocující prvek, je černo-bílo-červená vlajka německé říše. V praxi, respektive na demonstracích a různých setkáních, nalezneme svobodné nacionalisty nesoucí černé vlajky. Černou vlajku používají i v prezentacích na jednotlivých webových stránkách (Bundesamt für

Verfassungsschutz 2000).

Nelze si v praxi představovat naprosto volnou strukturu, nebo žádnou. Anarchie ve spolcích nepanuje. I kamarádké spolky potřebují nějakou minimální strukturu, pokud má být zaručena identita a schopnost jednat. Některé spolky se pouští do větší míry strukturovanosti. Obecně si alespoň volí členové ze svého středu osobu, která bude neoficiálním vedoucím. Taková osoba má na starosti svolávání členů, vytváření programu setkání a komunikaci s jinými spolky. Setkání probíhají v pravidelných odstupech a pevně stanovených dnech, převážně večer. Slouží k politickému školení nebo přípravě na akce a ke stmelení skupiny. V některých skupinách se dokonce platí i členské příspěvky, dochází k rozdělování funkcí. Za minimální organizační prvek můžeme považovat i společné označení. Jednou z více organizovaných skupin byl „Kameradschaft Oberhavel“, který 14. srpna 1997 zakázalo ministerstvo vnitra. Tato skupina měla pevnou strukturu, rozdělovala funkce, fungovala v ní hierarchie a vyžadovala od členů registraci. Skupina byla zakázána z toho důvodu, že vystupovala proti ústavnímu pořádku a všeobecnému mínění (Bundesamt für Verfassungsschutz 2000).

Armin Pfahl-Traugher identifikoval tři charakteristiky tohoto nového modelu. Prvním je vytváření takových vztahů, které nejsou závislé na skupině, existence bez formálního členství; tyto vztahy zůstávají převážně na regionální úrovni a dále se nerozšiřují. Za druhé, je to koordinace pod vedením všemi uznaných vedoucích osob. Třetí bod se týká výměny informací. Skupiny vytváří takovou strukturu, která zajišťuje efektivní vzájemnou výměnu informací (Thein 2007: 222).

Svobodní a Autonomní nacionalisté a celkově kamarádké spolky se skrze svoji strukturu a chápání sama sebe vymezují proti klasickým pravicově extremistickým stranám. V příručce Svobodných nacionalistů se píše, že „politický, v našem smyslu aktivní boj za nacionalismus, znamená povznést se a myslet dále než jsou stranické konvence a pravicové maloměšťáctví.“ (Ein Leitfadens: 8) V neexistenci oficiálních náležitostech organizací a stran (program, oficiální členství, zasedání atd.) vidí svoji výhodu. Volná organizace jim přináší flexibilitu, mobilitu, aktuálnost a heterogenitu politické agitace a protestní formu. Zvětšuje se jim tak „hrací prostor“ pro akci.

Spolky vznikají s příslušností k nějaké obci či regionu. Název spolku pak tuto skutečnost ve většině případů odráží např. „Kameradschaft Karlsruhe“ (v Bádensku-Württembersku), „Kameradschaft Weser - Berlang“. Místo slova „Kameradschaft“ mohou používat termíny „fronta“ (Front), „domobrana“ (Heimatschutz) nebo „kruh přátel“ (Freundeskreis) jako např. „Thüringer Heimatschutz“. Některé interpretace tvrdí, že kamarádké spolky vytvářejí svoji praxi po vzoru lokálních jednotek SA. Minimálně sentimentální vztah k jednotkám SA potvrzuje fakt, že některé skupiny si dávají do názvu jména místních vůdců jednotek SA jako např. „Kameradschaft Josef Terboven“ (velitel jednotky v Essenu), nebo jména zavražděných mužů z SA např. „Kameradschaft

Walter Spangenberg“ v Kolíně nad Rýnem. Jiné používají číselné kódy jednotek SA např. „Kameradschaft Celle 73“ odvodil svůj název z SA-Standarte 73 operující v Hannoveru, zakázaný „Kameradschaft Hauptvolk“ (Hlavní národ) měl podskupinu „Sturm 27“ pojmenovanou podle dřívější SA skupiny v Braniborsku. Další skupiny se jmenují nebo jmenovaly „Sturm Baden“, „Hamburger Sturm“ (již zakázaná). „Kameradschaft Aachener Land“ v době založení, tedy v polovině roku 2001, nezkracoval svůj název na KAL jako nyní, ale na KSA. (Thein 2007: 223; Klarmann 2007).

Počet spolků zůstává od přijetí nové koncepce pořád stejný. V prvních letech (tedy od poloviny 90. let) vzniklo cca 150 spolků a tento počet se stále udržuje. Pfahl-Traughber odhaduje počet spolků v roce 1998 na 80. V následujícím roce dochází k „boomu“ kamarádkých spolků, počet stoupá na 150 (Pfahl-Traughber 2001: 92). Podle výročních zpráv Úřadu pro ochranu ústavy fungovalo v roce 2001 na 150 spolků, v roce 2002, 2003 a 2004 se počet zvýšil zhruba na 160 a na tomto čísle se ustálil (Bundesamt für Verfassungsschutz 2003: 48; Bundesamt für Verfassungsschutz 2004: 48; Bundesamt für Verfassungsschutz 2005: 57).¹⁰ Některé spolky jsou pasivní co se týká fungování nebo neoperují v tom smyslu, jak se od nich očekává. Nejsou politicky aktivní (tzn. nepořádají nebo neúčastní se demonstrací, neagitují).

Jak je z výše uvedených údajů patrné, počet spolků se ustálil na cca 150–160. I když neustále vznikají nové a nové, stejně tak rychle již existující zanikají. Vedoucí osoba se postupem času může pasovat do role „vůdce“, což může narazit na odpor ostatních členů. Nastává vnitřní rozkol, který vede k rozpadnutí skupiny. Stejně tak mnoho členů nemá stejný světonázor, což může také působit destabilizačně. Dalším faktorem vedoucím k rozpadu je i to, že skupina je příliš upnutá na vedoucí osobu a pokud se třeba tato osoba odstěhuje, znamená to faktický konec, protože se vytratil jednotící prvek.

Svobodní nacionalisté – akční byra

Poměrně silné kamarádké spolky fungují v severním Německu. Na potenciálu získají hlavně proto, že spolu dokáží spolupracovat a sladit navzájem kroky. Zde se podařilo Thomasi Wulffovi rozšířit koncepci autonomních nestruturovaných spolků na koncept tzv. Svobodných nacionalistů (Freie Nationalisten). Wulff chtěl spojit roztržštěné neonacistické síly, které představovali jednotliví aktivisté a kamarádké spolky v severoněmeckém prostoru, aniž by mohly být postiženy státem. Tato snaha vstoupila ve známost v březnu roku 1997 pod názvem Nationales und Sociales Aktionsbündnis Norddeutschland (NSAN)¹¹. V neonacistickém časopise ZORG (Zentralorgan)¹², v roce 1998 ve 3. vydání, byl tento koncept vysvětlen jako svazek, který byl potřeba vytvořit za účelem propojení různých akčních skupin a stran, aby se začaly aktivně zapojovat do řešení národních a sociálních problémů – probudit je k akci. Podle Wulffa je nutné, aby skupiny spojily své síly a pochopily, že kladného výsledku se nedá dosáhnout skrze stranické knížky, ale pouze pokud pochopí sílu

sjednocení (Thein 2007: 221; Ministerium des Innern des Landes Brandenburg 1999: 39).

Ve výroční zprávě Úřadu pro ochranu ústavy z roku 2005 se uvádí ohledně struktury Svobodných nacionalistů, že každou skupinu, každý kamarádský spolek vede osoba (vůdce spolku). Úkolem vůdce je udržovat jeho skupinu v kontaktu s jinými skupinami. Kromě tohoto se zakládají neonacistická akční byra (Aktionbüros, Aktionsbündnisse), která drží roztříštěnou scénu Svobodných nacionalistů pohromadě. Prvním takovým akčním byrem je Severní Německo, které má na starosti skupiny z oblasti Brém, Hamburku, Meklenburska-Předního Pomořanska, Dolního Saska, Saska-Anhaltska a Šlecvicka-Holštýnska. Funguje jako koordinátor a mluvčí výše zmíněné NSAN a sloužilo jak vzor pro nově vznikající byra v dalších částech Německa. Byra slouží jako nadregionální pojítka mezi malými skupinami Svobodných nacionalistů a kamarádských spolků. Spolu s NSAN tvoří centrální platformu pro koordinaci skupin v dané oblasti, fungují jako komunikační kanál, poskytují spolkům dokumenty různého typu, publikace, informace, zprávy, propagační materiály, mobilizují k demonstracím (Bundesamt für Verfassungsschutz 2004: 50; Bundesamt für Verfassungsschutz 2006a: 69; Bundesamt für Verfassungsschutz Mecklenburg-Vorpommern 2002: 24; Verfassungsschutz gegen Rechtsextremismus 2007a).

Podle informací z internetových stránek některých akčních byro, v Německu momentálně fungují kromě Severního akční byra i byro Jižní Německo, byro Západní Německo, byro Střední Německo, byro Sársko, byro Durynsko, byro Berlin-Braniborsko, byro Rhein-Neckar, byro Mittelrhein, byro Thein-Main-Nahe a byro Sasko.¹³ Pojem Svobodní nacionalisté se mezitím začal používat pro neonacisty v celém Německu, bez ohledu na to, zda byli nebo nebyli přímo napojeni na NSAN. Vedle označení „Svobodní nacionalisté“ se dnes používá i „Svobodné síly“ (Freie Kräfte).¹⁴ Rozšíření označení dokazuje, že se nová forma neonacistických skupin úspěšně začala šířit a zakořeňovat v celém Německu.

Získávání nových členů

Vzhledem k faktu, že většinu Svobodných a Autonomních nacionalistů představují osoby ve věku 18–25 let (a mladší nejsou výjimkou), nabízí se otázka, co tuto věkovou kategorii láká se k nim připojit a jak Svobodní a Autonomní nacionalisté jedince upoutávají, protože počet přívrženců stále stoupá.

K rekrutování nových členů dochází na nestrukturované pravicově extremistické scéně. Kontakt s mladými lidmi navazují buď osobně, přes známé nebo jim k tomu slouží skinheadské koncerty. Návštěva takového místa funguje jako příprava na vstup do hnutí. Noví zájemci jsou následně „zaškoleni“ a uvedeni do politické práce spolku. Nadále se účastní pravidelných společných večerních setkání a kolektivní zážitky v nich posiluje náležitost ke skupině.¹⁶ Faktor zábavy hraje u mnohých lidí větší roli, než zapálená odhodlanost být politicky aktivní. Vznikají i skupiny, které

fungují jen proto, aby navštěvovaly koncerty a oddávaly se pití alkoholu, což celkově snižuje efektivitu celého konceptu a vzhledem k jeho charakteru není možné, aby proti těmto skupinám zasáhl někdo z vlastních řad. Hledání nových členů na koncertech je více doménou neonacistů z kamarádkých spolků a Svobodných nacionalistů než Autonomních nacionalistů.

Podle Theina Svobodní a Autonomní nacionalisté, a celkově kamarádké spolky, přitahují mladé lidi především svojí neformálností a snadnou dostupností v tom smyslu, že není složité do spolku vstoupit. Atraktivně působí rozvolněná struktura, že se zájemce nikde nepodepisuje nebo že z členství neplynou žádné povinnosti. Lákavá může být i představa večerní zábavy s alkoholem a koncerty (Thein 2007: 225).

S Autonomními nacionalisty je spojeno otevírání se a přijímání nových stylů. I u Svobodných nacionalistů můžeme najít náznaky tohoto nového trendu, převážně se ale jedná o charakteristiku Autonomních nacionalistů. Ti již od začátku pracují s prvky nových subkultur (především používání anglických slov a grafitů). Svobodní nacionalisté toto přijímají postupně a nutno říci, že jde o celoplošný proces. Neonacisté postupem času začali ztrácet na přitažlivosti, protože mládež objevila nové styly. Začala poslouchat hip-hop, house, trance, a další a nechala se těmito styly ovlivnit.¹⁷ Autonomní nacionalisté, ať už úmyslně nebo ne, byli novými subkulturami zasaženi a dnes je viditelně ovlivňují především hip-hopová scéna a s ní spojené oblékání, graffiti, skateboard styl, dále se objevuje techno, house a v menší míře i soul, punk, reggae.¹⁸ Tento posun jim do jisté míry pomohl v tom směru, že se stali atraktivnější pro mladé. Na druhou stranu tento krok mohl popudit část přívrženců, kteří tyto styly neuznávají. Může to u nich budit dojem, že se nacionalismus snaží otevírat všem (populizovat) a následně dojde k otupení radikality. Případ Autonomních nacionalistů, jak si ukážeme později, to zatím není. V současnosti se zdá, že ani celé neonacistické scéně tento posun neuškodil (viz číselné údaje o každoročním nárůstu příznivců uvedené v kapitole 2.3.1).

U Svobodných nacionalistů můžeme pozorovat inspiraci, resp. přebírání levicových prvků z oblasti oblečení do svého stylu. Na demonstracích můžeme vidět nacionalisty s doplňky levicových radikálů - palestinské šátky, trička se symboly a nápisy Che Guevara, odznaky s politickými hesly.

Politologové poukazují v souvislosti s ovlivňováním novými trendy na fakt, že co se týká poměru mužů a žen na neonacistické scéně, tento element se nezměnil. Stále panuje přesvědčení o tom, že ženě je přisouzena role matky a pečovatelky a na nic jiného nemá právo. Takže i přesto, že se neonacistická scéna otevírá mladým a jejich subkulturám, pohled na roli ženy se zatím příliš nemění. Spolky jsou doposud převážně mužskou záležitostí a pokud chtějí přitáhnout mladé ženy, daří se jim to jen s velkými obtížemi. (Thein 2007: 226; Bundesamt für Verfassungsschutz 2007: 61)

Prostředky komunikace a využití nových technologií

Způsoby komunikace nacionalistů se dají rozdělit na vnitřní komunikaci a komunikaci s okolím jako takovým, s ostatními skupinami a mezi jednotlivými členy. Interní komunikace mezi aktivisty probíhá především na večerních setkáních spolků, kde dochází k výměně potřebných informací a posilování identity skupiny. Dalším prostředkem komunikace je organizování volnočasových aktivit, tzn. návštěvy koncertů a fotbalových zápasů nebo, jak uvádí Thein, pivní večery. Tato forma komunikace má hlavní cíl, a to vytvořit koherentní skupinu a posílit kolektivní vědomí (Thein 2007: 229). Pro komunikaci ve smyslu sdělování si informací kamarádké spolky využily rozmach v komunikačních prostředcích, který přišel v době vzniku této koncepce, což spolkům výrazně pomohlo. Koncept autonomních skupin znamenal v komunikaci výrazný handicap. Tím, že skupiny nepracovaly v trvalé součinnosti, snižovala se efektivita konceptu ve směru uspořádat akci větších rozměrů a předvést svůj potenciál. Nové technologie pomohly neonacistům překonat záměrnou roztříštěnost tím, že se mohli začít vzájemně informovat o svých aktivitách. Rovněž jim nová technologie měla pomoci při úniku před policejními kontrolami.

Nejdříve se začaly využívat infotelefony. Postupně se rozmohlo používání mobilních telefonů a posílání SMS. Největší pokrok v komunikaci a vytváření komunikační sítě přineslo rozšíření internetu. Začátek používání internetu neonacisty odborníci odhadují na polovinu roku 1997. Kromě odesílání SMS přes internet a využívání e-mailových schránek jednotlivé spolky také začaly vytvářet vlastní internetové stránky, které v současnosti slouží jako nejdůležitější komunikační prostředek. Skrze webové stránky sdělují místa a časy konání demonstrací, vyvěšují zde různé materiály jako reporty z akcí, videa, „školící“ materiály, právní rady¹⁹, letáky, nálepky, příručky pro stávající příznivce a šířením tohoto materiálu získávají nové. Podle odborníků na pravicový extremismus přináší možnost vytvářet webové stránky několik výhod. Za prvé, mají široký dopad v poměru k velice nízkým nákladům. Náklady na tištěné materiály jsou v porovnání s internetovou podobou mnohonásobně vyšší a nemají takový dosah ve společnosti. Skrze internet mohou být kontaktováni lidmi, kteří se bojí přímo a osobně oslovit jednotlivé neonacistické spolky. Takto mohou anonymně získat informace a anonymně se podílet na aktivitě. Tímto způsobem roste počet příznivců, protože se již nemusí k hnutí hlásit otevřeně a odkrývat svoji identitu. Za druhé, tvůrcům stránek nehrozí trestní stíhání. Orgány státní moci jsou v tomto bezmocné, protože drtivá většina těchto stránek má poskytovatele v zahraničí, většinou se jedná o USA.²⁰ Počet webových stránek obsahujících neonacistická témata a oficiální stránky jednotlivých skupin neustále stoupá. Ministerstvo vnitra Meklenburska-Předního Pomořanska ve svém materiálu o využití internetu pravicovými extremisty „Rechtsextremische Bestrebungen im Internet“ uvádí, že v roce 1998 fungovalo na internetu na 200 webových stránek pravicových extremistů. Úřad pro ochranu ústavy v materiálu za rok 2006 odhaduje počet webových stránek zhruba na 1000 (Verfassungsschutz gegen Rechtsextremismus 2007).²¹ Z časopisů je důležitým již několikrát zmíněný „Zentralorgan“, publikovaný lidmi v okruhu Thomase Wulffa. Zentralorgan je šířen v elektronické podobě a původně to byl projekt Svobodných nacionalistů. Slouží jako strategický a informační prostředek pro neonacistické spolky. Objevují se v něm informace o chystaných akcích, reportáže z demonstrací, články týkající se aktuálních témat.

Ideologie a témata

Základním znakem všech kamarádkých spolků je agresivní zastávání se národního socialismu,

otevřený rasismus a nenávisť k cizincům, stejně tak nenávisť k Židům. Některé spolky se přímo vrací k době národního socialismu. Používají ve své rétorice pojem „politický voják“, který převzaly z rétoriky jednotek SA. Jiné naopak odmítají vztah k historickému národnímu socialismu. Upozorňují na vztah k stasserovskému typu národního socialismu, který zdůrazňuje sociální aspekty. Nepoužívají nacistické symboly. Tomu se přísně vyhýbají. Důvod je strategický. Nedávají tak státním orgánům záminku, aby proti nim mohly zakročit. Ale přestože takto odmítají vazbu na národní socialismus, druhou stranou mince je fakt, že ke dni úmrtí Rudolfa Hesse pořádají pietní akce za uctění jeho památky, rozšiřují letáky, ve kterých se zmiňují o mužích SS. Stejně tak se snaží očistit jméno Wehrmachtu. Staví se proti jeho hanobení a špatnému výkladu jeho role.

Vedle rasistických, xenofobních a antisemitistických projevů (kdy hovoří o příslušnosti k rase a rasové čistotě), neuznávají multikulturalismus. Podle nich něco takového neexistuje. Každý národ by měl žít pouze v tom daném státě a kultury a národy by se neměly míchat. Významné téma představuje boj proti systému. Kamarádské spolky odmítají nynější podobu státního zřízení. Stát jedince utlačuje, je to nepřijatelná forma. Upozorňují na agresivní prostředky, které stát vůči nim uplatňuje.²³ Hojně poukazují na to, že chybí svoboda slova, že není možnost svobodně projevit názor. Tomuto tématu věnovaly již nemálo demonstrací a protestních akcí. Zmiňme například demonstraci z 20. srpna roku 2000, kdy v Hamburku Svobodní nacionalisté demonstrovali proti časopisu Bild Zeitung. Demonstrace nesla název „Proti lžím a demagogii Bild Zeitung“. Účastnilo se jí na 160 lidí. 3. září téhož roku proběhla v Hamburku demonstrace ještě jednou, tentokrát proti Morgenpost („Proti lžím a demagogii Morgenpost“). Obě akce vyhlásil Christian Worch (Bundesamt für Verfassungsschutz 2000).

Kromě těchto témat, která mají dlouhodobý charakter, se Svobodní a Autonomní nacionalisté vyjadřují i k aktuálním tématům jako sociální a zaměstnanecká politika, vojenské operace NATO, protidrogová politika, zneužívání dětí. Vystupují proti globalizaci, kapitalismu a proti USA.

Autonomní nacionalisté

Důvody k vyprofilování se vedle Svobodných nacionalistů

Pojem autonomní nacionalismus se začal postupně dostávat do popředí v rámci neonacistické scény zhruba od roku 2002. Souviselo to s pokračujícími základy a se spoluprací Svobodných nacionalistů a obecně kamarádských spolků s NPD. První skupina Autonomních nacionalistů začala fungovat v Berlíně. Jejich vznik souvisel především s tím, že stát a berlínské orgány čím dál aktivněji podnikaly kroky proti neonacistické scéně. Činnost Svobodných nacionalistů se zdála ochromena, alespoň co se týká Berlína. Počet členů klesal z obavy před možnými tresty. Těžká rána byla zasazena Svobodným nacionalistům v roce 2005, kdy došlo k zákazu berlínských „Kameradschaft Tor Berlin“ a „Berliner Alternative Süd-Ost“.²⁴ Následovalo prohledání asi dvaceti objektů. Při razíích došlo k zabavení velkého množství neonacistického materiálu. V Berlíně po této akci zůstaly pouze tři fungující spolky – autonomní akční společenství (autonome Aktionsgemeinschaften): „Aktionsgruppe Rudow“, „Frei Kräfte Berlin“ a „Autonome Nationalisten Berlin“ (ANB - Autonomní nacionalisté Berlín)

(Senatsverwaltung für Inneres und Sport 2006: 20–22). ANB se tak naskytl veliký prostor pro svoji působnost a získání přívrženců. Svobodní nacionalisté se podle nich příliš vzdálili od myšlenky autonomních neorganizovaných skupin, a proto následovala represe ze strany státu. Autonomní nacionalisté zdůrazňují svoji neformálnost a neorganizovanou strukturu heslem „Mitgliederschaft durch Mitmachen“ (členství na základě účasti) – členem se stává každý, kdo jakýmkoli způsobem podporuje jejich činnost a nejdůležitější formou podpory je účast na demonstracích. Kdo se chce přidat na jejich stranu, přijde na demonstraci. Zdůrazňují fenomén ulice (boje na ulici).

Pokud jde o spolupráci Svobodných nacionalistů s NPD, zde leží těžiště důvodu vzniku Autonomních nacionalistů. Svobodní nacionalisté začali postupem času využívat spolupráce s NPD, protože to bylo oboustranně výhodné. I přesto, že původní myšlenka konceptu kamarádských spolků stála na distancování se od stranických struktur, spolupráci nyní neodmítají. Svobodní nacionalisté získávají silného partnera pro demonstrace a pro prosazování se. Větší účinek přináší demonstrace, které se účastní např. 500, i když ne všichni jsou z řad Svobodných nacionalistů, než demonstrace, kde je pouze pár desítek lidí. NPD získává ve Svobodných nacionalistech pouliční bojovníky, jak je sami nazývají, kteří jsou odhodlaní k akci (Klarmann 2007) a nebo potencionální nové členy. Spolupráce jde mnohdy tak daleko, že Svobodní nacionalisté se stávají členy NPD a zároveň působí ve spolcích.²⁶ Kromě této spolupráce Autonomní nacionalisté v současnosti nejvíce Svobodným nacionalistům vytýkají spojení se s NPD, DVU a s částí republikánů do „Volksfront“²⁷. Podle nich tak zradili celý koncept. Naproti tomu Autonomní nacionalisté propagují striktní antiparlamentní politiku a explicitně odmítají podporovat politiku NPD a celé Volksfront. Snahu směřovat vývoj vystihuje i samotné označení „Autonomní nacionalisté“ a „autonomní nacionalismus“. Je na místě toto složení slov vysvětlit, a tak lépe pochopit problematiku. „Nacionalismus“ v souvislosti s pravicovým extremismem je nutno chápat jako národní socialismus. Nacionalismus souvisí s politickým přesvědčením, že každý národ si má vládnout sám. Lidstvo je podle nacionalistů přirozeně rozděleno na národy, které mají vlastní identity. Stát představuje politickou instituci. Nacionalisté usilují o to, aby se národ a stát co nejvíce překrývaly. V souvislosti s nacionalismem je uváděn často i patriotismus (láska k „otčině“). Německý národní socialismus je nutné spojit s ideologií a praxí Národně socialistické dělnické strany (NSDAP). V jejím obsahu dominovali tři doktríny: 1. politické koncepce státu řízeného vůdcem ztělesňujícím národní vůli; 2. rasistického učení o nadřazenosti árijské rasy a oprávněnosti porobení, resp. likvidace ostatních ras; 3. militantní představa o oprávněnosti německého národa rozpoutat válku za ovládnutí světa. V současnosti zůstává důležitým faktorem přesvědčení o rase a vůdcovská koncepce (totalitní stát se silným vůdcem národa) (Adamová, Křížkovský, Šouša, Šoušová 2001: 135–136). „Autonomní“ označuje stav, kdy si aktér či jednotka, ke které je pojem vztažený, vládne sám. Je nezávislý ve svém konání. Toto označení v případě Autonomních nacionalistů má za cíl vystihnout povahu organizace, to že každá skupina jedná podle svého uvážení a neexistuje centrální orgán, kterému by byla podřízena. Dříve se pojem „autonomní“ vztahoval v rámci extremismu k levicovému spektru. Německé radikální levicové buňky ze 70. a 80. let tak označovaly samy sebe, rovněž v kontextu volné struktury bez hlavního vedení. Neonacisté převzali toto označení a celý koncept autonomie právě od nich. Původně se jednalo o levicový koncept.

Důvod vzniku Autonomních nacionalistů představuje rovněž snaha vyprovokovat staré neonacisty a oprostít se od vzpomínek na 30. léta 20. století. Neméně důležitou pohnutkou byla a stále je snaha distancovat se od hnutí skinheads. S touto kulturou nechtěli mít nic společného a tímto způsobem se vymanili z vlivu zjednodušeného pohledu, který stavěl neonacisty a skinheads vedle sebe.

Na základě zmíněných důvodů se tedy Autonomní nacionalisté vyprofilovali. Jak již bylo uvedeno, první pokusy o aktivitu ANB byly zaznamenány v roce 2002. Další informace se objevuje až následujícího roku, kdy se na berlínské demonstraci NPD dne 1. května 2003 objevili s plakáty a transparenty s nápisem požadujícím organizaci národního „schwarzer Block“ (anglicky Black block)²⁸ a podporu Anti-Antifa činnosti. Tento požadavek byl poprvé prosazen na demonstraci 1. května 2004 v Berlíně, kdy v prvních řadách pochodovali neonacisté, resp. Autonomní nacionalisté seřazení v Black block (Brandenburgische Landeszentrale für politische Bildung 2007). Státní orgány z počátku této skupině neonacistů nevěnovaly přílišnou pozornost, i po zmíněných demonstracích. Přestože Autonomní nacionalisté neformálně fungují zhruba od roku 2002, ve výročních zprávách Úřadu pro ochranu ústavy se o nich objevují informace až ve zprávě z roku 2005 a následně v poslední zveřejněné zprávě z roku 2006, kdy je jim věnován samostatný odstavec.

Autonomní nacionalismus je převážně městským fenoménem. Jednotlivé skupiny vznikaly z počátku hlavně ve větších městech. Od vzniku ANB převzalo tuto formu a styl několik skupin mladých neonacistů i v menších městech po celém Německu. Vedle Berlína můžeme nalézt Autonomní nacionalisty v Porúří („Autonome Nationalisten Östliches Ruhrgebiet“, „Autonome Nationalisten Westliches Ruhrgebiet“, „Autonome Nationalisten Wuppertal/Mettmann“, „Autonome Nationalisten Marl“). V roce 2004 vznikli Autonomní nacionalisté ve městě Gera v Durynsku – „Autonomen Nationalisten Gera“. Následně vznikly další skupiny např. v Marburgu ve spolkové zemi Hesensko nebo skupina „Autonome Nationalisten Rostock“ v Meklenbursku – Předním Pomořansku či „Autonome Nationalisten Erfurt“ v Durynsku a „Autonome Nationalisten Sauerland“ (Sársko). Podle materiálu Úřadu pro ochranu ústavy z první poloviny roku 2007 se počet Autonomních nacionalistů pohyboval zhruba v rozmezí 150–200 osob. Nyní se odhaduje, že se počet zdvojnásobil na 400.²⁹

Strategie

V první řadě Autonomní nacionalisté zdůrazňují svoji autonomii, tzn. samostatně fungující buňky, které nejsou nijak organizačně členěny a ani uvnitř buněk nefunguje jakákoli hierarchie a formální náležitosti. Sami sebe charakterizují heslem, které provolávají při demonstracích: „Národně revoluční Black block, který se nijak zásadně obalem neliší od ostatních účastníků demonstrace. Rozdíl se nachází především v revolučním obsahu a akci. Nepřemýšlíme o tom, že kapitalistický systém by se měl reformovat nebo nějakým způsobem vylepšit. Tento systém je chyba sama o sobě a musí být nahrazen novou, svobodnou, rovnou, národní a sociální společenskou formou.“(Bundesamt für Verfassungsschutz 2007a: 2-3)

Odlišnost Autonomních nacionalistů od ostatních neonacistů neleží v ideologickém pojetí, ale ve způsobu projevu, agitace a ve zvolené image. Z oficiálních internetových stránek Autonomních Nacionalistů Smallenberg a Autonomních Nacionalistů Marl se můžeme dočíst o politických požadavcích. Je zřejmé, že se od zbytku scény nijak neliší. Objevují se požadavky na okamžité zastavení imigrace; na programy zajišťující navrácení cizinců, kteří v Německu páchají trestnou činnost zpět do jejich vlasti; osvobození se od cizích vlivů (tzn. USA, Izrael atd.); pracovní místa přednostně pro Němce; posilování německé kultury (tzn. proti multikulturalismu); zostření práv o azyl (okamžité vyhoštění žadatelů o azyl); zavedení trestu smrti; rozbití kultu národní viny (objektivní vysvětlení Třetí říše); antiimperialismus a v neposlední řadě odstranění kapitalistické formy společnosti a prosazení národního socialismu. Co je činí odlišnými, je způsob agitace. Opět můžeme využít Autonomních nacionalistů Smallenberg, kteří ve svém příspěvku vyzdvihují právě formu agitace, to co je dělá Autonomními nacionalisty. Základem celé strategie je heslo „Do it yourself“. Aktivita spočívá v tom, že není napojena na pevnou organizaci, v čemž vidí nepřekonatelné výhody. Přináší to požadovanou autonomii. Pokud neexistuje organizace, nemůže být logicky zakázána. Nevázanost umožňuje více volnosti a kreativity v aktivitách a přináší podstatnou a potřebnou anonymitu.³⁰ Nyní se podíváme na konkrétní výrazy odlišné formy, odlišné image.

Jedná se o:

- image, viditelný vliv moderních stylů mladých lidí a důsledné zahalování se,
- militantní formu „boje“ (tzn. Black block a sklon k násilí, násilná povaha reakcí vůči policii a politickým odpůrcům),
- přejímání levicových symbolů a jejich modifikace,
- používání anglických slov a vět na transparentech.

Image

Autonomní nacionalisté se výrazně inspirojí moderními styly a zároveň přebírají podstatnou část projevu extrémní levice, resp. levicově radikální skupiny „Autonomní“. Chtějí se viditelným způsobem odlišit od zbytku pravicově extremistické scény – především od politických stran a skinheadské scény. Prohlašují, že „nehraje žádnou roli, jakou hudbu člověk poslouchá, jak dlouhé má vlasy, nebo jaké kalhoty obléká. Mnohem důležitější je pro ně to, aby přesvědčili podstatnou část mladých lidí a společnosti vůbec a získali je pro svoji věc.“ (Bundesamt für Verfassungsschutz 2007a: 4) Tvrdí, že pro ně není rozhodující image jednotlivce, ale politická orientace.

Autonomní nacionalisté mění oholené hlavy za neupravené účesy, vyměňují „bombery“ za klasické bundy a mikiny s kapucí, vysoké šněrovací boty za sportovní obuv, na obličej si nechávají dát piercing a při demonstracích zní hip – hop. Viditelně se nechávají ovlivnit novými styly mládeže. S moderním stylem se mísí vzhled levicových Autonomních. Od Autonomních kopírují nošení černého

oblečení (černých bund s kapucí, černých mikin s kapucí, černých kalhot), černých baseballových čepic, kožených rukavic, slunečních brýlí, černých bot. Často se objevují i palestinské šátky, které slouží k maskování obličeje. Zakrývání obličeje jim vytýká část neonacistické scény, včetně části Svobodných nacionalistů.

Styl demonstrací – Black block

Strategie Black block má kořeny u levicových Autonomních. Black block Autonomní nacionalisté vytváří během pochodu a při demonstracích. Základem je, že všichni zúčastnění jsou oblečeni v černých barvách, maskují si obličeje a pochodují semknuti do bloku. Blok je ohraničen transparenty, které slouží i jako ochrana a dodatečný prostředek ukrytí se. Policie a další protivníci tak mají ztíženou situaci, pokud chtějí blok narušit a rozehnat. Black block znesnadnil situaci protivníkům Autonomních nacionalistů i v tom směru, že tento styl přidává na anonymitě účastníků demonstrace. Vzhledem k tomu, že jsou oblečeni stejně jako levicoví extremisté, je těžké je od sebe rozeznat. To komplikuje práci policii a reakci levicovým odpůrcům. Black block má sloužit i jako prostředek k distancování se od skinheadské scény a její image. Na druhou stranu to přináší jisté nevýhody i pro samotné Autonomní nacionalisty, protože se mezi sebou těžko identifikují a vzniká nebezpečí, že do jejich řad bude nasazen provokatér. Vytváření Black block zdůvodňují stále častějšími represemi vůči nacionalistům. Jak sami uvádí, stát je neustále pronásleduje a vede proti nim boj. Black block má tedy představovat pouze reakci, obranu proti tomuto počínání (Autonomer Widerstand 2005: 6). Stejně tak Autonomní nacionalisté obhajují případné používání násilí. Brání se vysvětlením, že násilí z jejich strany, je pouze reakcí na násilí ze strany státu a nutná sebeobrana: „...kde násilí a zlovůle půjde proti Nacionalistům, musí policie a političtí odpůrci počítat s odporem a obranou. Příliš často byla v minulosti využívána naše mírumilovnost, a tak proti nám bez komplikací mohli otevřeně zasahovat...“ (Autonomer Widerstand 2005: 8). Black block se má stát odpovědí. Pokud proti nim někdo vystoupí násilnou formou, musí očekávat odpověď. „Kdo nás udeří do pravé líce, ten potom dostane z obou stran“ (Bundesamt für Verfassungsschutz 2007a: 3). Jak potvrzuje sama německá policie, násilí ze strany extrémní pravice rok od roku stoupá, stejně tak vzájemné střety mezi extrémní levicí a pravicí. Události během demonstrací v Berlíně a Hamburku 1. května 2008 dosvědčují, že se Autonomní nacionalisté násilí opravdu nebrání a tento prvek se stává jejich podstatným charakteristickým rysem a začíná překrývat ideovou část. Právě oni figurovali jako hlavní aktéři násilných akcí ze strany extrémní pravice.³¹ V příručce, která osvětluje podstatu Black block (Der Schwarze Block – Eine notwendige Klarstellung), uvádí autoři příklad úspěšného použití této strategie. Za nejlepe provedený Black block je považován ten z demonstrace uskutečněné 1. května 2004 v Berlíně. Na demonstraci použili Autonomní nacionalisté popsanou strategii poprvé. Blok tvořilo na 350 účastníků. Policie se ukázala jako bezmocná, když se neúspěšně pokusila demonstraci rozehnat (Autonomer Widerstand 2005: 8).

Rétorika

Kromě podobnosti ve stylu oblečení a strategie Black block, se Autonomní nacionalisté přibližují levicovým Autonomním i ve stylu rétoriky. Pravicově extremistická scéna jim vytýká, že si půjčují levicově extremistickou terminologii. Ideologická báze Autonomních nacionalistů spočívá, podle hesla „nová, svobodná, národní a sociální společenská forma“, v hájení levého křídla národního socialismu (viz. strasserovský typ). Staví se proti parlamentní demokracii a do protistátní a protizápadní pozice. Toto všechno je stále v souladu s neonacismem. Je jim ale vytýkáno, že vystupují s revolučním patosem, burcují k národní revoluci. Spojují pojmy „národně – revoluční“ a „národní socialismus“ dohromady (Bundesamt für Verfassungsschutz 2007a: 5).

Za sémantickou změnou národně – revolučního pojmu a vůbec změnou levicově extremistických pojmů můžeme vidět snahu Autonomních nacionalistů získat přívržence, kteří nejsou tolik přístupní pravicově extremistickým obsahům. Jako projev tohoto vývoje považujeme i distribuci triček, které jsou potištěny pouze heslem „Autonomní nacionalisté. Brzy skončí dělení „pravice“ nebo „levice“! Bude to jen systém a jeho nepřátelé.“ (Bundesamt für Verfassungsschutz 2007a: 5). Důsledně proklamují sociální tematiku. Avšak tento trend začíná být zřetelný v celém pravicově extremistickém spektru. Agitují proti kapitalismu, který podle nich národ jen vysává (hesla jako „Kapitalismus zničit. Autonomní odpor zorganizovat.“, „Místo nového světového řádu – Revoluce“).

Kromě změny významu levicového chápání revoluce a agitování za sociální otázky, sklízí Autonomní nacionalisté kritiku za přejímání anglických sloganů. Odpůrci tohoto posunu jim vyčítají, že se vzdalují německému národu. Používat anglická hesla je podle nich neněmecké. Obviňují je z toho, že v určitém směru zrazují národ. Z levicového prostředí přejali Autonomní nacionalisté antifašistické heslo „Good night – white pride“, které je namířeno proti neonacismu, a upravili si ho pro vlastní potřebu na „Good night – left side“. Toto heslo se objevuje na velkém množství materiálů a na webových stránkách jednotlivých skupin. Na transparentech při jednotlivých demonstracích se používají anglická hesla jako „Fight the system. Fuck the law!“, „Destroy the system“, „Refight your country“, na adresu odpůrců volají hesla „We will rock you“, „We will smash you“, „Reds better run“ nebo antisemitická hesla jako „Jews out“.³² Pro doplnění obrazu o Autonomních nacionalistech, s jejich fungováním se zdvihl význam činnosti „Anti-Antifa“. Anti-Antifa je reakcí na organizaci „Antifa“, která stojí na straně radikální levice a bojuje proti fašismu a neonacismu (i násilnou formou). Mapuje a odkrývá přívržence, pořizuje fotodokumentace z pravicově extremistických akcí. Neonacisté odpověděli stejnou mincí. Anti-Antifa s notnou podporou se stran Autonomních nacionalistů vytváří seznamy politických nepřátel a ty následně uveřejňují jednotlivé skupiny na svých internetových stránkách. Seznamy obsahují kromě jména a fotografie i osobní údaje, včetně adresy bydliště, telefonního čísla apod. Tato činnost vede následně k vystupňování násilí, ať už proti „Antifě“ nebo proti politickým cílům (v podobě konkrétních lidí). Nepřátele představují ve většině případů politicky aktivní osoby, osoby zabývající se problematikou extremismu a osoby z levicově extremistického spektra.

Autonomní nacionalismus - fenomén mladé generace

Levicová rétorika umožňuje Autonomním nacionalistům oslovit větší množství lidí. I když brojí stále proti stejným nepřítelům a požadavky se nezměnily, opticky se rozšířil obsah. Přináší to i efekt nejasnosti a zmatení, tzn. že prostý posluchač projevu si není zcela jist, o který tábor se jedná, protože burcování k revoluci patří do tábora radikální levice, ale témata jsou pravicového rázu. Otevřeli tak cestu lidem, kteří rovněž nesouhlasí se systémem, kapitalismem apod. ale přičítají jim rasistické a antisemitistické názory. Vzniká šance, že tito lidé se připojí k Autonomnímu nacionalismu jako ke skupině, se kterou mají částečně společné zájmy.

Změnu, jakou přestavuje autonomní nacionalismus, má na svědomí i fakt, že na neonacistické scéně probíhá trend obracet se k mladé generaci. Jednotlivá hnutí vytváří nabídky především pro mladé lidi. Uvědomují si, že mládež vyznává moderní styly, a pokud chtějí tyto lidi získat na svoji stranu, musí přijít se zajímavou nabídkou. Proto se Autonomní nacionalisté otevírají moderním stylům, snaží se modernizovat. Sympatizant pravicového extremismu a hip-hoper v jedné osobě se nemusí rozhodovat, zda se přidá na stranu pravicového extremismu a vzdá se hip-hop stylu nebo naopak. Nový trend na neonacistické scéně toto umožňuje. Dotyčná osoba může při svých sympatiích poslouchat hudbu, jakou chce a oblékat se, jak chce. Zda současná mladá generace vydrží i ve vyšším věku, to je otázka, kterou není momentálně možné zodpovědět. Nejstarší Autonomní nacionalisté jsou ve věku kolem 30-35 let a nově příchozí, ovlivnění moderními styly, mají působnost v rámci Autonomního nacionalismu před sebou.

Reakce na autonomní nacionalismus na pravicově extremistické scéně

Nastoupení nového trendu v rámci neonacismu a pravicového extremismu nezůstalo bez odezvy ve vlastních řadách. Christian Worch Autonomní nacionalisty přivítal ve skrze kladně.³⁴ Ve své podstatě proti nim nic nemá, protože nejde o název, ale o to, o co jim jde, co obhajují. Svobodní a Autonomní nacionalisté bojují pro to samé a nezáleží na tom, jestli se jmenují „svobodní“ nebo „autonomní“. Chápe jejich pohnutky pro vznik. Spolupráce Svobodných nacionalistů s NPD mohla pro Autonomní nacionalisty představovat „rozbřednutí“ pojmu „svobodní“. Sám Worch tuto spolupráci odsuzuje a vystupuje jako kritik NPD. (Worch 2005). Na druhé straně, v roce 2007 po zářijové demonstraci ve městě Düren, se Worch vyjádřil o Black block jako o vojenské přehlídce (Klarmann 2007a). V zásadě proti nastartované změně nic nemá, ale nesmí se to dostat do podoby divadelního představení, což by podle něj konceptu jen uškodilo a celou scénu oslabilo.

Autonomní nacionalisté, resp. jejich strategie, získává odezvu u Svobodných nacionalistů, kteří se rovněž začínají otevírat moderním stylům. Prostupování moderními styly v jejich případě je mnohem pomalejší, ale je zřejmé, že si uvědomují potřebu mladých lidí, a že tito lidé vyznávají různé styly. Stejně tak Svobodní nacionalisté našli mnohé výhody ve strategii Black block, kterou v současné době hojně využívají a nabádají své příznivce, aby na demonstrace přicházeli v černém oděvu. Tento vliv je patrný zejména z fotodokumentace jednotlivých demonstrací. V letech 2004, 2005 se objevovali aktivisté jen zřídka v černém oblečení. Nyní vytváří Black block. Netýká se to ale všech Svobodných nacionalistů. Některé skupinky rázně odmítají Black block. „Frei Infotelefon

Norddeutschland“ se v komentáři k demonstraci k 1. květnu 2005 v Leipzigu vyjádřil na adresu Black block výrazně kriticky. Označil tuto strategii za směšnou a míjející se účinkem. Black block působí podle skupiny kontraproduktivně a z uctění svátku tak udělali maškarní ples (Menhorn 2008: 222).

Vedle kritiky zahalování si obličejů a používání anglických hesel, se největší díl negativních reakcí týká agresivního chování a militantního vystupování. „Tradiční“ neonacisté vyčítají Autonomním nacionalistům jejich militantně-provokativní chování a přejímání levicové symboliky. Většina neonacistů propaguje nenásilné demonstrace. Spíše se jedná o taktický krok, kdy neonacisté nechtějí zbytečně dávat záminku státním orgánům a policii, aby proti nim zasáhly. Také čekají, že pokud se budou chovat nenásilně, získají si sympatie u národa. To, že se jedná o taktický krok a ne přirozenost, dokazují statistiky a fakt, že na konci 90. let násilí ze strany neonacistů výrazně vygradovalo a některé skupiny se uchýlovaly i k teroristickým aktům (např. Kameradschaft Süd, který byl prošetřován v souvislosti s teroristickými činy).³⁵ Naproti tomu v případě Autonomních nacionalistů se mluví o násilí jako o hlavní roli. Význam násilí je v jejich případě posílen činností Anti-Antifa, kdy se cílem stávají politické osoby, kdežto neonacisté se v převážné většině zaměřují na cizince, jejich útoky mají rasový podtext. Střety vznikají i při samotných demonstracích, kde se dostávají do potyček s aktivisty Antify a levicovými extremisty.³⁶ Při dění dne 1.5. 2008 v Hamburku se násilí ze strany Autonomních nacionalistů přesunulo ve velké míře i na policii a na novináře. Za tento posun lze očekávat zostření kritiky ze strany ostatních neonacistů. Někteří Svobodní nacionalisté svůj postoj k autonomnímu nacionalismu formulují tak, že není možné, aby se jim podařilo přesvědčit národ, pokud „zahalení tancují na ulici na hip – hopovou hudbu a do toho se bijí s policií a Antifou“ (Bundesamt für Verfassungsschutz 2007a: 7). V návaznosti na kritiku používání násilí se neonacisté ptají, „kdo bude garantem pořádku a bezpečí, když ne my (protože budeme zkompromitováni Autonomními nacionalisty)? Levice? ... Nepotřebujeme Autonomní nacionalisty a Black block ... Systematický a organizovaný tlak ano, kravál ne.“ (Menhorn 2008: 223) „Tradiční“ neonacisté a některé kamarádské spolky považují Autonomní nacionalisty za „karnevalové“ skupiny.

Konflikt na neonacistické scéně posilují i vymezené názory NPD na Autonomní nacionalisty. NPD mnohokrát vydala prohlášení, že se od Autonomních nacionalistů distancuje. Nazývá je „anarchistickým jevem“. V kritice ale nejde o ideologickou stránku věci. Pro NPD problém představují militantní symbolika a mimořádně militantní vystupování při demonstracích, používání anglických slov nebo styl oblékání. Tato značná kritičnost ze strany NPD může pramenit z odmítavých postojů Autonomních nacionalistů podřídit se NPD, jejich hlasité vystupování proti stranickým uspořádáním se jich citlivě dotýká. NPD si také uvědomuje, že její spojování s násilnými výstupy poškozuje její image. Autonomní nacionalisté se odmítají stát součástí systému, naproti tomu NPD z tohoto systému žije a je financována. Proto je pochopitelná snaha NPD se co nejvíce distancovat, alespoň rétoricky. Přesto se čas od času stane, že se spolu pokusí uspořádat demonstraci. Spolupráce, jak se ukázalo např. v červenci 2007 ve Frankfurtu, ale příliš nefunguje. Po této akci následovala ostrá slovní výměna mezi Autonomními nacionalisty a NPD, kdy se navzájem uráželi a NPD odmítla využívat strategii Black block se slovy, že zahalování si příznivce nezískají (Klarmann 2007a). Z projevů je zřejmé, že NPD jsou autonomní projevy spíše na obtíž.

Autonomní nacionalismus v České republice

Koncept autonomního nacionalismu si v posledních letech našel cestu i na českou neonacistickou scénu. Vzhledem ke geografické blízkosti německých a českých neonacistů se tento vývoj dal předpokládat. Čeští neonacisté se snaží držet krok s německými a přebírání trendů je poměrně pravidelné a samozřejmé. Český neonacismus nyní pociťuje, stejně jako německý, potřebu hledat nové členy a přívržence, protože neonacisté, kteří začali na scéně působit v 90. letech zestárlí (tzn. jejich věk přesáhl 30 let) a jejich názory a projevy se umírnily i vzhledem k faktu, že mají rodiny a o ty se musí postarat, takže i když jsou v srdcích neonacisté, museli přijmout systém, proti kterému se stavěli.

Česká neonacistická scéna také dospívá ve smyslu způsobu projevu, což je spojeno i se stárnutím aktivistů této scény. Svoji roli hraje i to, že policie a státní orgány bojující proti extremismu ve své činnosti získaly zkušenosti a rovněž vyspěly. Na rozdíl od situace z 90. let jsou neonacistická hnutí mnohem více disciplinovanější. Velice dobře se připravují na situace, které mohou teoreticky nastat. Učí se zákony České republiky a práva policie. V některých případech si najímají právní pomoc a legálním způsobem se snaží proniknout do veřejného prostoru. To znamená, že vyjednávají ohledně demonstrace s úřadem. Inspirace ke snaze nechovat se zbytečně konfliktně přichází z Německa. Nicméně skutečný účel shromáždění se nakonec projeví.³⁷ Bezpečnostní informační služba potvrzuje, že ještě před dvěma, třemi lety o sobě čeští neonacisté dávali vědět hlavně pořádáním a návštěvami koncertů kapel, při jejichž hudebních vystoupeních stvrzovali svoji sounáležitost. Postupem času začínají vzájemná setkávání dostávat spíše charakter soukromých akcí, iniciovaných různými příležitostmi, mj. oslavami vhodných výročí, svátků či narozenin. To vše přetrvává a v posledních době lze zaznamenat i nový jev - postupně narůstá jejich účast v různých průvodech, manifestacích a demonstracích s politickým kontextem. Jako možný důvod identifikuje jejich zjištění, že pouhý poslech kapel pro zviditelnění nestačí. Další příčinou může být zřejmě i větší počet policejních zásahů při neonacistických akcích s hudební produkcí. Demonstrace, kde se objevují, jsou předem řádně ohlášeny, pořadatelé nabádají účastníky, aby nedali záminku k jakémukoliv zákroku, přítomní jsou většinou disciplinovaní. (Bezpečnostní informační služba 2007)

Organizační forma

Autonomní nacionalisté přejali způsob organizace od německých sousedů ve všech směrech, tedy pod heslem „Organizace bez organizace!“. Operují na území České republiky v několika skupinách, které jsou autonomní, na sobě nezávislé. V současné době fungují autonomní skupiny: „Autonomní nacionalisté Střední Čechy“, „Autonomní nacionalisté Sever“, „Autonomní nacionalisté Svitavsko“, „Autonomní nacionalisté Zlínsko“, „Autonomní nacionalisté Bruntálsko“, „Autonomní nacionalisté Ostravsko“ a „Autonomní nacionalisté Plzeňsko“. Středočeská část funguje nejdéle. Začátek činnosti se datuje k lednu 2007, manifest o vzniku byl na internetových stránkách zveřejněn již v prosinci roku 2006. „Sever“ zahájil činnost v květnu 2007, „Svitavsko“ a „Zlínsko“ vznikly na začátku roku 2008. „Bruntálsko“, „Ostravsko“ a „Plzeňsko“ fungují od léta roku 2008.³⁸ Jiný údaj o počátcích autonomního nacionalismu v ČR je uveden v druhém speciálním čísle magazínu „Poslední generace“.

Zde se objevuje informace, že již v roce 2004 se v Brně objevily samolepky odkazující na Autonomní nacionalisty Brno.

Zmíněné skupiny slouží jako zastřešující organizace pro aktivisty v dané oblasti.³⁹ Nejde ale o řídicí orgány. Jejich funkce je neformální. Koordinují činnost nacionalistů v dané oblasti, informují skrze webové stránky o chystaných akcích, poskytují materiály, reporty z různých akcí. Jde o podpůrnou roli. Jak sami prezentují ve svých vyjádřeních, snaží se o zkoordinování autonomních skupin nacionálního hnutí, zorganizovat se a aktivněji a efektivněji čelit nepřátelům a systému (Autonomní nacionalisté Zlínsko 2008). V oficiálním prohlášení Autonomních nacionalistů Střední Čechy je uvedeno:

„Nejsme žádnou centralizovanou organizací a ani jí nehodláme budovat. Cesta, kterou hodláme jít, je princip organizace na základě vlastní iniciativy, aktivity a prostředků. Je tedy na každé aktivní skupině, jak se bude ve svém okolí prezentovat. My pouze dáme určitý směr jejich činnosti, to ostatní je na každém z Vás!“ (Autonomní nacionalisté Střední Čechy 2007).

Skupiny nacionalistů vychází z principu rozvolněné struktury, jednotlivé skupiny nejsou provázány oficiálními vazbami. Pracují na principu odpor bez vůdce (leaderless resistance) - opět viditelná návaznost na Německo. Organizační strukturu a hierarchii považují za škodlivou. Brání se vytváření celostátních organizací, lepší strategií je existence několika malých buněk po celé republice, které spolu komunikují a kooperují skrze své vůdčí osobnosti, kterými jsou místní aktivisté. Každá buňka sama plánuje a vede akce v daném regionu. Spojují se pouze za účelem celorepublikových akcí. Jeden jediný vůdce neexistuje, ale jednou za půl roku se regionální organizátoři scházejí a řeší společně aktivity do budoucna (rozhovor s autonomním nacionalistou ze dne 16.4. 2008).

„Členská základna“

Na území České republiky se v současnosti sdružuje podle Davida Jandy, vedoucího protiextremistického oddělení Policie České republiky, na 3000–4000 neonacistů. Z tohoto počtu jich je cca 500–1000 aktivních.⁴⁰ Jaké procento představují Autonomní nacionalisté, není dosud zmapováno. Není ani jasné, kolik skupin v České republice působí. Pokud přihlídneme k počtu účastníků demonstrací Autonomních nacionalistů, jedná se o číslo zhruba 150–200 aktivistů. Nutno ale připomenout, že se stále jedná o odhady.

Věk Nacionalistů se pohybuje v rozmezí 20 až 30 let. V souvislosti s nastupující generační obměnou na neonacistické scéně není výjimkou, že se do aktivit zapojuje mládež ve věku 15, 16 let. Autonomní nacionalisté sami propagují, že se chtějí otevírat hlavně mladým lidem. Vzhledem k

místní působnosti jednotlivých skupin, získávání nových členů funguje hlavně na osobních kontaktech. Další variantou je získání členů skrze aktivity a rovněž se zájemci mohou spojit se skupinou skrze webové stránky. Svoji roli hrají i koncerty, ale v současnosti jejich význam upadá a jsou nahrazovány více politickými aktivitami.⁴¹ Ve snaze získat co největší počet sympatizantů na svoji stranu, otevírají se podle vlastních slov všem, kdo podporují národní myšlenku, tzn. že sdružují „...nacionalisty, patrioty, antikomunisty, národní socialisty, fotbalové fans, příznivce Straight-Edge, Black block, fanoušky hudebních stylů R.A.C. (Rock against Communism), Hate-Core a Black metal...“ Vyjadřují ochotu pomoci komukoli, kdo bojuje za stejnou věc. (Autonomní nacionalisté Střední Čechy 2006).

Vzhledem k faktu, že Autonomní nacionalisté nevytváří pevné struktury, musejí se stejně jako němečtí nacionalisté vypořádat s komunikačními nedostatky, které vycházejí z typu organizace. Rovněž plně využívají všech výhod moderních komunikačních technologií, především internetu. Komunikace v rámci jednotlivých buněk není problematická vzhledem k místní povaze skupin. Větší problematičnost se týká komunikace mezi buňkami a mezi regionálními skupinami. Jednotlivé skupiny měly vytvořeny vlastní internetové stránky fungující pod jednou doménou. V polovině roku 2008 byly jednotlivé lokální weby sjednoceny pod společný portál <http://nacionaliste.com>. Na webových stránkách zveřejňují kromě informací o chytaných akcích různá vyjádření se k aktuálním tématům; články týkající se historie; fotodokumentaci z akcí; manuály obsahující informace pro začínající aktivisty; manuály jak pořádat demonstrace a šablony na letáky a plakáty. Mimo to zveřejňují odkazy na organizace a hnutí (české i zahraniční), se kterými spolupracují nebo které šíří stejné myšlenky. Webové stránky mají i funkci oslovovat nové členy. Stejně jako v případě Německa platí, že v současnosti jde o nejméně nákladný komunikační kanál, který osloví mnohem více potencionálních příznivců než šíření letáků a touto cestou dochází k získávání jedinců, kteří by se báli sami navázat osobní kontakt se skupinou, protože by jim hrozila diskreditace.

Ideologie a témata

V první řadě je potřeba vysvětlit jak sami sebe Autonomní nacionalisté chápou. Považují se za nacionalisty, tzn. za bojovníky chránící národ a jeho nárok na řízení této země. Odmítají, že by se stavěli proti cizím národům. Odmítají zásahy do státní suverenity, ale spolupráci evropských národů (samozřejmě bez narušení suverenity) připouštějí. „Autonomní“ se označují z hlediska organizační struktury. Odmítají centrální řízení, protože to bývá často nepružné a zranitelné. Autonomní rovněž nahrazují slovy svobodní, popřípadě nezávislí (Autonomní nacionalisté Střední Čechy 2006). Na otázku, zda se cítí více Svobodnými nacionalisty nebo Autonomními nacionalisty, odpověděl jeden z členů, že přejímají styl od obou skupin a výše popsaný konflikt na německé scéně nijak nevnímají (rozhovor s autonomním nacionalistou dne 16.4. 2008).

Autonomní nacionalisté na svých webových stránkách otevřeně nacismus nepropagují. Historická témata používají k zdůrazňování češství a vlastenectví, opírají se především o osobu svatého Václava. Z novějších dějin je to potom osoba generála Radoly Gajdy, který v první československé

republice stál v čele politické strany „Národní obec fašistická“. Ke Gajdovi se ve velké míře vrací Autonomní nacionalisté Zlínska, kteří si v roce 2008 připomněli 60. výročí od jeho úmrtí a propagují na svých webových stránkách odkaz na stránky jemu věnované, které vytvořili členové již už bývalé nacionální organizace „Národní čest“, která ukončila svoji činnost v únoru 2008. V tomto směru se Autonomní nacionalisté Zlínska částečně ideově odlišují od ostatních Autonomních nacionalistů, kteří se k osobě Gajdy nevrací.⁴²

Témata, ke kterým se Autonomní nacionalisté vyjadřují mají aktuální charakter. Jde o zjevnou snahu oslovit širší veřejnost. Ve stylu rétoriky se mírní, snaží se nepůsobit příliš kontroverzně. Klasická témata neonacistů naroubovávají na aktuální problémy, vybírají vhodná slova tak, aby nemohli být napadeni například za xenofobní projevy. Xenofobní, rasistické a antisemitistické výroky schovávají za sociální problematiku, za imigrační a azylovou politiku. Odmítají pozitivní diskriminaci, protěžování menšin, imigraci „nepřízpůsobivého“ obyvatelstva. Tvrdě se vyjadřují především na adresu Romů a lidí přicházejících z východní Evropy.⁴³ Autonomní nacionalisté neuznávají multikulturalismus (Multi-Kulti ideologie). Národy a rasy by se neměly míchat. Každý stát by měl být národní. Imigrace, azylová politika mají za následek, že český národ je utlačován a stává se ve svém vlastním státě druhořadým národem. (Autonomní nacionalisté Střední Čechy 2006).

Dlouhodobějším tématem je kritika státu a systému. Odmítají komunismus a kapitalismus, staví se proti nadnárodním korporacím, které podle nich jen zotročují občany, globalizaci považují za škodlivou. Globalizace může za prosazování se multikulturalismu, který oslabuje národní jednotu státu. Na demonstraci 21. dubna 2007 v Kladně proklamovali Autonomní nacionalisté vytvoření skutečné národní vlády, zrušení parlamentu a rozpuštění politických stran a vytvoření korporativního státu. V posledních měsících největší kritika směřuje na nedostatek, resp. neexistenci svobody slova, kdy současnou situaci přirovnávají k době před rokem 1989 (represe vůči těm, kdo vyjádří názor; udavačství atd.). Nejvíce sledované akce proběhly 17. listopadu roku 2007 v Praze na Palackého náměstí, kdy Autonomní nacionalisté jako pořadatelé akce „pohřbili“ svobodu slova.⁴⁴ K tomuto aktu je přiměřelo konání policie 10. listopadu téhož roku, kdy jim bylo zamezeno uspořádat v Praze demonstraci a pochod židovskou čtvrtí v den výročí „křišťálové noci“ v nacistickém Německu. Demonstrace 17. listopadu 2007 se účastnilo přes 100 aktivistů. Ve svém prohlášení, které přednesli při zahájení akce, uvedli, že současná situace v ČR se dá přirovnat k "nové době temna". Přinesli s sebou také velký červený transparent s nápisem "A kdy začneš rozhánět komunisty, Langře?" (Ultrapravičáci „pohřbili svobodu slova“ a po půl hodině se rozešli<, Novinky.cz, 17.11. 2007). Další demonstrace za svobodu slova proběhla následně 19. ledna 2008 v Praze, potom co jim tuto demonstraci odmítla povolit Plzeň. Opět se akce konala na Palackého náměstí za účasti cca 200 aktivistů (Neonacisté chtějí svobodu slova, MFDnes, 21.1. 2008). V případě zákazu akce Autonomních nacionalistů v Plzni soud následně rozhodl, že zamítnutí bylo provedeno protizákonnou cestou a byla dána lhůta 30 dní na uspořádání nové. Toho Autonomní nacionalisté využili a na 1. březen svolali demonstraci opět s cílem poukázat na nesvobodu vyjádření. Akce se zúčastnilo asi 300 aktivistů (Černé vlajky v centru Plzně, MFDnes, 3.3. 2008). Mezi aktuální témata můžeme zařadit i otázku Evropské unie a NATO. Autonomní nacionalisté odmítají tyto struktury s tím, že oslabují naši národní suverenitu. V souvislosti s Evropskou unií upozorňují na evropskou propagandu, „která nám

vymývá mozky“ a přirovnávají ji ke komunistické propagandě. Staví se proti imperialismu USA v podobě NATO a radarové základny v Brdech. Jako příklad uvedme demonstraci 24. února 2007 v Berouně, kdy se Autonomní nacionalisté sešli, aby vyjádřili nesouhlas s radarovou základnou.⁴⁶

Nejnověji se aktivizují ohledně problematiky Kosova. 23. února 2008 zorganizovali v Praze demonstraci na podporu Srbska. S heslem „Kosovo je Srbsko“ a za skandování hesel „Srbija“ nebo „USA, Izrael, táhněte do pekel“ protestovalo proti nezávislosti Kosova na 250 aktivistů.⁴⁷

V případě českých Autonomních nacionalistů je zajímavým jevem vyjadřování se v celkem výrazné míře k ekologickým tématům (ekologie vždy patřila spíše mezi levicová témata). V rozhovoru autonomní nacionalista na tuto skutečnost sám upozornil. Zdá se, že v jejich případě ekologie není pouze okrajovým tématem. Autonomní nacionalisté zpochybňují tvrzení o tom, že by ekologie patřila výlučně levici, právě naopak jde podle nich o témata původně nacionalistická a levice jim je ukradla. Považují za nutné se ekologii věnovat z toho důvodu, že se jedná o naši existenci na této planetě. Upozorňují na devastaci přírody (v souvislosti s bezohledností nadnárodních korporací a svázaností kapitalismem). Odsuzují přehnaně konzumní život, nabádají k tříděné odpadu, k využívání šetrnějších prostředků, staví se proti testování na zvířatech a zasahují i do tematiky vegetariánství. Podle nich má problematika ochrany životního prostředí a nacionalismus velice blízko, protože pouze ten, kdo má kladný vztah k národu a vlasti, bude se zasazovat o čistší přírodu. Mezinárodní provázanost přináší ekologickou bezohlednost. Mezinárodní síly nemají nic společného s ekologickými potřebami jakéhokoli národa. Takto zdůvodňují pravicovost tématu. Ekologické zaměření zdůrazňují hesly na svých webových stránkách. Autonomní nacionalisté Svitavsko používají například „Svobodně – národně – ekologicky“ (modifikované heslo autonomního nacionalismu „svobodní – národní – radikální“). V rámci vlastní prezentace často upozorňují na aktivity týkající se ochrany přírody a práv zvířat. Poukazují na akce jako čištění lesů a parků od odpadků či na poskytnutí finanční podpory psímu útulku.

Vyjadřování se k aktuálním tématům a otevírání své agendy novým a aktuálním problémům přejímají od německých autonomních nacionalistů. Otázkou je, zda se nechávají takto ovlivnit, protože tato témata jsou pro ně opravdu důležitá, nebo zda je to strategický krok, jak se zbavit nálepky „neonacisté“ a vzdálit se od skinheadské scény. Posun takového typu odpovídá pokusu vmísit se do společnosti skrze a získat více příznivců skrze tematické rozevření. Nicméně je patrné, že neonacistická scéna dospívá a svoji strategii přizpůsobuje požadavkům společnosti, a to právě ve formě autonomního nacionalismu.

Strategie

Stejně jako němečtí „kamarádi“ charakterizují i čeští Nacionalisté svoji činnost autonomií a aktivismem - dvě základní slova, která tvoří jádro celého konceptu. Jednotlivé buňky fungují

samostatně, řídí pouze sami sebe a reprezentují pouze sami sebe. Každá skupinka se prezentuje ve formě kamarádského spolku, odmítají označení organizace, protože vztahy ve skupině a mezi skupinami navzájem jsou neformální. Každý jedinec a každá buňka, pokud se chce zapojit do činnosti a prokázat sounáležitost s celým proudem, musí být aktivní. Celým konceptem autonomního nacionalismu se nese duch aktivismu, což je pozorovatelné z jednotlivých projevů, kdy se navzájem burcují k aktivitě. Vlastní činnost pečlivě zdokumentovávají v podobě reportů s fotografiemi a videi a vystavují na svých internetových stránkách. Stěžejní aktivity představují demonstrace, protesty, přispívání články na web, sprejování hesel a šíření letáků (každé vylepení plakátů natáčí na video a pro inspiraci ostatních „kamarádů“ zveřejňuje).

Image

V rámci strategie se inspirovali Německem i ve způsobu vzhledu a image. Německý autonomní nacionalismus je charakteristický tím, že se nechá ovlivňovat moderními styly mládeže, tzn. hip – hop, skate styl, punk, metal, a tento vliv je potom patrný především na vzhledu aktivistů a na stylu transparentů. Na německé scéně používají běžně grafitti na transparenty a výrazné barvy. V případě českých nacionalistů ono ovlivnění moderními styly zatím nedosahuje takové míry. Čeští Autonomní nacionalisté veřejně podporují black a death metalovou hudbu a stejná hudba je využívána pro propagační videa, nicméně ani je míšení různých stylů nemíjí. V současnosti je však brzy hodnotit přístupnost jiným stylům, protože autonomní nacionalismus funguje na české scéně kratší dobu než je tomu v Německu. Na otázku, jak je to s ochotou otevřít se moderním stylům, se vyjadřují slovy německých nacionalistů, a to tak, že jim je jedno jakou hudbu člověk poslouchá a jakému stylu fandí. Směřování po stopách německého vzoru ukazuje např. zveřejnění rozhovoru s Lobem, členem streetpunkové kapely Squad 96, který se otevřeně přihlásil k autonomnímu nacionalismu (Autonomní nacionalisté Střední Čechy (2008a).

Grafitti, podle sdělení jednoho z aktivistů, začínají používat a hodlají v tom nadále pokračovat. Co se týká anglických hesel, nebrání se jim, ale přednost dávají českým. (rozhovor s autonomním nacionalistou dne 16.4. 2008)

Demonstrace - Black block

Za zcela plně adaptovanou část konceptu od německých sousedů považujeme Black block strategii. Čeští Autonomní nacionalisté rychle pochopili výhody, které jim Black block přináší. Aktivisté, kteří se chtějí zúčastnit demonstrace, pochodu, či jiné veřejné akce, jsou na internetových stránkách v rámci pozvání na pořádanou akci pravidelně vyzýváni k nošení oblečení v černých barvách. Jak sami konstatují, nejznámějšími prvky Black block stylu se staly černá šustáková bunda, černé kalhoty, černé sportovní boty, sluneční brýle, černá kšiltovka a černý šátek pro maskování obličeje (ovšem ne všichni nacionalisté se při akcích maskují, v českém prostředí to není podmínkou). Povinností je

zakrytí všech značek a symbolů, které by mohly působit konfliktně. Pravidlem je, podle pokynů k demonstraci, přinést si lepicí pásku na zakrytí takových značek (viz Pravidla pro pořádání demonstrací, bod 13). Uvědomují si stejně jako němečtí Autonomní nacionalisté, jaké výhody jim Black block přináší. K Black block strategii patří i velké množství černých vlajek a transparentů.⁴⁸ Do letošního roku Black block nevypadal v podání českých Autonomních nacionalistů tak „profesionálně“ jako v případě Německa. Mnozí demonstranti nedodržovali nošení černých barev. Nicméně demonstrace 1. května 2008 v Praze dokázala, že na strategii Black block se stále pracuje a vylepšuje se.⁴⁹ Pokud se jedná o veřejné akce, můžeme pozorovat snahu nechovat se konfliktně, příliš neprovokovat odpůrce. Demonstrace jsou řádně řízeny; aktivisté dostávají přesné instrukce, jak se nahlašuje demonstrace na magistrátu či úřadě; jak se mají chovat, aby nedošlo vůči nim k případným represím. V pokynech pro svolání demonstrace uvádí, že organizátoři demonstrace musí mít zajištěnou pořádkovou službu, která má za úkol usměřňovat především vlastní řady. Násilí není smyslem akce. Zakázána je konzumace alkoholu. Ohledně oblečení výslovně zakazují maskáče a vysoké boty, aby nepůsobili militantně. Doporučují černé vlajky a státní vlajku, transparenty pouze takové, které neobsahují texty a symboly dávající záminku rozpuštění demonstrace. Aktivisté by měli znát konkrétní zákony o právu shromažďovacím a o policii. Před každou demonstrací tato pravidla (a mnohá další) připomínají případným účastníkům na pozvánkách. Často si Autonomní nacionalisté najímají k větším akcím právního zástupce, jehož úkolem je řešit případně spory s policií.⁵⁰ Snaží se projevovat nenásilně, zbytečně proti sobě nepopuzovat policii a státní orgány. Tento postup ale příliš nekoresponduje s německým autonomním nacionalismem, kterému je vytýkána militantnost, provokování protivníků a násilné střety během akcí. Zdržení se násilných projevů a zbytečné neprovokování je součástí konceptu svobodného nacionalismu. Snaha o nenásilnost je strategickým krokem, dalším projevem vypsívání pravicového extremismu v České republice. Neznamená to ale, že by k násilí a potyčkám a porušování zákonů během akcí nedocházelo, nebo že by policie nemusela proti nacionalistům zasahovat.⁵¹

Rétorika

V případě německého autonomního nacionalismu jsme hovořili o přebírání image, témat a také způsobu prezentování problémů (rétoriky) od radikální levice. Tato strategie představuje významný rys hnutí. V případě českého autonomního nacionalismu je situace podobná, a to především pokud se jedná o image (Black block, černé oblečení) a témata (ekologie, sociální problematika, zaměstnanecká politika, antikapitalismus, antiglobalismus). Pokud jde o styl, jakým tato témata prezentují, německému autonomnímu nacionalismu se vzdalují. Pro připomenutí, němečtí nacionalisté často hovoří o revoluci, o národně revolučním boji, o konci dělení na levičáky a pravici. Revoluce je připomínána v každém projevu. Čeští nacionalisté se vyjadřují radikálně o nutnosti změny systému, o nutnosti změny politiky. Používají slova jako „radiální“, „svobodný“, „národní“, ale k revoluci jako takové své sympatizanty nevyzývají, slovo „revoluce“ nepoužívají. Stejně tak se nevyjadřují k dělení na pravici a levičáky. Tématicky se od této oblasti distancují. Zdá se naopak, že se dělení politického spektra nebrání, sami ve svých projevech rozdělení užívají.

Spolupráce s dalšími subjekty

Nejvýrazněji Autonomní nacionalisté spolupracují na pravicově extremistické scéně s organizací „Národní odpor“. Vzájemně si na svých webech uveřejňují články, popřípadě přepokopírují s odkazem na autora. Panuje mezi nimi výrazná názorová shoda. Národní odpor podporuje autonomní nacionalismus i v takovém směru, že uveřejnil v roce 2007 „Manifest autonomního nacionalismu“. Pomáhá tedy šířit jejich myšlenky. Aktivisté z řad uskupení „Antifa“⁵³ poukazují na personální propojení mezi Národním odporem a Autonomními nacionalisty. Podle nich několik lidí figuruje v rámci obou uskupení.

Z dalších aktérů pravicově extremistické scény, kteří spolupracují s Autonomními nacionalisty, můžeme jmenovat např. „Woman Resistance Unity“ a „Radical Boys-Brux“. Na tyto uskupení odkazují Autonomní nacionalisté na svých webových stránkách a s Woman Resistance Unity často spolupracují ohledně demonstrací. Stejně jako v případě Národního odporu se vzájemně podporují nejen z důvodu názorové blízkosti, ale jde i o strategický důvod. Demonstrace přináší větší psychologický efekt, pokud se jí zúčastní 300 aktivistů, než když se sejde malá skupinka o 30 lidech.

Problém přináší otázka vztahu k „Anti-Antifa“ a celkově k monitoringu „nepřátel“. V Německu spolu výrazně spolupracují, v případě České republiky toto není zcela zřejmé. Pravicovní extremisté obecně se od monitoringové činnosti nepřítel nedistancují, ba naopak. Využívají informací (a další informace poskytují), spolupodílí se na tvorbě seznamů osob vystupujících proti neonacistům. Jde především o seznamy vytvářené Anti-Antifou a v současné době je hodně využíván „Czech Redwatch“. Jde o mezinárodní projekt Redwatch, jehož cílem je získat fotografie, adresy, telefonní čísla na nepřátele. Mezi lidmi, kteří figurují na seznamu, se objevují především aktivisté z řad levicového extremismu, politici a lidé spolupracují na boji proti pravicovému extremismu (soudci, politologové). Autonomní nacionalisté se veřejně k činnosti Anti-Antifa a monitoringovým aktivitám nehlásí. Projekt Redwatch doporučují, ale přímé spolupráci na monitoringu v současnosti neexistují žádné informace. Ovšem vzhledem k blízkému vztahu k Národnímu odporu, který tento typ aktivit podporuje, nelze spoluúčast vyloučit.

Koncept autonomního nacionalismu obsahuje snahu co nejvíce se distancovat od politických stran, od jejich struktury a činnosti. Na německé scéně probíhá ostrý názorový střet mezi NPD a Autonomními nacionalisty. Čeští Autonomní nacionalisté tento rozkol na pravicově extremistické scéně nijak významně nevnímají a názor, že je nutné vzdálit se politickým stranám, nezastávají. Nechtějí se zapojovat do jejich struktur, ale spolupráci rozhodně neodmítají. Za výraznou možno považovat spolupráci s nacionální Dělnickou stranou. Jedná se o spolupráci ohledně aktivit (především demonstrace). Autonomní nacionalisté často figurují jako spolupořadatelé demonstrací, které nahlásila Dělnická strana. Jejich spolupráce pramení z toho, že reagují na stejné problémy, programově si jsou velice blízcí.⁵⁴ Čeští Autonomní nacionalisté Dělnickou stranu uznávají jako sílu hájící společné zájmy na oficiální národovecké scéně a cestu pro ty, kdo chtějí prosazovat národní zájmy politickou cestou. Dělnické listy, noviny Dělnické strany, šíří jejich společné myšlenky. Naproti tomu Autonomní nacionalisté působí nikoli na politické scéně, jejich „bojištěm“ je ulice. Vzájemný

vztah můžeme brát jako paralelu k vztahu německé NPD a Svobodných nacionalistů. NPD prosazuje společné zájmy na politické úrovni a Svobodní nacionalisté jsou jejich „pouliční bojovníci“ a potencionální voliči. V českém případě je ale zmíněný vztah proti koncepci autonomního nacionalismu, protože ten mimo jiné vznikl jako negativní reakce na spolupráci Svobodných nacionalistů s politickými stranami. Kromě Dělnické strany spolupracují Autonomní nacionalisté i s politickou stranou „Právo a Spravedlnost“. (rozhovor s autonomním nacionalistou dne 16.4. 2008)

Co se týká vztahů se zahraničními aktéry, nejvíce kontaktů směřuje na Slovensko („Beo.sk“, „Nové slobodné Slovensko“, vznikající skupiny autonomního nacionalismu – např. Považie). Vzhledem k faktu, že koncepce autonomního nacionalismu byla přejata z Německa, nabízí se otázka na jaké úrovni je tato vzájemná spolupráce. Podle získaných informací jsou vzájemné vztahy vedeny na neformální rovině a spolupráce probíhá zejména ve formě vzájemných návštěv a účastí na hudebních festivalech (rozhovor s autonomním nacionalistou dne 16.4. 2008).

Šíření konceptu autonomního nacionalismu ve světě

Vzhledem k tomu, že autonomní nacionalismus je novým konceptem, můžeme v této fázi pouze odhadovat, jak se jím budou inspirovat pravicoví extremisté ve světě. V samotném Německu se autonomní nacionalismus teprve rozvíjí, což si uvědomují i sami aktivisté z jeho řad. Rozšíření do České republiky se dalo očekávat, vzhledem ke geografické blízkosti a častému hledání inspirace právě na německé scéně. Nicméně i v dalších zemích světa můžeme nalézt případy, kdy se pravicoví extremisté nechávají tímto konceptem ovlivnit. V evropském prostoru se jedná především o Slovensko a Švédsko, mimo Evropu pak Austrálie a Nový Zéland.

Závěr

Autonomní nacionalismus beze sporu přináší další impuls do problematiky pravicového extremismu. Přestože v Německu Autonomní nacionalisté představují pouze menší (možná až marginální) část neonacistické scény, co do počtu, a hlavní síla se orientuje na podporu NPD, je zapotřebí se tomuto novému jevu věnovat. Autonomní nacionalismus může být příznakem nového posunu v rámci pravicového extremismu, který přináší probíhající generační obměna. Jak jsme si vysvětlili výše, neonacistická scéna stárne a snaží se získat nové aktivisty mezi mladými lidmi. Tato změna s sebou přináší i nový impuls a nový nádech radikality.

S ohledem na generační výměnu se vedou diskuze, jestli dochází i k paradigmatické výměně. Pro autonomní nacionalismus je typické profilování se na levicových tématech, s tím, že ta tradičně pravicová nijak nejsou omezena. V Německu se hájí, že je nesmyslné dělit subjekty na pravicové a levicové. V případě České republiky vysvětlují tento posun tím, že to, co se nyní považuje za levicová témata (ekologie, sociální politika, zaměstnanecká politika atd.), byla původně pravicová a národní. Autonomní nacionalisté se rovněž inspiroují u levice revoluční rétorikou a vzhledem. Black block a

časté používání slova „revoluce“ je toho důkazem. Extrémní pravice a extrémní levice nejsou od sebe tolik vzdáleny, jak by se mohlo zdát, a v některých případech se navzájem silně přitahují. K paradigmatické či ideologické výměně ale nedochází. Autonomní nacionalisté cítí to samé jako zbytek neonacistické scény. Obsah zůstal zachován a změnil se pouze obal, což můžeme považovat za účelné, aby mohli lépe zmást veřejnost a znemožnit státu, aby proti nim zasahoval. Pokud se schovávají za témata jako azylová politika, zaměstnanecká a sociální témata, za globalizaci nemůžou být obviněni z rasistických či xenofobních projevů a zároveň se otevírají veřejnosti ve smyslu získání nových sympatizantů.

Porovnáme-li český autonomní nacionalismus s německým, nabízí se otázka, zda ten český není lepší označit za svobodný než autonomní. Tyto dva subtypy se navzájem od sebe liší především ve formě. Svobodní jsou umírněnější, nesnaží se působit příliš provokativně, varují aktivisty z vlastních řad, aby se nechovali násilně. Svobodní spolupracují s politickými stranami (viz. spolupráce s NPD a vytvoření Volksfront). Autonomní nacionalisté naopak násilí stupňují (viz. 1.5. 2008), vztahy s politickými stranami v jakékoli formě odmítají a svobodné nacionalisty za to ostře kritizují. Čeští Autonomní nacionalisté se v tomto směru chovají jako Svobodní nacionalisté – snaží se nechovat příliš násilně, spolupracují s politickými stranami (viz. podobnost vztahu s Dělnickou stranou k vztahu Svobodných nacionalistů a NPD), neburcují k revoluci. Na druhou stranu přejímají levicovou tematiku (výrazně se snaží prezentovat ekologicky), profilují se na aktuálních tématech a využívají strategie Black block.⁵⁵ Sporná je účast na vytváření seznamů politických nepřátel, tak jak je prováděn monitoring v Německu. Čeští Autonomní nacionalisté se k monitoringové činnosti veřejně nehlásí, ale na druhé straně je tu úzká spolupráce a možná personální provázanost s Národním odporem, který aktivity tohoto typu podporuje. Na základě zjištěných charakteristik by bylo české Autonomní nacionalisty vhodnější radit ke svobodnému nacionalismu, s tím, že je zde patrná a z jejich strany vyřčená snaha podobat se německým Autonomním nacionalistům.

Z hlediska nebezpečnosti vůči režimu je nutné považovat každý projev extremismu za určité ohrožení. Nárůst extremismu vypovídá o momentální náladě ve společnosti a stát by měl umět adekvátně analyzovat a reagovat na takové změny. V případě samotného autonomního nacionalismu je hrozba diskutabilní, protože se jedná o pár desítek jedinců. Ohrožení režimu ale stoupá s potenciálem spolupráce s dalšími neonacistickými subjekty. Autonomní nacionalismus (a svobodný nacionalismus) by se neměl podceňovat. Sám prokázal, že je schopný se přizpůsobit jednání institucí, tak aby jim byla ztížena kontrola. Výhodou konceptu je, že funguje poměrně efektivně a aktivně, i když na základě malých autonomních buněk. Tyto buňky ovšem přinášejí možnost rychlé mobilizace a akce. Lépe odolávají infiltraci a možnému zásahu zvenčí. Nebezpečí narůstá i s ideologickou stránkou. Chápou se aktuálních témat a názory sobě vlastní maskují za společenská témata. Prolíná se zde pravice s levicí, což rozšiřuje působení. Taktéž se změnil cíl jejich aktivit. Původní cíle neonacistů v 90. letech představovaly cizinci. V současnosti se soustředí především na politické aktéry a hlavní střety probíhají mezi nimi a levicí, policií a jak se zdá, novými cíli jsou i novináři. Na německé scéně je z jejich strany patrné časté násilí. V případě Německa hraje roli i to, že extremismus je ve společnosti stále silně zakořeněn, což dokazují výsledky voleb na úrovni jednotlivých spolkových zemí, kde krajně pravicové subjekty jsou schopny dosáhnout poměrně

slušného výsledku. V České republice mají krajně pravicové strany voličskou odezvu velice nízkou. Češi jsou přirozeně nedůvěřiví k neonacistickým uskupením, což pramení z historických zkušeností.

Stát by měl reagovat na změny takového typu pohotově. Přesto se ukazuje, že tomu tak není. Autonomní nacionalisté fungují v České republice již několik let a současné kampaně upozorňující na neonacistickou problematiku představují veřejnosti neonacisty ve stylu z 90. let, kdy jejich image tvořily maskáče, bombery a vysoké šněrovací boty. Takto oblečené neonacisty ale v současnosti jen zřídka kdy potkáme.⁵⁶ Co se týká prognózy do budoucna, autonomní nacionalismus jako nový fenomén působí velice aktivně a jako hnutí s velkým potenciálem (a atraktivitou), což dokazuje rychlý nárůst členů a vznikání nových buněk. Strategie autonomních skupin a vedení bez vedení se ukazuje jako efektivní cesta. Z pohledu organizace je zvolený přístup z hlediska kontroly ze strany státu úspěšný. I když působí ve vlastních řadách kontroverzně, prvky autonomního nacionalismu jako Black block, inspirace hip-hopem a dalšími moderními styly a celá organizační koncepce ovlivňují další neonacistická a nacionalistická uskupení a Black block s moderními styly pomalu vstupují i mezi Svobodné nacionalisty. Z těchto důvodů, je možné předpokládat další rozšiřování konceptu do světa. Otázkou je míra radikality v budoucnu – po prvomájových německých demonstracích radikalita a násilí nabírá stoupající tendenci a není možné vyloučit případné uchýlení se k činům, které budou klasifikovány jako teroristické. Ze zkušenosti s předchozím vývojem na neonacistické scéně se nabízí možnost, že se historie bude opakovat a autonomní nacionalismus zmírní svoji radikalitu potom, co nyní nastupující generace zestárne.

Výše zmíněné (atraktivita konceptu a strategie) platí stejně pro Českou republiku. Čeští Autonomní nacionalisté (i když ne přesně naplňující podstatu autonomního nacionalismu) zažívají v roce 2008 úspěch v podobě nově vznikajících buněk. Další nárůst je možný. Co se týká spolupráce s politickými stranami, což působí protichůdně vůči německému konceptu, nelze očekávat, že by se této vazby v nejbližší době vzdali. V současnosti je pro ně především vazba na Dělnickou stranu důležitá z hlediska spolupráce při akcích a obecně čeští Autonomní nacionalisté nepociťují potřebu distancovat se od politických stran, které hájí stejné zájmy.

Poznámky

¹ Spolu s touto stranou na pravicově extremistické scéně působí, ve smyslu významnějších politických stran, Republikánská strana a Německá lidová unie (DVU).

2) Jedná se především o západní Německo. Zde se pravicově extremistická scéna začala štěpit po spolkových volbách v roce 1972, kdy NPD ztratila hodně voličů a na základě tohoto volebního propadu o další následně přišla. Příznivci NPD přešli do nově vznikajících neonacistických skupin. V letech 1975–1980 vzrostla členská základna neonacistů ze čtyř set na dvanáct set (McGowan 2004: 205).

3) Buď se voleb aktivně vůbec neúčastní nebo jsou zapsáni na kandidátkách nacionálních stran. Ale jak již bylo výše zmíněno, neonacistické spolky nemají příliš velký zájem na volbách – už z toho principu, že se staví proti demokratickému zřízení.

4) Klaus Farin ale tvrdí, že náležitost k extrémní levici nebo pravici se neodvívěla ani tak podle politického smýšlení jednotlivce, výrazně se to týká mladých lidí, ale spíše podle stylu jednotlivého proudu (tzn. styl oblékání, typ hudby) a vztahu k cizincům. Toto tvrzení nelze aplikovat paušálně na celou skupinu, ale jako jeden z faktorů je důležitý. V prvních letech po pádu berlínské zdi extrémně pravicová scéna přitahovala mladé lidi jako magnet. Pravice se jim zdála nejvíce „cool“, nejvíce provokativní. Potom, co došlo k násilným trestným činům ze strany pravicových extremistů proti cizincům, hodně mladých lidí se od extrémní pravice odvrátilo (Farin 2006: 102–103).

5) V březnu roku 1991 v Drážďanech byl mosambický imigrant vyhozen z tramvaje a smrtelně zraněn. V Lipsku, Rostocku, Schwerinu či Greifwaldu zaútočili neonacisté na útulky žadatelů o azyl (McGowan 2004: 217). 6) Viz případy útoků proti tureckým příslušníkům v Möllnu a Solingenu v letech 1992 a 1993. Obě události si vyžádaly ztráty na lidských životech. Stejně tak došlo k útokům na židovské synagogy a hřbitovy. (Více McGowan 2004: 218).

7) Zakázáni byli kvůli zjištěné ideové blízkosti k nacistické mládežnické organizaci Hitler Jugend.

8) Více informací o jednotlivých případech zákazů viz Bundesamt für Verfassungsschutz (2006): Symbole und Zeichen der Rechtsextremisten.

9) I když v případě kamarádských spolků je zavádějící používat pojem „člen“ vzhledem k neformálnosti, je potřeba příznivce či aktivisty z řad kamarádských spolků nějak označit. Pro potřebu této práce tedy zůstaneme u používání označení „člen“.

10) Výroční zprávy staršího data nejsou ze stránek Úřadu pro ochranu ústavy dostupné. Naopak informace o počtu kamarádských spolků z let 2005 a 2006 nejsou ve zprávách uvedeny. Počet neonacistů podle jednotlivých výročních zpráv rok od roku stoupá (2002 – 2600 členů, 2003 – 3000 členů, 2004 – 3800 členů, 2005 – 4100 členů, 2006 – 4200 členů). Z počtu neonacistů se ale dá množství spolků jen těžko vyvodit. Teoreticky by měly mít spolky stoupající tendenci. Odhad může znepřesnit fakt, že nevíme, zda se jednotlivé skupiny nezvětšují co do počtu. Významnou roli hraje i to, že ne všichni neonacisté jsou organizováni v kamarádských spolcích (i když např. Úřad pro ochranu ústavy vychází v textu Neonazistische Kameradschaften in Deutschland z předpokladu, že všichni neonacisté jsou začleněni do nějakého kamarádského spolku) a třetím faktorem může být špatný odhad ze strany samotného Úřadu pro ochranu ústavy. Otázkou je, do jaké míry je schopný a úspěšný v odhalování všech spolků.

11) Národní a sociální spolek Severní Německo – Svobodní Nacionalisté.

12) Toto médium slouží jako zdroj informací a prostředek pro šíření propagandy na nadregionální úrovni.

13) Viz Aktionbüro Rhein-Neckar (<http://www.ab-rhein-neckar.de/>) (ověřeno ke dni 5.4. 2008); Nationaler Widerstand Berlin/Brandenburg (<http://www.nwbb.org/>) (ověřeno ke dni 5.4. 2008).

14) Iniciativa Thomase Wullfa se objevovala i pod dalšími názvy jako „Iniciativa proti volné distribuci drog“ (Initiative gegen Drogenfreigabe) nebo „Iniciativa národní osvěty“ (Initiative Volksaufklärung). Nešlo o stejně strukturované spolky (Bundesamt für Verfassungsschutz 2000).

15) Mezi Svobodnými a Autonomními nacionalisty na jedné straně a skinheady na druhé funguje ne zcela bezproblémový vztah. Neonacistické kamarádské spolky se obecně liší od skinheadské scény tím, že mají vůli k politické aktivitě. Pravicoví skinheads se sdružují ani ne tak kvůli ideologické neonacistické představě světa, ale jejich způsob života se principiálně točí kolem alkoholu, násilí a hudby. Přesto mezi skinheads a neonacistickými kamarádskými spolky lze nalézt společné znaky, styčné plochy. Někdy je možné, že se obě scény promíchají (skinheads slouží Nacionalistům jako potencionální noví členové), potom je obtížné nebo nemožné zařazení buď k jednomu hnutí nebo k druhému. Přesto Nacionalisté nepohlížejí na skinheads příliš pozitivně.

16) Více Niedersächsisches Ministerium für Inneres und Sport: Neonazistische Kameradschaften

(http://www.verfassungsschutz.niedersachsen.de/master/C29155_N9016547_L20_D0_I541.html)

(ověřeno ke dni 5.4. 2008).

17) Podle průzkumu je mezi mládeží nejvíce oblíbená hip-hopová kultura (ve věkovém rozmezí 18 – 30 let). K této kultuře se hlásí 25 % mládeže. Následuje ve velké míře punk (také téměř 25 %). Na třetím místě je skate styl (12 %) (Farin 2006: 104).

18) Více o stylu Autonomních nacionalistů v kapitole 2.4.

19) Školící materiály obsahují v podstatě návody, „jak být správným nacionalistou“ a co to znamená. Právní rady tvoří jakýsi návod pro ty, kdo chtějí zorganizovat akci, demonstraci. Obsahují znění zákonů o ochraně osobních dat; o identifikaci podle DNA; o tom jak se musí postupovat při pořádání demonstrace; petiční akce; jak postupovat při jednání s policií, pokud se s ní při demonstraci aktivisté dostanou do střetu; jak postupovat při soudním procesu atd. (Více např. Freie Nationalisten München: <http://nationalesmuenchen.de/schulungsmaterial.htm>) (ověřeno ke dni 24.4. 2008). 20) Více viz Verfassungsschutz gegen Rechtsextremismus: Rechtsextremismus im Internet (<http://www.verfassungsschutzgegenrechtsextremismus.de/de/erscheinungsformen-des-rechtsextremismus/rechtsextremismus-im-internet.html>) (ověřeno ke dni 6.4. 2008).

21) Statistika, kolik z pravicově extremisticky laděných internetových stránek tvoří stránky neonacistů, popř. samotných Svobodných nacionalistů a Autonomních nacionalistů, dosud vytvořena nebyla. 22) Strasserovský typ socialismu je takový, který se orientuje hodně levicově, klade důraz na dělnickou třídu, lidovost a revolučnost národně socialistického režimu. Otto Strasser a jeho bratr brali socialistické kořeny národního socialismu velmi vážně a v rámci NSDAP prosazovali levicové kroky (vyvlastnění továren a celého průmyslu, spolupráce se SSSR). (Mareš 2003: 179)

23) Často upozorňují na neadekvátní kroky ze strany policie. V souvislosti s tímto zprovoznili internetové stránky, které mapují činnost policie a násilí z její strany ve vztahu k sympatizantům neonacismu (Viz <http://polizeigewalt.info/>) (ověřeno ke dni 11.4. 2008).

24) Viz Mobile Beratung gegen Rechtsextremismus in Berlin

(<http://www.mbr-berlin.de/Analyse/Rechtsextremismus/263.html>) (ověřeno ke dni 9.4. 2008). 25)

Udo Voigt, předseda NPD, v knize „Alles Grosse steht im Sturm“, vydané pro potřeby NPD, hovoří v souvislosti se vzájemnou spoluprací o NAPO (Nationale Ausserparlamentarische Opposition – Národní mimoparlamentní opozice) (Bundesamt für Verfassungsschutz 2000). Část členů kamarádských spolků se naopak obává výraznější spolupráce s NPD. Mají strach z toho, že by v rámci „národního odporu“ mohlo zvítězit vedení NPD, že by se NPD pasovala do čela tohoto hnutí. Obavy rovněž panují z toho, že se někteří členové mohou podřídit stranické disciplíně.

26) Nejvýraznějšími příklady jsou samotní vedoucí aktéři Svobodných nacionalistů. Wulff se v roce 2004 vrátil do NPD (již členem v minulosti byl) jako „koordinátor svobodné síly“ a personální referent předsedy strany Voigta. Heise je rovněž členem NPD a předsedá straně v Durynsku. Tegethoff je také členem NPD (Klarmann 2007).

27) Volksfront – Národní fronta slouží jako platforma pro spolupráci zmíněných subjektů s cílem hájit společné zájmy.

28) V českém prostředí se používá anglický překlad Black block. Do češtiny se tento pojem zatím nepřekládá. Jde o sjednocení vzhledu demonstrantů, kdy jsou všichni oděni v černém oblečení. Tuto taktiku převzali Autonomní nacionalisté od extrémní anarchistické levice, která Black block používala jako maskovací způsob od 70. let. Tento text se bude podrobněji věnovat taktice Black block dále.

29) Tento údaj pochází z příspěvku na webovém portálu „Störungsmelder“, který umožňuje vyjádřit se k tématice pravicového extremismu. Autor zde uveřejnil interview s Biancou Klose z Mobilen Beratung gegen Rechtsextremismus in Berlin ohledně problematiky Autonomních nacionalistů. Viz Nur ein Karnevalsverein?

(http://blog.zeit.de/stoerungsmelder/2008/02/18/nur-ein-karnevalsverein_238#more-238) (ověřeno ke dni 10.4. 2008).

30) Více viz Autonome Nationalisten Smallenberg (<http://logr.org/ansc/>) nebo také Autonome Nationalisten Marl (<http://anm-info.net/wordpress/>) (ověřeno ke dni 11.4. 2008).

31) 1. květen 2008 v Hamburku představoval ohromnou eskalaci násilí. Autonomní nacionalisté fyzicky napadali kromě levice také policii a novináře. První útoky začaly již na místě srazu Nacionalistů v městské části Barmbek na místním nádraží, kdy posilnění agresivní hudbou napadli zaskočené policejní jednotky. K útokům na novináře se později na internetových stránkách vyjadřovali zábavnou formou. Během demonstrace došlo k zničení několika aut, obchodů a byl zapálen sklad s pneumatikami. Podle vyjádření zasahující policie velkou část účastníků představovala mládež (z 59 zadržených lidí bylo pouze 11 dospělých). Ještě před samotnou demonstrací asi 60 Autonomních nacionalistů obsadilo cestou do Hamburku první dva vagóny vlaku a odmítli nechat nastoupit další cestující. Získali přístup k vlakovému rozhlasu a hrubě uráželi cestující v dalších vagónech rasistickými a xenofobními názory. Prohlašovali, že „ode dneška bude vozit německá železnice Němce a cizince odděleně. Pro cizince budou vyhrazeny nákladní vozy. Zákaz vstupu mezi německé cestující nebude platit pro cizince ze Skandinávie a pro ty, kteří se prokáží potvrzením o sterilizaci“ (nucená sterilizace patřila k „čištění“ rasy ve Třetí říši). Autonomer Widerstand „oslavu“ 1. května zhodnotil jako úspěšnou. (Neonazis kaperten zwei Regionalzug-Waggons, Spiegel, 2.5. 2008; Polizei konnte nur knapp Tote verhindern, Spiegel, 2.5. 2008; Rechtsextreme feiern Mai-Krawalle als Sieg, Spiegel, 2.5. 2008)

32) V souvislosti s transparenty je potřeba připomenout, že zde je nejvíce viditelný vliv moderních stylů, především skate stylu a hip-hopu. Na transparentech se objevují výrazné barvy a nápisy jsou vytvořeny ve stylu grafittů. Výrazné barvy používají i některé skupiny na svých internetových stránkách. Jako příklad poslouží např. internetové stránky Autonomních Nacionalistů Marl. Ti mají stránky vytvořeny v černo-růžovém provedení (<http://anm-info.net/wordpress/>) (ověřeno ke dni 12.4. 2008).

33) Viz výzkum sympatií k různým subkulturám a stylům v kapitole 2.3.2.

34) Kladně pohlíží na činnost – např. prvomájovou násilnou demonstraci v Hamburku v roce 2008 zhodnotil Worch velice pozitivně.

35) Více o problematice násilných činů ze strany kamarádských spolků viz Bundesamt für Verfassungsschutz 2000; Klarmann 2007).

36) Jako příklad můžeme uvést případy z roku 2005, kdy v Postdamu 11 pravicových extremistů napadlo 2 aktivity Antifa nebo kdy se skupina asi 30 autonomních pravicových extremistů snažila násilnou cestou narušit demonstraci Antifa. Další případy násilí ze strany Autonomních nacionalistů je možné nalézt ve výročních zprávách Senatsverwaltung für Inneres und Sport Berlin (http://www.berlin.de/sen/inneres/verfassungsschutz/e2_publicationen.html) (ověřeno ke dni 11.4. 2008).

37) Jako příklad zmiňme brněnskou demonstraci 1. května 2007, kdy magistrátu bylo legálně nahlášeno shromáždění. Demonstranti po začátku akce rozvinuli transparenty Národního odporu (neonacistické organizace) a proklamovali zakázaná hesla.

38) 8. dubna 2008 vydal „Národní korporativismus“ (nacionalistické uskupení spolupracující s Autonomními nacionalisty) oficiální prohlášení, že ukončuje svoji činnost a jednotlivé buňky přechází pod Autonomní nacionalisty a přijímají jejich koncepci. Vznikli tak nově Autonomní nacionalisté Bruntálsko a Autonomní nacionalisté Ostravsko. (<http://www.narodni-korporativismus.org/>) (ověřeno ke dni 3.5. 2008).

39) Středočeští Autonomní nacionalisté zastřešují skupinky z Kladna, Slaného, Nového Stašecí,

Rakovníka, Berouna, Benešova, Kolína, Neratovic, Nymburka, Prahy 12 a Vlašimy. Pod Severní Čechy patří například Louny. Více buněk na internetových stránkách uvedeno není, což ale neznamená, že neexistují

(<http://stred.nacionaliste.com/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=10>)

(ověřeno ke dni 15.4. 2008). Kladenští nacionalisté jsou považováni za první buňku autonomního nacionalismu v ČR. Podle informací jednoho z členů Autonomních nacionalistů Střední Čechy zahájila tato skupina svoji činnost již v roce 2005 (rozhovor s členem Autonomních nacionalistů Střední Čechy dne 16.4. 2008).

40) Viz přepis rozhovoru na téma „Pravicový extremismus v České republice“ na Českém rozhlasu 6 ze dne 17.10. 2007 (http://rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/389933) (ověřeno ke dni 2.3. 2008).

41) Více v dokumentech „Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2005“ s. 3 a „Informace o problematice na území České republiky v roce 2006“ s. 2, vydané Ministerstvem vnitra České republiky (<http://www.mvcr.cz/dokument/index.html>) (ověřeno ke dni 15.4. 2008).

42) Kromě odkazu na Radolu Gajdu se Zlíňští nacionalisté odlišují ještě ve vizuální podobě znaku buňky. Všechny buňky Autonomních nacionalistů používají červenou a bílou barvu ve znaku. Zlínská buňka se prezentuje modrou a červenou (barvami Moravy).

43) Mnohokrát se hanlivě vyjadřovali na svých webových stránkách na jejich adresu. Často rozebírají kriminalitu ze strany cizinců; poukazují na to, že berou Čechům práci; útočí na stát, protože se těchto menšin zastává nebo je stát i upřednostňuje. O Romech hovoří jen jako o „cikánech“ a označují je za „parazitující minoritu“ (viz článek Co se opravdu stalo v Neratovicích

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?nazevclanku=co-se-opravdu-stalo-v-neratovicich&cisloclanku=2007010001>) (ověřeno ke dni 17.4. 2008).

V souvislosti s pomníkem v Letech u Písku považují vepřín „samotným památníkem sám o sobě dostatečným“ (viz O přínosu zahraničních pracovníků

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?nazevclanku=o-prinosu-zahranicnich-pracovniku&cisloclanku=2007080003>) (ověřeno ke dni 17.4. 2008).

I když je jejich snaha nepůsobit rasisticky patrná, jen těžko své názory maskují. Zmiňme například projev ze 17. listopadu 2007 z demonstrace za svobodu slova, kdy se odvolávají Autonomní nacionalisté k bílé rase: „Budujme novou společnost! Společnost hrdých osobností s touhou po změně a spravedlivém řádu! Nenechme se zotročovat zákony, jako je ten nově chystaný, ANTIDISKRIMINAČNÍ! ... Bude platit opět jen na nás Čechy, na příslušníky Majoritní bílé společnosti! Ostatní budou diskriminovat nás VĚTŠINU! Budou tu židovské spolky jen pro Židy, cikánské spolky jen pro Cikány, vietnamské jen pro Vietnamce ale žádné české jen pro Čechy!“ (viz Projev 17. listopadu – Svoboda slova

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?nazevclanku=projev-17-listopad-svoboda-slova&cisloclanku=2007110005>) (ověřeno ke dni 17.4. 2008).

44) Pohřbívání svobody slova se neslo ve stylu opravdového pohřbu. Na webových stránkách Autonomních nacionalistů bylo vyvěšeno kromě pozvání na demonstraci i smuteční parte a přímo na akci donesli rakev, ve které svobodu slova pohřbili.

45) Více viz Autonomní nacionalisté Střední Čechy: Výchova našich dětí ohrožena

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?nazevclanku=vychova-nasich-deti-ohrozena&cisloclanku=2007030009>) (ověřeno ke dni 18.4. 2008).

46) Více viz Autonomní nacionalisté Střední Čechy: Projev autonomního nacionalisty na demonstraci v Berouně

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?nazevclanku=projev-autonomniho-nacionalisty-na-demonstraci-v-beroune&cisloclanku=2007020004>) (ověřeno ke dni 18.4. 2008).

47) Více viz Autonomní nacionalisté Střední Čechy: Report z demo na podporu Srbska

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?nazevclanku=aktualizace-video-report-z-demo-na-podporu-s-rbska-prvni-foto&cislocclanku=2008020010>) (ověřeno ke dni 18.4. 2008).

48) Ohledně vlajek se Autonomní nacionalisté společně dohodli na používání pouze tří typů: černý prapor (tato barva má vyjadřovat opozici vůči současné politice a také přihlášení se k nacionalistickému hnutí ve světě, které taktéž tuto vlajku hojně užívá); český prapor; červeno - bílý prapor.

49) 1.5. 2008 se v Praze sešlo zhruba 500 - 600 aktivistů. Na demonstraci se podílela celá řada organizací a neonacistických skupin (Dělnická strana jako organizátor, Národní Odpor, Autonomní nacionalisté, Resistance Women Unity, Slovenská pospolitost, Svobodný odpor Slovensko a také zástupce z řad německých Svobodných nacionalistů z Dortmundu). Pro zatím šlo o jednu z největších akcí nacionalistů (Více viz Radikálové pochodovali Prahou, Lidové noviny, 1.5. 2008; V Praze se sešlo více než 500 nacionalistů, České noviny, 1.5. 2008).

50) Více viz Národní odpor: Jak se chovat na demonstraci...

(<http://odpor.org/index.php?page=clanky&kat=&clanek=673>) (ověřeno ke dni 19.4. 2008);

Autonomní nacionalisté Střední Čechy: Pokyny k plzeňské demonstraci

(<http://stred.nacionaliste.com/view.php?cislocclanku=2008010004>) (ověřeno ke dni 19.4. 2008);

Pravidla pro pořádání demonstrací (<http://zlinisko.nacionaliste.com/manualy/04.pdf>) (ověřeno ke dni 19.4. 2008).

51) Policie nasazuje jednotky při každé ohlášené akci z obavy před možným násilím a případným porušováním zákonů. Nemusí se jednat pouze o demonstrace a pochody, jedná se i o koncerty, soukromé párty. 1. března 2008 v Jenči u Prahy v místním restauraci probíhal koncert neonacistů. Policie tuto akci ukončila z důvodného podezření šíření myšlenek podporujících a propagujících hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka. Někteří účastníci měli i hajlovat. (Policisté rozpustili oslavu a koncert neonacistů, MFDnes, 3.3. 2008)

52) Národní odpor se sám nechává autonomním nacionalismem inspirovat ve způsobu autonomních buněk a ve stylu oblečení. Doporučuje nosit černé oblečení a vyhnout se maskáčům a dalším prvkům spojených s skinheadskou image (Srov. Národní odpor 2007).

53) Česká podoba Antify představuje stejně jako v Německu a v kterékoli další zemi skupinu aktivistů, řazených k levicovým radikálům. Mapují činnost pravicových extremistů, vytváří dokumentaci jejich činnosti a zveřejňují jména „nepřátel“. Kromě monitoringu napadají webové stránky s pravicově extremistickým obsahem, včetně stránek jednotlivých skupin, a tyto stránky blokují. Účastní se demonstrací pravicových extremistů a snaží se narušit jejich chod.

54) Oba subjekty se zaměřují na kritiku stávajícího systému - Dělnická strana kritizuje vládu současnou i minulé, Autonomní nacionalisté se staví proti celému systému. Souhlasně se vyjadřují k rasové otázce, k problematice menšin (především Romů), azylové a imigrační politice. Názory se neliší, Dělnická strana si jen musí dávat větší pozor, jaká slova používá, jinak by mohlo dojít k zákazu činnosti. Dělnická strana se nebrání podpoře extremistických a neonacistických hnutí, což je jí stále vytýkáno. Významným motivem je fakt, že i neonacisté jsou voliči a tudíž jejich potencionální voliči, což si dobře uvědomují. Při prvomájové demonstraci 2008 v Praze se předseda strany Tomáš Vandas při svém projevu nezapomněl zmínit o nadcházejících krajských volbách a vyzval zúčastněné k podpoře Dělnické strany (Více informací o Dělnické straně viz Vejvodová, P. (2005)).

55) Ohledně šíření Black blok a nošení černého oblečení bylo již ale dříve uvedeno, že tato strategie se začíná používat i mezi Svobodnými nacionalisty.

56) Jedná se o kampaň sdružení „Člověk v tísni“, která startovala na začátku dubna 2008. Úkolem je upozornit na rostoucí hrozbu neonacismu. Jmenuje se „NEOnáček - Chcete ho?“. Problém představuje právě to, že současní neonacisté nechodí oblékáni jak ukazuje kampaň. Veřejnost tedy

neonacisty vlastně nakonec ani nerozpozná.

Případ Timothy McVeigh

Autor: Josef Smolík, Vladimír Vaďura
Email: josef@mail.muni.cz, vladimir.vadura@gmail.com

On the 19th April 1995, one of the worst terrorist acts was committed in the U.S.A. This terrorist attack committed by Timothy McVeigh opened up another wave of discussions about the problem of terrorism in the nineties. This article is trying to sum up the facts and evaluate the terrorist attack from the point of view of theoretical concepts of terrorism (terrorisms). We will try to typologize the terrorist attack in Oklahoma City, and moreover to sketch out the context and motivations which led Timothy McVeigh to committing the bomb attack.

Současná debata týkající se fenoménu terorismu¹, resp. terorismů se týká především jednotlivých teroristických sítí, organizací, ale i malých skupin či jedinců. Mnoho myšlenkových pochodů a činů teroristů zůstává nepochopeno, protože je lze pochopit jen velice obtížně. Přesto se pokusíme podhalit myšlenkové pochody a vlivy, které daly podnět Timothy McVeighovi, aby spáchal teroristický čin v roce 1995 (který se svým způsobem ocitl ve stínu po událostech z 11. září 2001). Bombový útok v Oklahoma City je jedním z nejvýznamnějších teroristických činů v historii Spojených států amerických. Čin Timothy McVeigha je tak typickým příkladem vnitrostátního ultrapravicového teroristického činu, který strhl pozornost médií i jednotlivých politických představitelů USA a vedl k diskusi nejenom o terorismu, ale i o pravomocech, postupech a strategiích federálních agentů.

„Včera v 9.15 explodovala bomba v hlavním stanu FBI. Jak se ukázalo, naše starosti kvůli poměrně malému množství byly naštěstí liché – škody jsou obrovské. Zcela jistě jsme zastavili provoz v hlavním stanu FBI přinejmenším na týden a podle všeho se nám podařilo zničit i nový počítačový komplex.“

Macdonald, A: Kapitola VI, Turnerovy deníky, s. 43.

Úvod

Teroristické činy se dějí znepokojivě často, se stupňující se intenzitou a s mnoha oběťmi. Smrt, strach a nejistota, které šíří i prostřednictvím médií, působí na psychiku statisíců nezúčastněných lidí a ovlivňují veřejné mínění (Smolík 2006; srov. Řehák, Foltin, Stojar 2008: 28). Terorismus se projevuje v rozličných formách, vyskytuje se v rozdílných geografických a kulturních oblastech a užívá širokou škálu metod i taktických a strategických přístupů. Je založen na organizovaném, systematickém a účelovém násilí, které je obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, jejich majetku, s následnou medializací útoku, sdělením požadavků a definování cílů. Strach, ovládající veřejné mínění, napomáhá k dosahování politických, náboženských nebo ideologických cílů (Crenshaw 2004; Mareš 2005; Eichler 2006, Klavec 2007).

Současná debata týkající se fenoménu terorismu¹, resp. terorismů se týká především jednotlivých teroristických sítí, organizací, ale i malých skupin či jedinců. Mnoho myšlenkových pochodů a činů teroristů zůstává nepochopeno, protože je lze pochopit jen velice obtížně (srov. Smolík 2007). Přesto se pokusíme poodhalit myšlenkové pochody a vlivy, které daly podnět Timothy McVeighovi, aby spáchal teroristický čin v roce 1995 (který se svým způsobem ocitl ve stínu po událostech z 11. září 2001). Bombový útok v Oklahoma City je jedním z nejvýznamnějších teroristických činů v historii Spojených států amerických. Čin Timothy McVeigha je tak typickým příkladem vnitrostátního ultrapravicového² teroristického činu, který strhl pozornost médií i jednotlivých politických představitelů USA a vedl k diskusi nejenom o terorismu, ale i o pravomocech, postupech a strategiích federálních agentů (srov. Walters 2000, Kožuško 2000, Mareš 2005).

Případ teroristického činu z Oklahoma City je typickým příkladem subverzivního³ teroristického činu, kdy substátní úzká teroristická skupina může způsobit státu, v tomto případě USA, značné materiální i nemateriální škody (srov. Strmiska 2000). Tento teroristický čin je možné klasifikovat jako tzv. mezoterorismus, s ohledem na intenzitu útoku, materiální škody a ztráty na životě (viz Mareš 2005). Samotná realizace výbuchu je typickou ukázkou nepřímé strategie terorismu – tj. vyhýbání se přímému, čelnímu souboji, důraz na strach jako hlavní nástroj terorismu a neútočení na ozbrojené síly (srov. Eichler 2006).

Timothy McVeigh - základní profil

Velká část soudobého výzkumu se snaží nalézt odůvodnění terorismu v kombinaci nejrůznějších faktorů mikrosociálního, mezosociálního a makrosociálního charakteru, přičemž se snaží v kontextu přístupu „rational-choice“ a z hlediska reprezentace zájmů objasnit terorismus jako (subjektivně) racionální „zbraň slabých“ (Bonanate 2000; Mareš 2005; Waisová 2003).

Důvody, které vedou člověka k teroristickému činu, lze jen obtížně popsat a pochopit. Je nesnadné vytvořit nějaké všeobjímající zobecnění, protože lidé se stávají teroristy z nejrůznějších příčin. U mnoha z nich hraje určitou roli potřeba patřit do určitého společenství nebo být součástí nějakého

hnutí. Pro většinu může být hlavním motivem již samotné členství ve skupině. Silná potřeba někam patřit a myšlenková shoda s cíli skupiny často vedou k akceptování násilí (srov. Cameron 2001).

Podle Miklíka je zdrojem a sociálním podhoubím motivace stát se teroristou a ztotožnit se s teroristickými praktikami jednak enormní životní nespokojenost, jednak konkrétní společenské prostředí, obsah a systém vzdělání vedoucí k sociálním předsudkům a ideovému fanatismu (Mikšík 2005).

V následujícím profilu T. McVeigha se zaměříme na charakteristiky úspěšného teroristy, které uvedl Mareš (2005):

1. oddanost (idejím a vůdcům);
2. osobní odvaha;
3. bez lidských emocí, jako jsou výčitky a slitování;
4. celkem vysoký inteligenční standard;
5. celkem vysoký stupeň sofistikovanosti;
6. je přiměřeně vzdělán a má obecné znalosti (Mareš 2005).

Rovněž se zaměříme na motivaci teroristického činu T. McVeigha, jeho myšlenkové pochody a možné inspirace. Působení samostatných jednotlivců vykazující charakteristické rysy teroristické činnosti je zpravidla motivováno jinými podněty, než tomu je u skupin či organizací s nadnárodní působností (Řehák, Foltin, Stojar 2008: 29). Pokusme se tedy hledat zdroje motivací u T. McVeigha nejenom v ideové rovině, ale i v psychice.

Timothy McVeigh se narodil 23. dubna 1968 a vyrůstal v malém městě – Pendletonu⁴ -nedaleko kanadských hranic u Erijského kanálu. Tim byl poměrně živý chlapec. Měl dvě sestry; byl prostředním dítětem. McVeighova rodina žila v dělnickém křesťanském prostředí. I tyto zdánlivě nepodstatné detaily mohly mít vliv na pozdější McVeighovu kariéru a formování jeho názorů. Timův otec Bill McVeigh pracoval jako dělník ve výrobě topení do automobilů. V dětství však měl na jeho výchovu velký vliv Timův děda Eddie McVeigh, který ho naučil zálesáckým aktivitám v přírodě, včetně lovu a používání zbraní. Timothy byl živé a spontánní dítě, oblíbené jak u vrstevníků, tak i u dospělých. Dosti ho ovlivnila událost v jeho devíti letech, kdy Pendleton zasáhla sněhová bouře, při níž dokonce umírali lidé. Tim pomáhal odhazovat cesty a okolní domy a věnoval se myšlenkám jak přežít v přírodě v nepříznivých podmínkách. Jeho rodina začala skladovat zásoby, vodu a další nezbytnosti, aby se mohla vyrovnat s nepřízní počasí (srov. Crothers 2003, Ottley 2007). Zálību ve zbraních u něj podporovala i jeho babička, která mu umožnila vlastnit první pušku ve třinácti letech. Čas od času bral některou ze svých zbraní do školy, aby zapůsobil na spolužáky (srov. Crothers 2003, Ottley 2007). V té době již rodina McVeighových procházela krizí. Matka Timothyho McVeigha, Mickey McVeighová, často vyrážela do společnosti a užívala si zábavy, byla nerozhodná mezi rodinou a zábavou. Pro Timothyho, který dospíval, odešla od rodiny navždy. V roce 1986 se s Billem McVeighem rozvedla. Na McVeighovi, jenž byl od přírody samotářem, se rozpad manželství výrazně podepsal (Whiticker 2007).

Ve stejném roce Tim zakončil studia na střední škole s výborným prospěchem (Ottley 2007, Crothers 2003). Po maturitě opustil práci v Burger Kingu a většinu času trávil studiem Druhého dodatku Ústavy, pojednávajícím o právu člověka vlastnit zbraň. Na otcovo naléhání se přihlásil ke studiu

ekonomie, ale vnímal to jako příliš monotónní. Jeho dny formálního vzdělávání byly sečteny (Ottley 2007).

V té době objevil Turnerovy deníky (The Turner Diaries). Byl přímo fascinován textem bývalého člena Americké nacistické strany Williama Luthera Pierce⁵ (pod pseudonymem Andrew MacDonald). Timothy McVeigh obdivuje nacionální socialismus, vstřebává myšlenky Adolfa Hitlera a z ideologických důvodů nenávidí černochoy a Židy (Ottley 2007). Ovlivněn filmem Rudý úsvit⁶ (Red Dawn) s Patrickem Swayzem se Timothy McVeigh zabývá survivalovými aktivitami. Časem se vrací do zaměstnání v Burger King a zároveň hledá finančně lukrativnější zaměstnání. Záhy nastupuje jako ozbrojená stráž v servisu pro obrněná vozidla, kde se osvědčuje jako horlivý zaměstnanec (Crothers 2003). Timothy McVeigh ve svých dvaceti letech je opět blíže militaristickému prostředí. V té době má možnost nosit uniformu, zbraň a projíždět se v obrněných vozech. Před nástupem do armády se u něj začaly projevovat paranoidní sklony. S kamarádem si společně koupili nemovitost o rozloze 4,5 hektaru, kde se trénovali ve střelbě a skladovali zbraně a potraviny. Svému kolegovi v místní provozovně řetězce Burger King McVeigh sdělil, že se připravuje na konec „civilizované společnosti“ a že přijal filozofii těch, kdož hodlají přežít. Podle této filozofie bylo prý právo jednotlivce používat zbraně nadřazeno veškerým ustanovením federální vlády (Whiticker 2007).

Logickým vyústěním jeho zájmů a tužeb je poznat reálné vojenské, a proto 24. května 1988 vstupuje do armády.

V armádě se setkává i s dvěma muži, kteří v průběhu teroristického činu v Oklahoma City sehrají podstatnou úlohu – s Terry Lynn Nicholsem a Michaellem Fortierem⁸. McVeigh zpočátku k Nicholsovi vzhlížel, ale vztah se vyrovnal, jak se jejich přátelství upevňovalo. Nichols, který měl ženu a dítě, nebyl zcela ztotožněn s tuhým armádním režimem, přestože měl rád zbraně. Vstoupil do armády pouze proto, že jeho pokusy udržet si práci selhaly. Když ho opustila žena, cítil se povinen vychovávat svého syna (Ottley 2007).

V armádě McVeigh poznal disciplinu, smysl pro pořádek, výcvik a nutnou instruktáž v používání zbraní a zbraňových systémů. Značně tvrdý trénink podstoupil na základně US Army Fort Benning ve státě Georgia; toužil po kariéře v jednotkách Zelených baretů.

Trojice McVeigh, Nichols, Fortier se vydala ze základního tréninku do Fort Riley v Kansasu, kde McVeigh získal pozici střelce bojového vozidla Bradley a dále se zdokonaloval v zacházení s palnými zbraněmi. V té době je hodnocen jako excelentní voják trénující každou volnou chvíli. Díky svému úsilí byl pozván ke zkoušce do Speciálních jednotek. V té době však zasahuje osud v podobě S. Husajna a války v Perském zálivu. Do operace Pouštní bouře zasahuje i První pěchotní divize, kde McVeigh slouží. McVeigh je příkladný voják, první střelec bojového vozidla Bradley. V armádě získal dobré renomé a po návratu domů obdržel několik vyznamenání, včetně Bronzové hvězdy (Perelstein 2001; Kožuško 2000).

McVeigh se po návratu z Iráku stále pokoušel vstoupit do Speciálních jednotek, ale po neúspěchu způsobeném nedostatečnou kondicí odešel z armády.

Život v civilu jej uvrhl do reality, jeho renomé excelentního vojáka a hrdiny z Iráku nikoho nezajímalo. McVeigh v té době zahořkl, obviňoval „systém“ i armádu USA. Jeho vztah k armádě demonstruje i prodej své armádní uniformy (Ottley 2007).

Ve stále větší míře se však izoloval od společnosti a hodně cestoval po Americe. Incident u města Waco roznítil u McVeigha odpor vůči pravomocem federální vlády. McVeigh při svých cestách navštívil spáleniště někdejší náboženské komunity a ve stejné době začal vyrábět bomby (Whiticker

2007)

Turnerovy deníky a ultrapravicové milice jako inspirace

Z hlediska prosazovaných zájmů a ideologie byly inspirativními organizacemi pro T. McVeigha Řád mlčících bratří Roberta J. Mathewse⁹ a Národní aliance (National Alliance) Williama L. Pierce (srov. Walters 2000). Krulík (2002) za základní ideologické pilíře Řádu mlčících bratří uvádí následující teze: bílá rase je ve smrtelném nebezpečí, rasový exkluzivismus (každá rasa či národ má svou přirozenou oblast, niku, danou klimatem a jinými důvody, kterou by neměla překračovat), civilizace je výtvorem bělochů, rovnost ras je iluze, exkluzivita náboženství (neměly by se mísit věrouky, hlavním zákonem je přirozená myšlenka obrany vlastní rasy a dětí), nedůvěra v média, elitářství a autoritářství, odpor vůči demokracii, materialismu a kapitalismu, problematická je dle Řádu i rovnost pohlaví (přípustná je polygamie). Dále je konstatováno, že je nutné ukončit krizi rodiny (zákaz potratů, pornografie) a zničit sionismus.

Cílem Řádu bylo zmaření takzvaného sionistického spiknutí ve Spojených státech. V 80. letech členové Řádu získávali finanční prostředky podvody a ozbrojenými přepady automobilů. 18. června 1984 zavraždili Alana Berga, moderátora rozhovorů židovské rozhlasové stanice, známého svými liberálními politickými názory a odmítavým postojem k pravicovým idejím (Perlstein 2001).

Vazbu mezi McVeighem a Řádem mlčících bratří je možné vyvodit z korespondence mezi Timothyem McVeighem a Davidem Lanem. Lane sebe i McVeigha označil za obětní beránky systému, odsouzené zkorumpovanými sionistickými soudy, od kterých nelze očekávat spravedlivé posouzení případu, a vyzýval ho, aby se tvář v tvář smrti nekál (Krulík 2002). Další inspirací pro teroristické jednání Timothy McVeigha mohla být jeho oblíbená kniha – Turnerovy deníky¹⁰ od Andrewa Macdonalda (W. Pierce). Popisovaný koncept vychází z vytvoření malých skupin, které budou po dlouhodobé přípravě schopny realizovat makroteroristické akce (např. jaderné výbuchy ve velkoměstech) či dokonce iniciovat globální konflikt, přičemž v rámci všeobecného zhroucení stávajícího společenského a politického řádu budou prováděny rasové čistky připravenými bílými jednotlivci v celosvětovém rámci (včetně zničení Izraele). Při vyvolání globální zkázy se přitom počítá i s úmrtím velké části bílé rasy, což je však chápáno jako daň za rasové vítězství (viz Mareš 2003: 462, srov. Crothers 2003, Kožuško 2000, Mareš 2005, Macdonald 2008).

Zjevná je podobnost provedení teroristického činu T. McVeigha s hrdinou Earlem Turnerem, který v Pierceově knize odpovídá na kontrolu zbraní tím, že naloží nákladák výbušninami a vyhodí do vzduchu hlavní stan FBI (Perlstein 2001; Ottley 2007).

Poté Turner pokračuje v činnosti proti Systému, aby výsledkem byl nukleární střet mezi elitní organizací Řád¹¹ (The Order) a představiteli Systému, tj. židy, černochoy, konzervativci a liberály. Kniha končí úderem letadla s nukleární náloží pilotovaného Earlem Turnerem do prostor Pentagonu (blíže viz Macdonald 2008).

Waltersovo (2000) srovnání dle kritérií objekt útoku, velikost nálože, typ výbušniny, načasování a dopravy nálože dokazují zřejmou inspiraci Turnerovými deníky (např. shodný typ výbušné směsi, téměř shodný čas ad.).

Dalším fenoménem, který ovlivnil T. McVeigha je existence tzv. milicí v USA (blíže viz Crothers 2003). Milice v USA existují téměř půl století. Jak konstatuje Perlstein (2001), milice jsou

pokračovateli někdejších protipřistěhovaleckých nebo nacionalistických hnutí založených v polovině 19. století (někteří autoři historii milicí sledují až do r. 1775) a politické kampaně Populistické strany z 80. a 90. let 19. století a jsou jedním z posledních projevů podobných tradic. Skupiny nesou různé názvy, například Klan; Posse Comitatus (latinsky „Síla okresu“); Americká nacistická strana; the Covenant, the Word, the Arm of the Lord (Úmluva, meč a ruka pána); Árijský národ; Křesťanská církev Ježíše Krista, Minutemen a Řád. Skupiny nejsou sjednoceny, jejich členové však někdy přecházejí z jedné skupiny ke druhé. Skupiny však zpravidla vyznávají podobné názory na náboženství a jsou přesvědčeny o spiknutí vlády USA proti americkým občanům (Crothers 2003, Perlstein 2001, Mulloy 2004, Kupka 2008).

Sjednocující náboženskou silou mezi těmito polovojenskými protivládními skupinami je Hnutí křesťanské identity (Christian Identity Movement)¹². Bylo založeno Richardem G. Butlerem v 70. letech. Hnutí se dostalo větší pozornosti až v 80. letech, kdy zástupci několika extremistických skupin začali pořádat výroční setkání v Hayden Lake ve státě Idaho. Hnutí křesťanské identity ve své ideologii spojuje antikomunismus, antisemitismus a rasismus. Součástí této ideologie jsou názory značně výstřední filozofie označované jako britský izraelismus, která za skutečný Boží národ nazývá Anglosasy (Perlstein 2001, srov. Kupka 2008). Dalším atributem Hnutí křesťanské identity jsou různé konspirační teorie o údajné židovské světovládě a zotročování „obyčejných bílých lidí“.

Učení křesťanské identity také ovlivňuje politické chování mnoha pravicových skupin. Tyto organizace často věří mj. teoriím o tajném ekonomickém spiknutí. Jedna z těchto teorií například tvrdí, že národní a zahraniční síly vedené židovskými finančníky zavinily potíže a hospodářský pokles amerického venkova. Příznivci a sympatizanti krajní pravice odmítají politiku a svrchovanost federální vlády. Nazývají ji sionistická okupační vláda a tvrdí, že je ovládána Židy, černými Američany nebo OSN. Mnozí radikálové také kladou důraz na přípravu na přežití po jakémsi zhroucení společnosti, které by následovalo například po jaderné válce. Skupiny se připravují na válku ras, které podle jejich očekávání dojde, a k obraně proti mezinárodními spiknutí (Crothers 2003, k tomu Kupka 2008).

Je faktem, že mnozí členové milicí a jiných pravicových organizací použití násilí proti státním orgánům neschvalují. Přesto však v 80. letech došlo mezi členy polovojenských skupin a federálními bezpečnostními orgány k několika incidentům (Perlstein 2001).

První incident se týkal Gorgona Kahla, farmáře ze Severní Dakoty, který byl členem Hnutí křesťanské identity a Posse Comitatus. Posse Comitatus bylo založeno v roce 1969 Henrym L. Beachem, který byl ve 30. letech, účastníkem pronacistického hnutí. Hlásal, že jediná zákonná vláda existuje na úrovni okresu a že okresní šerif má být nejvyšším vládním představitelem. Beach také prosazoval potrestání činitelů, kteří spáchají trestný čin nebo poruší svoji služební přísahu, veřejným oběšením na rušných křižovatkách (Perlstein 2001).

Hlavní výhrady Posse Comitatus směřovaly proti daním z příjmu a federální bance. Členové hnutí měli časté konflikty s orgány federální vlády ohledně daní a zbraní. Kahl přestal platit daně v roce 1967 a později založil hnutí Posse Comitatus. Zúčastnil se vytvoření stínové vlády, vytvořené ze silně vyzbrojených mužů, kteří zamýšleli udržet v zemi pořádek v případě, že by federální vláda padla. V roce 1983 do jeho domu přišli federální agenti. Kahl je zastřelil a uprchl do Arkansasu, kde jej později v témže roce dopadl FBI. Při jeho zatýkání došlo k přestřelce, v níž byl Kahl zabit (Perlstein 2001).

Podle Perlsteina (2001) měl McVeigh kontakty s Michiganskou milicí, která měla kontakty s obdobnými milicemi po celých Spojených státech a skupinami, které lze zařadit do kategorie radikálních pravicových sdružení¹³. Podle Perlsteina (2001) ve změně chování Timothy McVeigha a v jeho příklonu k terorismu sehrály roli dvě dvě střetnutí mezi agenty státních bezpečnostních sil a militantními extremisty v letech 1992 a 1993.

K prvnímu incidentu došlo v srpnu 1992, kdy se američtí policisté pokusili zatknout Randyho Weavera za ilegální pokus o prodej palných zbraní federálním agentům. Weaver se svojí rodinou patřili ke stoupencům Hnutí křesťanské identity a žili ve vesnici Ruby Ridge ve státě Idaho. Federální policisté věděli, že je Weaver silně ozbrojen, a proto přijeli ve velkém počtu. Během prvních dvou dnů obléhání rodinného sídla došlo ke střelbě a zabití jednoho federálního agenta a Weaverova syna a ženy. Obléhání skončilo po 11 dnech, kdy FBI umožnila bývalému zelenému baretu, podplukovníku Jamesi „Bo“ Gritzovi, aby s obléhanými vyjednával. Pravičáci Gritze uznávali pro jeho vojenské zásluhy během války ve Vietnamu. Federální obžaloba jej vinila z vraždy federálního agenta a původního provinění z obchodu se zbraněmi. Porota obviněného shledala vinným v případě nelegálního nakládání se zbraněmi, avšak zprostila jej obvinění z vraždy (srov. Crothers 2003: 99 – 104).

Weaverovým osvobozením celá záležitost neskončila. Ministerstvo spravedlnosti a Senát taktiku agentů FBI během obléhání podrobily vyšetřování. Vyšetřovací zpráva přinesla ostrou kritiku jednání jednotky na záchranu rukojmích FBI a bojových technik použitých agenty. Stoupenci extrémní pravice včetně Timothy McVeigha ve Weaverově incidentu viděli další příklad pokračujícího vměšování federální vlády do soukromého života občanů (srov. Perlstein 2001).

Druhý významný incident se odehrál 28. února 1993, kdy se agenti Amerického úřadu pro alkohol, tabák a střelné zbraně (AFT, Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms) pokusili prohledat areál náboženské komunity zvané Mount Carmel poblíž města Waco ve státě Texas (srov. Crothers 2003, Mulloy 2004, Whiticker 2007; Ottley 2007, Borovička 2002).

Agenti ATF se pokusili zatknout vůdce sekty Davida Koreshe¹⁴ (vlastním jménem Vernon Howell¹⁵). Davidiáni však byli o jejich příchodu předem informováni. Příjezd silně ozbrojených federálních agentů do Mount Carmelu vedl k těžké přestřelce, při níž byli zabití čtyři agenti AFT a šest davidiánů. Nastala patová situace; davidiáni se odmítali federálním agentům vzdát a zahájili na ně palbu, přičemž čtyři zabili a dvacet zranili. Při přestřelce byli rovněž zabití tři a zranění čtyři stoupenci sekty. ATF se obrátil s prosbou o pomoc na FBI, který 1. března 1993 na místě převzal kontrolu nad dalšími akcemi. Během následujících 51 dnů obléhání došlo k jednání mezi FBI a davidiány, jehož výsledkem byl odchod 35 osob z obleženého objektu (Whiticker 2007, Borovička 2002).

Vysilovací taktika FBI však selhala. Nakonec se 19. dubna 1993 FBI rozhodl obléhání ukončit; do objektu obleženého ranče byl vystřelen slzný plyn a současně byl zahájen útok obrněnými vozidly. Při útoku vybuchly plynové bomby a vzápětí došlo k požáru, při kterém zahynulo přibližně 80 lidí včetně Davida Koreshe a mnoha dětí. (Walters 2000, Perlstein 2001; Whitacker 2007; Kol. 2007).

Policejní útok tak nesplnil svůj účel. Použití těžké techniky při zásahu vyvolalo ve sdělovacích prostředcích bouřlivou diskusi; teprve v září 1999 se po šesti letech zapírání objevila zpráva AP Reuters, v níž FBI konečně přiznala, že při útoku na sektu Davidiánů byl použit hořlavý slzný plyn (srov. Kol. 2007, Borovička 2002).

Událost získala v očích extremistů ještě větší význam vzhledem k tomu, že k ní došlo 19. dubna, v den začátku americké revoluce při přestřelce mezi červenokabátníky a minutemeny v Lexingtonu ve státě Massachusetts v roce 1775 (Perlstein 2001).

Někdy po událostech ve Waco začal Timothy McVeigh plánovat atentát v Oklahoma City. Odcestoval do Kansasu a Michiganu; udělal si také výlet k ruinám ranče Davidovy sekty ve Waco (Perlstein 2001). McVeigh cítil, že bylo narušeno právo osob držet zbraň. Na místě strávil několik hodin; poté odjel za Michaelem Fortierem a jeho ženou Lori do Kingmanu (Ottley 2007).

Oklahoma City

„Co možná nejpřesněji jsme si spočítali, že ke zničení podstatné části budovy, i nového počítačového střediska ve druhém suterénu budeme potřebovat nejméně pět tun TNT nebo jiné, srovnatelné výbušniny. Pro naprostou jistotu jsme však raději požadovali deset tun. Místo toho jsme teď měli jenom necelé dvě a půl tuny a navíc většinu z toho tvoří dusíkaté umělé hnojivo, které je pro naše účely mnohem méně účinné než TNT.“

Macdonald, A.: Kapitola V, Turnerovy deníky, s. 41.

Po zhlédnutí ranče Davidovy sekty se McVeigh rozhodl najít své kamarády z armády (srov. Mulloy 2004). Chtěl strávit nějaký čas s Michaelem Fortierem z Kingmanu v Arizoně a potom v Michiganu navštívit Terryho Nicholse. V té době potřeboval cítit sounáležitost, která mu od jeho pobytu v armádě USA scházela. Nichols i Fortier ocenili McVeighovu protivládní rétoriku i odhodlání (srov. Ottley 2007). Ale přestože si výborně rozuměli v názorech na politiku, Fortierova vzrůstající závislost na drogách McVeigha unavila do té míry, že odešel do Tulsy, Oklahoma. Tam navštívil Wanenmacher's World's Largest Gun and Knife Show, stejně jako mnoho dalších podobných, které už na svých cestách zhlédl.

Tyto události velmi vzpružily McVeighovu duši. Sledováním show se zbraněmi se ujistil, že lidé uvažují stejně jako on. Jednou McVeigha pozval na svůj ranč v Arkansasu Roger Moore, který často v podobných show vystupoval pod přezdívkou „Bob Miller“. Když McVeigh dorazil, bylo jasné, že místo je plné zbraní, výbušnin a dalšího materiálu. Bezpečnost zde prakticky neexistovala. Moore by do konce života litoval McVeighovy návštěvy. Stejně jako Terry Nichols, k němuž McVeigh zamířil vzápětí (Ottley 2007).

Na podzim 1994 byly přijaty nové zákony, které zakazovaly držení mnoha typů zbraní, včetně škály poloautomatických pušek a pistolí. Obchodníci se zbraněmi, stejně jako zákazníci byli naštvaní a protestovali, že vláda omezuje jejich právo nosit zbraň (Ottley 2007). Změnu legislativy zaznamenal i McVeigh, který se prodejem zbraní pokoušel v té době žít. Nakupoval zbraně pod svým vlastní; m jménem a s přírá; žkou je prodá; val těm, kteří nechtěli, aby jejich jméno bylo zaneseno ve vládních formulářích (Ottley 2007).

V americké společnosti se rozšířila fáma, že vlastníci zbraní budou podrobováni namátkovým kontrolám majetku a obydlí, což McVeigha utvrdilo v tom, že nemá smysl teroristickou akci odkládat. McVeigh pobývající u Fortiera kontaktoval Nicholse a žádal jej, aby se k nim přidal, protože považoval za vhodné zrealizovat celou akci.

Inspirováni Turnerovými deníky plánovali vyhodit do vzduchu federální budovu. Fortier nedodržel slib a o celé akci se zmínil své ženě Lori, přestože mu to McVeigh zakázal.

Přibližně od září 1994 McVeigh s Nicholsem začali studovat nejrůznější příručky na výrobu výbušnin. Pod smyšleným jménem Mike Bavena nakoupil McVeigh potřebný materiál, rozbušky a tekutý nitrometan v kansaském McPhersonu, poté se převlékl za motorkáře a na jednom texaském automobilovém závodě nakoupil za 2775 dolarů nitrometan, což je palivo užívané u závodních aut. Kvůli nedostatku finančních prostředků Nichols okradl sběratele Rogera Moora. Moore uvedl, že mu byly zcizeny zbraně, dodávka, zlato, stříbro a šperky v celkové ceně asi šedesáti tisíc dolarů

(Whiticker 2007, Ottley 2007).

McVeigh s Nicholsem odcestovali do Fortierova domu v Kingmanu, kde uložili ukradené výbušniny v blízkém skladišti, které McVeigh pronajal. McVeigh zůstal u Fortierových, kde projektoval svoji bombu; jako palivo chtěl použít raketový benzín hydrazin, který však marně sháněl z důvodu přísných norem k jeho užívání. Při finančních operacích využíval platební kartu na jméno Darel Bridges (Ottley 2007).

V půlce října roku 1994 se McVeighovy plány zkomplikovaly, když obdržel zprávu, že jeho děda zemřel. Odjel domů do Pendletonu, kde pomáhal vyřídit pozůstalost a snažil se u příbuzných prohloubit protivládní postoje. Tím však ztratil kontakt s Terryem Nicholsem, který odjel na Filipíny navštívit svoji ženu a dceru. Před odjezdem neprozřetelně Nichols navštívil svého syna a první ženu Lanu Padillu. Zanechal jí několik věcí, včetně zapečetěného balíčku, a řekl jí, že jej má otevřít pouze v případě, že by se už nikdy nevrátil. Ona jej neuposlechla a otevřela jej. Uvnitř byl dopis udávající místo v Padillině domě, kde uschoval plastickou tašku, která obsahovala dopis McVeighovi, v němž bylo řečeno, že teď je to jen na něm. Padilla otevřela sklad, kde spatřila část materiálu ukradeného Mooreovi (Ottley 2007).

V polovině prosince 1994 se McVeigh a Fortierovi setkali v McVeighově pokoji v motelu Mojave v arizonském Kingmanu. Poté McVeigh odjel s Fortierem do Kansasu a po cestě mu ukázal budovu, kterou plánoval vyhodit do vzduchu. McVeigh odjel bílým Marquiselem z roku 1977, protože jeho druhý vůz byl poškozen při nehodě. Podle plánu ho měl Nichols následovat v dodávce, aby poté, co McVeigh instaluje bombu, mohli oba odjet do Kansasu. Následujícího rána zajel McVeigh do skladu Herington, společně s Nicholsem naložili součásti bomby a odjeli do Geary Lake, kde bombu sestavili (viz Ottley 2007).

Den nato si McVeigh pronajal pod smyšleným jménem Robert D. King dodávkový automobil (vůz Merkury Marquis z roku 1977) na Ryderově parkovišti v Junction City (Perlstein 2001, Whiticker 2007).

Přes samotnou explozi si McVeigh na cestu oblékl své oblíbené triko s poselstvím „sic semper tyrannis“ („tak všem tyranům“), které použil atentátník John Wilkes Booth před vraždou Abrahama Lincolna (srov. Ottley 2007). Na zádech trika byl strom s krví vytékající z větví. Pod ním nápis: „Strom svobody musí být čas od času obnoven krví patriotů a tyranů“ (Ottley 2007). Inspirován Turnerovými deníky McVeigh přijel k federální budově s přesvědčením, že v ní pracují agenti ATF.

Naposledy byl McVeigh viděn před výbuchem ve čtyři hodiny ráno 18. dubna v autě vypůjčeném u Rydera. 19. dubna 1995, v 9 hodin a dvě minuty dopoledně na parkovišti před federální budovou v Oklahoma City explodovala pronajatá dodávka s výbušným nákladem (přibližně dvěma tunami trhaviny) (srov. Crothers 2003, Ottley 2007, Whiticker 2007, Nakonezny, Reddick, Rodgers 2004).

V USA se slavil svátek zvaný Den vlastenců a zároveň šlo o druhé výročí požáru, jímž skončilo obléhání náboženské komunity nedaleko Waca (Whiticker 2007).

Pachatel, sedmadvacetiletý Timothy James McVeigh, byl v této chvíli bezpečně daleko od místa zkrázy. Byl přesvědčen, že jednal na obranu Ústavy, a proto si říkal křižák, mstitel nebo hrdina. V realitě ale nebyl víc než zmatený sobec. Nikdy neslyšel pořádně zvuk pohotovostní sirény, neviděl záchranné vozy přijíždějící na scénu, protože o pár bloku dál se špunty v uších chránil sám sebe před hlukem výbuchu tak silného, že zvedal chodce ze země (Ottley 2007).

Sílu výbuchu bylo možné přirovnat k explozi dvou tun trhaviny. Tlaková vlna budovu rozpárala, strhla několik poschodí a v troskách pohřbila stovky obětí. Záchranáři po šest dní prohledávali sutiny, aby vysvobodili uvězněné přeživší lidi. Výbuch zabil 169 osob, dalších více než 500 bylo zraněno. Zděšení z útoku bylo ještě větší, když se ukázalo, že mnohými oběťmi se staly děti ve školce na druhém patře (srov. Kožuško 2000).

V následujících dnech prohledávaly záchranářské skupiny i stovky dobrovolníků trosky budovy a zjišťovaly, zda katastrofu ještě někdo přežil. Přitom zahynula jedna zdravotní sestra, na niž spadla zeď. Hledání těl obětí bylo ukončeno 5. května a ruiny budovy byly poté vyhozeny do povětří (Kol. 2007).

Tento útok byl do 11. září 2001 nejhorším teroristickým činem spáchaným na půdě Spojených států. Američané byli šokováni a zděšeni (Kol. 2007, Perlstein 2001).

Tehdejší prezident USA Bill Clinton prohlásil Oklahoma City za krizovou oblast a útok odsoudil jak „akt zbabělosti“. Ujistil, že pachatelé budou vypátráni a že spravedlnost bude vykonána „rychle, spolehlivě a přísně“ (Kol. 2007).

FBI se obávala, že v akci jsou zapojeni zahraniční teroristé a další útoky mohou následovat. V paměti měla především útok ve World Trade Center 26. února 1993. Tehdy islámští teroristé zabilí šest a zranili nejméně 1000 osob. Také média nejprve usuzovala, že útok je dílem zahraničích.

Soud s T. McVeighem

Necelé dvě hodiny po výbuchu zastavila hlídka dopravní policie automobil Mercury ročník 1977, jedoucí příliš velkou rychlostí, na dálnici nedaleko města Perry ve státě Oklahoma. Poté co policista Charlie Hanger zastavil McVeighův automobil, zjistil, že vůz nemá poznávací značku. Po zběžném dotazu na pojištění vozidla, registraci, doklad o prodeji a kontrole řidičského průkazu si policista všiml pistole pod McVeighovou vestou. McVeigh byl zadržen a na policejní stanici vyšlo najevo, že zbraň není registrovaná, jelikož jeho newyorské povolení k držení zbraně se na Oklahomu nevztahovalo. Následně byl McVeigh eskortován do vězení Noble County v Perry. Důvodem byly čtyři přestupky – nezákonné držení zbraně, přeprava nabitě zbraně v motorovém vozidle, nepředložení platného dokladu o vozidle a nepředložení dokladu o pojištění. Na řidičském průkazu byla adresa Nicholsovy rodinné farmy v Deckeru ve státu Michigan. Přestože byly McVeighovy přestupky v podstatě zanedbatelné, musel vyčkat na svůj soud několik dní. Jeho vazba byla z důvodu zaneprázdněnosti soudce prodloužena do pátku, 21. května (Ottley 2007, srov. Whiticker 2007).

V sídle FBI ve Virginii zatím probíhalo profilování možného pachatele. Většina vyšetřovatelů byla přesvědčena, že výbuch je dílem zahraničních teroristů, ale Clinton R. Van Zandt byl jiného názoru. Jelikož dříve pracoval na případu na ranči Waco v Texasu, kde v přestřelce zahynuli čtyři agenti FBI a šest členů sekty Davidiánů, uvědomil si, že od oné události uběhly právě dva roky. Byl přesvědčen, že pachatelem je bílý muž kolem dvaceti let. Dále předpokládal, že půjde o militaristu, možná o člena okrajové militantní skupiny. Jeho odhad se potvrdil, jak vyšetřování pokračovalo. Expert na terorismus Louis R. Mizell Jr. odhalil, že datum koincidovalo s Patriot's Day – výročí Bitvy o Concord ve válce za nezávislost, uctívané tímto hnutím (Ottley 2007).

Z trosek po explozi bylo zajištěno několik důkazů (mj. identifikační číslo vozu), které byly spojeny se jménem Robert Kling, jež McVeigh používal jako falešné jméno. Na základě rozhovorů se zaměstnanci půjčovny aut Rental Agency v Junction City vznikly dva portréty možných pachatelů. Agenti oba muže pracovním označili jako John Doe 1 a John Doe 2. Téhož večera se agentům ozvala

manažerka Lea McGown z Dreamland motelu, která spojila podobiznu jednoho z podezřelých se jménem Timothy McVeigh, který byl v motelu registrován a řídil automobil značky Ryder (Ottley 2007).

Policisté se již chystali McVeigha propustit, když na jejich stanici dorazil svědecký popis muže, který si vypůjčil automobil použitý při výbuchu. V tu chvíli zjistili, že zadržují hlavního podezřelého ze spáchání atentátu v Oklahoma City. Navzdory úvahám, které se objevily ihned po výbuchu, nebyl podezřelý muž vyslancem blízkovýchodních teroristů, nýbrž běžným americkým občanem (Perlstein 2001).

Dalším obviněným byl Terry Nichols, dlouholetý přítel McVeigha, který Timothymu pomohl s přípravou výbušné směsi z umělého hnojiva a topného oleje. Ten byl zajištěn v městečku Herington v Kansasu (srov. Ottley 2007). Terry Nichols se dostavil na policii sám poté, co FBI oznámila, že pátrá po McVeighově „komplicovi“ (Whiticker 2007).

Michael Fortier, jiný McVeighův přítel, byl shledán vinným z přepravy odcizených zbraní, lhaní při výslechu FBI a neoznámení přípravy atentátu úřadům. Žalobci hodlali jeho výpověď použít proti McVeighovi (Perlstein 2001).

V březnu 1996 soudce okresního soudu Richard Matsch přeložil jejich soud do Denveru. Své rozhodnutí zdůvodnil tím, že ústavní práva obžalovaných na spravedlivý soud nemohou být v Oklahomě naplněna. Právní zástupci vlády i obžalovaných podali řadu podnětů, což způsobilo průtahy v procesu. (Perlstein 2001).

Krajní pravice neodešla po výbuchu v Oklahoma City do ústraní. V březnu 1996 začalo střetnutí mezi federálními orgány a skupinou zvanou Freeman na ranči nedaleko Jordanu v Montaně. Freemani, stejně jako další podobné skupiny, byli přesvědčeni, že federální vláda nedodržuje zákony. Státní orgány ve federální obžalobě velké poroty skupinu obvinili z padělání šeků a platebních příkazů. Muži zákona, pamětliví osudných následků událostí v Ruby Ridge a Waco, nepřistoupili na ozbrojenou konfrontaci se sídlem mohutně vyzbrojených freemanů (Perlstein 2001).

McVeigh dostal jako obhájce Stephena Jonese, jednoho z nejzkušenějších ve svém oboru. Proti němu však hovořilo obrovské množství důkazů a svědectví a také žalobce Joseph Hartzler, který už dříve vedl úspěšnou žalobu po bombovém útoku na budovu v Chicagu. Soudní proces byl přesunut z Oklahomy, kde hrozilo riziko, že sentiment a vášně postihnou přelíčení, do Colorada (Ottley 2007).

McVeighův obhájce se snažil svého klienta představit v lidském světle, vedl s ním rozhovor o jeho válečných zkušenostech a výkonech a zdůrazňoval jeho zájem o historii a úctu k dílu Otců zakladatelů. V následujících týdnech se snažil zpochybnit žalobu prostřednictvím záměny identit a pokoušel se snížit důvěryhodnost tří osob, kterým McVeigh důvěřoval nejvíce – jeho sestry Jennifer a Lori a Michaela Frontierových (Ottley 2007).

Nejvíce McVeighovi ublížilo svědectví Michaela Fortiera. Ten pomocí telemostu z cely detailně popsal všechny události, které vedly k bombovému útoku. Jeho vystoupení bylo emocionální a plné lítosti. Přiznal, že atentátu mohl zabránit a popsal McVeigha slovy: „Když odmyslíte, co se stalo v Oklahomě, tak Tim je dobrý člověk.“ (Ottley 2007).

Po předložení důkazů si porota vzal čas na na rozmyšlenou a pak prohlásila McVeigha vinným z bombového útoku a odsoudila jej k smrti (Ottley 2007).

Posléze byl k soudu předvolán Terry Nichols. Snažil se přesvědčit soud, že McVeigh ho přinutil se na atentátu podílet. Terry Nichols byl uznán vinným ze spiknutí a nechtěného zabití. S úřady odmítl spolupracovat, a tak byl odsouzen na doživotí (Whiticker 2007). Nichols se údajně ve vězení vyhýbal jakékoli komunikaci s McVeighem (Ottley 2007).

McVeigh byl vrtulníkem převezen do věznice Superman v Coloradu a získal nové sousedy. Každý z nich byl významným zločincem:

- Ramzi Yousef organizoval bombový útok na World Trade Center 26. února 1993, který zabil šest a zranil přes 1000 osob. Byl odsouzen na 250 let. Jeho zločin přivedl vyšetřovatele McVeighova případu ihned k domněnce, že se jedná o teroristický akt.
- Ted Kaczynski, známý jako Unabomber, byl odsouzen ke 4 trestům doživotí za dopisní bomby. Byl intelektuálem skupiny.
- Kubáncem Luis Felipe, zvaný „King Blood“, byl vůdcem obávaného newyorského pouličního gangu (Ottley 2007).

Michael Fortier byl odsouzen na 12 let za to, že neuvědomil policii o připravovaném bombovém útoku. Poměrně lehký trest byl vynesen zřejmě proto, že Fortier spolupracoval s obžalobou v procesu (Ottley 2007).

13. července 1999 byl Timothy McVeigh pozván ke slavnostnímu otevření jediné federální cely smrti v Terre Haute¹⁶ ve státě Indiana. Právě tam byl v pondělí 11. června 2001 popraven smrtící injekcí. Přibližně desítkou pozůstalých sledovala jeho popravu přímo ve věznici, dalších 232 pozůstalých po obětech mohlo sledovat popravu na uzavřeném televizním okruhu (srov. Whitticker 2007).

Popravě přihlíželo několik osob, které si pozval samotný Timothy. Jedním z pozvaných byl i jeho otec, který se však odmítl aktu zúčastnit.

Velitel popravky Harley Lippin se jej zeptal, zda chce pronést poslední slova. McVeigh však nepronesl žádná slova lítosti ani vysvětlení. Po minutě naprostého ticha začal Lippin předčítat rozsudek. Přesně v sedm hodin místního času dal smluvený signál asistentovi.

V té chvíli začaly do McVeighovy nohy proudit smrtelné látky. První z nich byl thiopental sodný, který zbavil odsouzeného vědomí. Sloučenina bromidů pak ochromila jeho plíce a chlorid draselný nakonec zastavil jeho srdce. Po čtrnácti minutách bylo po všem. McVeigh zemřel bezhlasně a s otevřenými očima. Všichni přítomní nakonec dostali písemné prohlášení s verši, které si McVeigh vybral jako svá poslední slova před smrtí. Šlo o báseň Angličana Williama Ernesta Henleyho *Invictus* (Neporažený).

V poslední sloce básně se praví:

„Nezáleží na tom, jak úzká je brána
a kolik trestů je na svitku napsáno.

Pánem svého osudu jsem já.“ (Whitticker 2007, Ottley 2007)

Závěr

Jak již bylo uvedeno na začátku této studie, teroristický čin v Oklahoma City je příkladem subverzivního činu úzké skupiny teroristů, přičemž stát, tj. USA, byly vystaveny do role napadeného objektu. Subjektem byla v tomto případě malá sociální skupina kolem Timothy McVeigha, která se pokusila vytvořit atmosféru strachu v americké společnosti, případně přilákat další následovníky z řad americké krajní pravice (srov. Eichler 2006).

Timothy McVeigh byl kriticky vyhraněný k představitelům federální moci, považoval je za nepřátele

svobodného amerického způsobu života a svým činem se pokusil upozornit na vzrůstající zneužívání moci federálních orgánů a jejich představitelů. V důsledku výbuchu v Oklahoma City se pozornost institucí zaměřila na americký pravicový extremismus, bylo omezeno parkování před federálními budovami po celých USA, na místě výbuchu bylo otevřeno muzeum (s fotografiemi, dokumenty apod.) a ultrapravicový terorismus se stal předmětem pro další sociálněvědní výzkum (srov. Lewis 2000, Nakonezny, Redick, Rodgers 2004).

V textu zaměřeném na osobnost T. McVeigha, jeho kontakty a možné ideové zdroje bylo představeno několik možných motivačních faktorů, které hrály podstatnou roli při plánování i provedení teroristického činu v Oklahoma City v roce 1995. Problém lze označit za multifaktoriální a příčiny lze hledat nejenom v psychologických charakteristikách pachatelů, ale i v ideologickém zázemí.

Pokud bychom vyšli z výše uvedeného profilu úspěšného teroristy (viz Mareš 2003), lze konstatovat, že Timothy McVeigh byl vysoce oddaný idejím boje proti federální vládě, nechyběla mu osobní odvaha (kterou mimo jiné prokázal v operaci Pouštní bouře v roce 1991), ale byl rovněž bez výčitek svědomí (což se projevilo před jeho popravou). Rovněž byl dostatečně inteligentní a měl vysoký stupeň odbornosti (což se projevilo v ovládnutí zbraňových systémů a při výrobě bomby).

Na případu výbuchu v Oklahoma City se potvrdilo, že pachateli nebývají jedinci duševně nemocní, ale spíše chladnokrevní a emocionálně chladní. Přestože McVeigh nepatřil do okruhu krajně pravicových milicí, je možné, že právě tyto organizace byly jeho referenčními skupinami s kterými se silně identifikoval.

K faktorům, jež měly vliv na jednání T. McVeigha lze počítat:

- rodinné zázemí (rozpad manželství rodičů) a rodinnou výchovu (fascinace zbraněmi, podpora v survivalových aktivitách, xenofobní prostředí),
- možné paranoidní sklony v období dospívání,
- životní nespokojenost a pokles sociálního statusu po návratu z armády USA,
- část autorů (např. Crothers 2003) uvádí i možné propuknutí post-traumatického stresového syndromu (PTSD),
- Turnerovy deníky a teorie spiknutí,
- silná identifikace s ultrapravicovými milicemi (jejich filozofií, ideologií a propagandou) a sektou D. Koreshe,
- vliv nacionálně socialistických myšlenek.

Poznámky

1) Je patrné, že v současnosti se spíše hovoří o jednotlivých druzích terorismu. Přesto lze pro každé jednotlivé proudy (typy, druhy) terorismu nalézt společné znaky. Především je nutné podotknout, že hlavním cílem teroristických činů je zapůsobit na psychiku, vyvolat strach, nejistotu a pocit ztráty bezpečí (srov. Smolík 2007). Waisová (2003) tvrdí, že terorismus je v zásadě metoda přesvědčování prostřednictvím strachu (srov. Střítecký 2006).

Mareš (2005) terorismus definuje následovně: terorismus je použití agresivního a excesivního násilí (anebo hrozba použití takového násilí), které je naplánováno s dominantním účelem vyslat vážné zastrašující poselství zřetelně většímu počtu lidí (cílovému publiku) než pouze těm, kteří jsou primárními násilnými akty nebo hrozbami bezprostředně poškozeni. V nejobecnější rovině je však terorismus chápán jako forma organizovaného násilí, obvykle zaměřeného proti nezúčastněným osobám, za účelem dosažení politických, kriminálních nebo jiných cílů (Kol. 2001).

2) Reálnými symptomy krajní pravice jsou tvrdé přístupy „práva a pořádku“, politicky zdůrazňovaná xenofobie, nacionalismus, egocentrismus a v jednoznačně extremistických formách rasismus i antisemitismus. (Mareš 2005: 131)

3) Taktik subverzivního terorismu je velké množství, v nejobecnějším shrnutí se jedná především o: - sabotáže a symbolická poškozování věcí (sabotáže mohou být menšího i velkého rozsahu a mohou vést i k ohrožení lidského zdraví a životů, např. při útocích na energetickou infrastrukturu, zemědělství, zdravotnictví apod.);

- braní rukojmí (individuů i skupin);

- únosy (individuů i skupin osob);

- atentáty a útoky proti lidskému zdraví a životům (na individua i skupiny osob, a to i ve velkých prostorách – domech, letadlech, lodích apod., včetně nasazení ZHN);

- hrozba výše uvedenými aktivitami (může být provedena verbálně i falešnými provedením, např. atrapou výbušniny) (Brzobohatý 1999: 38).

4) Město, založené Sylvesterem Pendletonem Clarkem, bylo pojmenováno po dívčím jménu jeho matky. Udrží silné spojení s blízkým Lockportem, slavným před Občanskou válkou jako výchozí bod otroků prchajících do Kanady za svobodou. Clark byl sám drsný individualista, který vedl rebelii proti vládním daním na začátku 19. století (Ottley 2007).

5) W. L. Pierce (1933 – 2002), zakladatel a ideolog National Alliance (srov. <http://www.natall.com/>).

6) Film Red Dawn z roku 1984, jehož režisérem byl J. Milius, vypráví jednoduchý propagandistický příběh ze středozápadu USA. Po sovětské invazi do Spojených států amerických se studenti střední školy zformují do partyzánské skupiny pod vedením hlavního hrdiny Jeda (P. Swayze). Ve filmu se objeví i později známí herci jako Charlie Sheen, William Smith či Jennifer Grey. Američtí středoškoláci zasazují okupantům těžké údery. Na filmu McVeigha mohla zaujmout spíše strategie malé odhodlané skupiny a taktika boje proti silnějším nepříteli než herecké výkony.

7) Terry Nichols vstoupil do armády v poměrně pozdním věku, mezi rekruty si vysloužil přezdívku „starý muž“. Nichols byl o 20 let starší než T. McVeigh (Ottley 2007).

8) Fortier byl, stejně jako McVeigh, mladý, ale jeho profil byl velmi rozdílný. Byl to pilulky polykající kuřák, který vstoupil do armády patrně kvůli silné tradici tohoto povolání v rodině (Ottley 2007).

9) Mathews byl zastřelen bezpečnostními orgány při zatýkání 8. prosince 1984 (Perlstein 2001).

10) Kniha vyšla ve Spojených státech v roce 1978, autorem byl William Pierce, který text vydal pod pseudonymem Andrew Macdonald. William Pierce byl ultrapravicový politický aktivista, který byl spojován s mnoha rasistickými a neonacistickými organizacemi (především pak s National Alliance, kterou v roce 1974 založil). V České republice knihu vydalo nakladatelství Kontingent press v tomto roce.

11) Název inspiroval Roberta Mathewse k založení stejnojmenné teroristické organizace v roce 1983.

12) Členové Hnutí křesťanské identity věří, že Židé jsou děti Satana, že Ježíš nebyl Žid, ale Árijec a že většina pravých Izraelitů se v šestém století před naším letopočtem vystěhovala z Blízkého východu do západní Evropy. Spojené státy americké jsou podle členů hnutí zaslíbenou zemí (Perlstein 2001).

13) Jedním ze závažných incidentů souvisejícím s milicemi se stal 20. dubna 1985, kdy agenti Úřadu pro alkohol, tabák a palné zbraně (ATF) provedli zátah na polovojenskou sektu Úmluva, meč a ruka Pána v severním Arkansasu. Členové skupiny tvrdili, že brzy dojde k rasové válce, a připravovali se spolu s dalšími stoupenci krajní pravice k partyzánskému boji. Po dvou dnech vyjednávání se členové sekty Smlouva, meč a ruka Pána vzdali federálními úřadům. Policie zatkla vůdce skupiny Jamesona Ellisona, a předala jej k soudu, kde se zpovídal ze založení požáru v továrně na výrobu automatických zbraní (srov. Perlstein 2001).

14) Vůdci sekty hrozilo obvinění ze sexuálního zneužívání a jejím členům obvinění z porušování daňových předpisů a předpisů týkajících se držení střelných zbraní, pokusila se sekta vymanit z amerického ústavního rámce a z něj vycházející legislativy, čímž se dostala do konfliktu s federální vládou (Whiticker 2007).

15) 15. května 1990 Nejvyšší soud státu Kalifornie schválil žádost Vernona Howella a 28. srpna soudce Robert Martinez povolil změnu jména na David Koresh (Borovička 2002).

16) Americkou vládu stálo trestní řízení v této věci celkem 82,5 milionu dolarů (Whiticker 2007).

Literatura a zdroje

- Bonanate, L. 1997. Mezinárodní terorismus. Praha: Columbus.
- Borovička, V. P. Sekty satanských bohů. Praha: Nakladatelství Erika.
- Cameron, G. 2001. Světový terorismus. Od starověku až po útok na USA. Praha: Svojtka&Co.
- Crenshaw, M. 2004. The Psychology of Political Terrorism. In Jost, J.T., Sidanius, J. (eds.). Political Psychology: Key Readings (Key Readings in Social Psychology). Psychology Press, New York and Hove.
- Crothers, L. 2003. Rage on the right. The American militia movement from Ruby Ridge to homeland security. Maryland: Rowman&Littlefield Publishing group.
- Eichler, J. 2006. Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století. Praha: AVIS.
- Kol. 2001. Terorismus a my. Základy sebeobrany. Praha: Computer Press.
- Kol. 2007. Kronika 20. století. 1990 – 1995. Praha: Fortuna Libri.
- Kožuško, E. P. 2000. Sovremennyj terorizm: Analiz osnovnyh napravljenij, Minsk: Charvest.
- Krulík, O. 2002. Řád mlčících bratří a David Lane. Kriminalistika, XXXV, 4: 288 – 292.
- Kupka, P. 2008. Soudobé paramilitární organizace v USA z hlediska teorie terorismu. Brno: Masarykova univerzita. (bakalářská práce).
- Lewis, C. W. 2000. The Terror that Failed: Public Opinion on the Aftermath of the Bombing in Oklahoma City. Public Administration Review. 60, 3: 201 – 210.
- Macdonald, A. 2008. Turnerovy deníky. Praha: Kontingent Press.
- Mareš, M. 2005. Terorismus v ČR. Brno: Centrum strategických studií.
- Mareš, M. 2003. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister&Principal, CSS.
- Mikšík, O. 2005. Hromadné psychické jevy. (Psychologie hromadného chování). Praha: Karolinum.
- Mulloy, D. J. 2004. American Extremism. History, politics and the militia movement. London, New York: Routledge.
- Nakonezny, P. A., Reddick, R., Rodgers, J. L. 2004. Did Divorces Decline After the Oklahoma City Bombing? Journal of Marriage and Family. 66: 90 – 100.

- Ottley, T. 2007. Timothy McVeigh & Terry Nichols: Oklahoma bombing. On-line text: http://www.crimelibrary.com/serial_killers/notorious/mcveigh/dawning_1.html, Ověřeno k 1. 6. 2008.
- Perlstein, G. R. 2001. Výbuch v Oklahoma City a milice. In Kol. Encyklopedie: Světový terorismus. Praha: Svojtka&Co, s. 473 - 478.
- Řehák, D., Foltin, P. Stojar, R. 2008. Vybrané aspekty soudobého terorismu. Praha: MO ČR AVIS.
- Smolík, J. 2006. Teroristé: psychologie nesmiřitelných. Psychologie dnes, Praha : Portál, XII, 7 - 8: 16 - 18.
- Smolík, J. 2007. Společenské příčiny, podmínky a důsledky terorismu. ; In Večerka, K. (ed.). Společenské podmínky vzniku sociálních deviací. Sborník příspěvků ze semináře sociální patologie MČSS. Praha : MČSS, od s. 147-157.
- Strmiska, M. 2000. „Ozbrojená opozice“. Studie k subverzivnímu terorismu. Brno: MU, Mezinárodní politologický ústav.
- Střítecký, V. 2006. Psychologie teroristického jednání. In Souleimanov a kolektiv autorů. Terorismus. Válka proti státu. Praha: Eurolex Bohemia, s. 89 - 110.
- Waisová, Š. 2003. Současné otázky mezinárodní bezpečnosti. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk.
- Walters, J. 2000. One Aryan Nation under God: exposing the new racial extremists. Cleveland: Pilgrim Press.
- Whiticker, A. J. 2007. Zločiny století. Praha: Brána.

Budoucnost nekonvenčních forem boje

Autor: Martin Bastl
Email: bastl@fss.muni.cz

This text is a research about the character of cyberwarfare and potential connection between cyberwarfare and the terrorism. Both forms of warfare have similarly attributes. Cyber attack can be violation of international law of war as well as terrorist action.

V posledních letech a v souvislosti s proměnou a částečnou transformací vojenství, založenou zejména na masivním nasazování informačních a komunikačních technologií, se vede debata i o chápání tzv. nových forem vedení boje. Zdá se, že valná část této diskuse vychází z předpokladu, že jde o zcela a snad i kvalitativně novou formu vedení boje, která má unikátní charakteristiky a vyžaduje zcela nový přístup. Někteří s diskutujících otevřeně připouštějí, že pravidla pro vedení těchto nových forem boje bude třeba teprve najít.

Tento text má upozornit na paralely mezi formami vedení boje s velmi dlouhou tradicí a těmito takzvanými novými formami. Vychází z předpokladu, že se sice posunulo těžiště v oblasti technik a taktiky a větší roli než v minulosti hrají taktiky označované jako nekonvenční, nejde však o žádný zásadní a kvalitativní posun. Jde o přirozenou evoluci, podmíněnou hledáním neefektivnějšího způsobu poškození či porážky protivníka. Spolu s tím však, jak roste význam, dopad a frekvence užívání nekonvenčních forem boje, roste i tlak na modifikaci vojenské doktríny a následně či v souvislosti s tím i pravidel vedení války. Jako ilustraci pro toto srovnání byl zvolen kybernetický boj jako relativně nová forma vedení boje a terorismus jako případ formy psychologické války, která má naopak tradici velmi dlouhou. Význam obou dvou těchto forem vedení boje v posledních letech výrazně stoupá, zejména proto, že jsou efektivními způsoby válčení proti technologicky vyspělým protivníkům s masivní vojenskou převahou, jimž nelze čelit konvenčně. Konvenčnost, potažmo konvence, jsou při jejich opisu klíčovými termíny. Konvence nejsou nic, než přijaté a všeobecně (či dostatečně významným počtu případů) uznávané normy upravující způsob vedení boje. Konvence, které platí po určité období, nejsou a nemohou být nadčasové. Nadto - konvence, které jsou přijímány nejsilnějšími aktéry, což v případě konvencí upravujících pravidla pro vedení války bezpochyby platí, mohou být vynucovány, stěžejí však budou akceptovány a chápány jako legitimní slabšími aktéry, jimž nevyhovují. Ba dokonce - v případě změny situace - mohou být konvence

odvrhnuty i aktéry silnými, kterým náhle znemožní rozvinutí, posílení či multiplikaci vojenského potenciálu. Může se ovšem objevit politická (mocenská) poptávka a tlak na legalizaci takových nekonvenčních forem vedení boje, které posílí vojenské schopnosti silných aktérů, na druhou stranu formy boje, které by profit silným aktérům nepřinášely, mohou být udržovány mimo konvence či v ilegalitě. To může být i případ kybernetického boje na jedné straně a terorismu na straně druhé. Do jaké míry mají tyto formy boje shodné rysy bude nastíněno v následujícím textu. Zároveň bude naznačen možný budoucí vývoj v oblasti rozšíření, vnímání a posuzování těchto forem vedení boje. Vojenství a vedení války bylo dlouho určitým způsobem omezováno, zahájení a vedení boje jako organizovaného násilí bylo svázáno s určitými normami. Klíčové byly úpravy toho, za jakých podmínek, kvůli čemu lze vést válku, tedy důvod k vedení války, a – zejména – jakým způsobem má boj probíhat (Roberts 2007: 328-351). Současná pravidla pro rozlišování války, chápáné jako legální vedení boje, a zločinu včetně zločinů válečných, tedy nelegálních forem a metod vedení boje, je do značné míry výsledkem vývoje následujícího po uzavření Vestfálského míru v říjnu 1648.

Nejvýraznějšími momenty kodifikace pravidel bylo zřejmě přijetí Haagských a Ženevských úmluv a vypracování a ustavení mezinárodního válečného a humanitárního práva. Snaha kodifikovat pravidla vedení boje se ovšem po celou dobu střetávala s mezními případy, rozdílnými zájmy významných aktérů (mezinárodního práva), rozdílnými kulturními přístupy k vedení boje a v neposlední řadě s technologickým vývojem, který samozřejmě ovlivňoval i oblast vojenství¹. Po změnách, které s sebou do vojenství přinesly zbraně hromadného ničení a jmenovitě zbraně nukleární, se vývoj koncem minulého století začal ubírat jiným směrem. Technologické změny, tedy zejména rychlý rozvoj a stále širší uplatnění informačních a komunikačních technologií, které umožnily krom jiného tzv. Revoluci ve vojenství (RMA), výrazně posílily schopnost bohatých a technologicky vyspělých států vést válku. Jejich protivníci, chudší a technologicky méně vyspělé státy, povstalci, nestátní a nadstátní uskupení a sítě fakticky nemohou v konvenčně vedené válce proti silným aktérům zvítězit. To sice na jedné straně bylo cílem a důvodem probíhající transformace např. americké armády, na druhou stranu tím RMA částečně anuluje sebe samu, protože motivuje protivníky hledat způsoby a formy boje, které kompenzují konvenční převahu velmocí. Chápání jus ad bellum a jus in bello je závislé na kontextu tradičního chápání války jako masivního ozbrojeného střetu mezi státy (Eichler 2006) či přinejmenším a zejména v případech občanských válek masového střetnutí organizovaných stran, kde přinejmenším jednou ze stran je stát (Mareš 2004). Je zcela evidentní, že masové střetnutí organizovaných stran je krajně nepravděpodobné v případě, že pro většinu protivníků technologicky vyspělých států by se taková forma boje stala sebevražednou, předem odsouzenou k neúspěchu. V takovém případě se nabízí využití nekonvenčních taktik a zbraní. Nejdiskutovanější je v posledních letech bezpochyby terorismus. I však v případě, že by protivníci technologicky vyspělých států nesáhli přímo k terorismu, ale využili jiných forem boje, guerillové kampaně, sabotáží atd., překročili by s největší pravděpodobností omezení daná konvencemi. Nejinak je tomu i v případě, že by se pokusili využít nových forem boje, jako je např. kybernetický boj.

Jaké jsou charakteristiky kybernetického boje? Podstatou kybernetického boje je vymístění operací do kybernetického prostoru. Kybernetický boj je veden v elektronickém prostoru, prostřednictvím elektronických dat a elektronická data jsou také cílem operací. Ba dokonce by bylo možné jít ještě dále, aby došlo k jasnému odlišení elektronického boje (electronic warfare) a kybernetického boje, specifikovat operační prostor jako oblast dat v počítačích a počítačových sítích. Názor, že kybernetický boj lze vést i ve fyzickém světě, včetně užití konvenčních zbraní, například fyzickou

destrukcí hardware, který nese elektronická data, je diskutabilní, zvažování této možnosti do značné míry paralyzuje snahu o analýzu kybernetického boje – fyzická destrukce by měla být uvažována jako v nejlepším případě pomocná, podpůrná taktika nespádající do oblasti kybernetického boje per se. Stejně tak by užití EMP2 spadalo spíše do oblasti boje elektronického než kybernetického. Z terminologického hlediska je v kontextu této diskuse možné se odkázat na termín Computer Network Operations (CNO). CNO jsou chápány jako „akce vedené prostřednictvím (užití) počítačových sítí k narušení, zamítnutí (přístupu k), snížení hodnoty (poškození) nebo zničení informací nacházejících se v počítačích a počítačových sítích nebo počítačů a počítačových sítí samotných“ (U.S. Army War College: 2004). Přestože v definici tohoto termínu je zmíněna komponenta „vedení akcí prostřednictvím počítačů a počítačových sítí“, druhá část definice, tedy ničení počítačů a počítačových sítí samotných, odkazuje přinejmenším sekundárně k fyzické destrukci. Jakkoliv však, zúžení analyzované oblasti na boj v kybernetickém prostoru umožní uchopit a zdůraznit jeho klíčové charakteristiky.

Kybernetický prostor je ve své rozhodující části³ spojitý. Propojeny jsou jak „národní“ kybernetické prostory, tak privátní a veřejné a vojenské a civilní. Přechody, hranice mezi nimi, jsou často nezřetelné. Akce mohou probíhat rychlostí limitovanou pouze výkonem procesoru a kapacitou infrastruktury, tedy mnohem rychleji než operace ve fyzickém světě. Zejména mizení hranic (teritoriální, sociálních atd.) je typické i pro jiné typy bojových operací, nese s sebou však i popření minulých několika staletí vývoje, který směřoval právě k narýsování ostrých kontur války a míru, vojenského a civilního, legálního a zločinného, na kterých je vystavěno současné válečné a humanitární právo.

Kybernetický boj může být obranný i útočný. Součástí obrany je kontinuální ochrana, výstavba robustních a velmi dobře chráněných počítačových sítí, zřizování týmů monitorujících kybernetický prostor, schopných rychle reagovat, odhalit a zastavit kybernetický útok a napravit škody atd. Problém spočívá v útočném kybernetickém boji. Útočný kybernetický boj předpokládá krom přímé podpory jednotek na bojišti také útoky na nepřátelskou infrastrukturu. V duchu široké definice, která byla představena úvodem, jsou terčem operací data v počítačích a počítačových sítích, přičemž tato data se nemusejí ani zdaleka nacházet pouze ve vojenských počítačích a sítích, ba naopak – řada scénářů (strategické informační války, neomezené kybernetické války atd.) předpokládá právě využití slabin protivníkovy infrastruktury k realizaci plošných útoků, které mají ochromit ekonomiku, vyvolat strach, způsobit fyzické škody či obecně – ve svém důsledku vést k morálnímu rozvratu protivníka a zlomení jeho vůle pokračovat v odporu. Cílem kybernetického boje z podstaty věci není a nemůže být fyzické zničení (vojenských sil) protivníka.

Útočný kybernetický boj svojí podstatou popírá a překračuje hranice mezi vojenskou a civilní sférou. V obecné rovině je diskutováno vedení boje v kontextu principů rozlišování, přiměřenosti, zákonnosti, nezbytnosti, lidskosti a neutrality. Princip rozlišování, který je jedním z klíčových (srv. např. Jukl), odkazuje na striktní rozlišování mezi vojenskými a civilními cíli, aby byla výzbroj a taktika zákonná, nesmí působit ani nepřímé škody civilnímu sektoru a ne-kombatantům, pokud nejsou nezbytné. Princip přiměřenosti stanoví, že užití zbraně a taktika musejí být přiměřené vojenským cílům, což má předcházet neodůvodněné masivnímu použití síly, neadekvátnímu sledovaným cílům. Princip zákonnosti odkazuje na mezinárodní úmluvy či dvou- a vícestranné smlouvy a dohody – použitá výzbroj a způsob jejího nasazení nesmí odporovat takovýmto smlouvám. Princip nezbytnosti vychází z předpokladu, že použité zbraně a taktiky musí být odůvodnitelně nezbytné k dosažení vojenských cílů. Princip lidskosti spočívá v zákazu užití zbraní a způsobu jejich nasazení, který by způsobil obětem zbytečné utrpení a kalkuloval s šířením strachu. Podle principu neutrality by nasazené zbraně, ani způsob jejich použití neměly vést k poškození zdraví či smrti lidí v neutrálních zemích,

poškození jejich majetku nebo životního prostředí. V případě útočné kybernetické války není možné těmto principům vyhovět. Princip rozlišování je neuplatnitelný v případě strategické informační války nebo neomezené kybernetické války jednak proto, že vojenská a civilní infrastruktura jsou provázány, protože armády využívají i komerční (civilní) infrastrukturu, zvláště komunikační (srv. např. Greenberg, Goodman, Soo Hoo: 1998), ale i proto, že aby měl kybernetický boj skutečně účinný dosah, je často počítáno s útoky na kritické infrastruktury, které ovlivňují život celé populace, a to zcela úmyslně. Princip přiměřenosti není v případě kybernetického boje uplatnitelný v případech, kdy kybernetické operace nemají žádné přímé vojenské cíle, přičemž zjevně tento fakt hraje roli i v případě principu nezbytnosti. Princip zákonnosti by sice byl dodržen v tom ohledu, že kybernetické zbraně nejsou zakázány, na druhou stranu jejich využití porušuje celou řadu jiných smluv a úmluv, počínaje ochranou komunikací a pošty. Princip lidskosti předpokládající zamezení vyvolávání strachu je obtížně uplatnitelný v případech, kdy cílem kybernetického boje zcela naopak je či má být narušení morálky nepřátelské populace a strach by byl jednou z klíčových komponent takové operace. Ve spojitém kyberprostoru naprosto není možné zaručit dodržení principu neutrality – nejen, že může být nezbytné využít komunikačních tras neutrálních států a jejich kybernetického prostoru, což nemusí být ani úmyslné, ale může to být vlastností bojiště, ale navíc dopad kybernetického útoku nelze přesně alokovat (Darton: 2006).

Nedosti však na tom, že útočný kybernetický boj by byl diskutabilní formou boje, byl-li by užit slabšími protivníky technologicky vyspělých států k tomu, aby byla kompenzována jejich konvenční převaha. Kybernetický boj patří mezi oblasti válečnictví, které se zejména v poslední dekádě těší značné pozornosti, protože mohou posloužit k posílení či multiplikaci vojenského potenciálu těchto vyspělých zemí samotných. Není překvapivé, že největší zájem tato oblast přitáhla v USA, zemi patřící k technologicky nejpokročilejším, s nepochybně největšími investicemi do vojenství. Doktríny, které byly rozpracovány v dalších zemích NATO (např. Velké Británii), Ruské federaci či Číně zdaleka nedosahují takového stupně komplexnosti jako teoretické či doktrinální materiály americké armády (a U.S. Department of Defense). Americké studie jsou – i pro ostatní zmiňované země – referenčními.

V USA sílí v posledních letech pozice zastánců názoru, že obranná kybernetická válka je v horším případě odsouzena k neúspěchu, v lepším by byla neúměrně nákladná a náročná. Během více než 10 let, od cvičení Eligible Receiver 97 (viz Globalsecurity.org) přes cvičení Blue Cascades a Blue Cascades II, Black Ice, Purple Crescent, Purple Crescent II4 atd. se opakovaně ukazovalo, že infrastruktury jsou zranitelné kybernetickými útoky, které mohou způsobit nebo násobit významné škody i ztráty na lidských životech. Obrana proti kybernetickým útokům je ovšem nesmírně obtížná. Jedním z důvodů je zásadní podíl komerční či privátní infrastruktury⁵. Komerční infrastruktury jsou a byly budovány z pohledu cost/benefit jako takové, které při co nejmenších nákladech budou generovat co nejvyšší zisk. V průběhu desetiletí byla na internet či do kybernetického prostoru převedena řada aktivit, které dříve byly ošetřeny mechanicky anebo kontrolovány lidskými supervizory, což – zcela v duchu informační společnosti – šetří náklady na pracovní sílu, prostory, čas atd. Na druhou stranu se tyto aktivity staly zranitelnějšími. Komerční infrastruktury nebyly budovány primárně s ohledem na bezpečnost. Škody působené útoky či selháními mohou být nižší, než by byly náklady na zvýšené zabezpečení. U privátních segmentů informační infrastruktury může být situace ještě výrazně horší s ohledem na fakt, že značný podíl uživatelů ICT nedisponuje ani zdaleka dostatečnými znalostmi a zkušenostmi, aby i v případě zájmu dokázali zabezpečit infrastrukturu ve svém vlastnictví. Příkladem hrozby založené na privátních zdrojích mohou být obrovské botnety, které se opírají zejména o tisíce osobních pracovních stanic⁶. Zabezpečení komerční a privátní infrastruktury by si vyžádalo značné finanční náklady, úpravu legislativy či dohody mezi privátním a veřejným sektorem a zcela jistě by ani v nejlepším případě nemohlo být stoprocentní. Přestože se

situace v oblasti ochrany počítačů a počítačových sítí výrazně zlepšuje, sílí hlasy, že armády technologicky vyspělých států potřebují útočnou doktrínu kybernetického boje. To, co je nevýhodou při obranné kybernetické válce, je v případě ofenzivního kybernetického boje výhodou. A tak se objevuje doktrína ofenzivního kybernetického boje. Na rozdíl od defenzivního, kdy si lze představit dodržování konvencí, je ofenzivní boj nekonvenční. V tomto okamžiku se sbíhá několik tendencí. V případě slabších aktérů je to, jak bylo naznačeno, snaha kompenzovat převahu protivníka. V případě silných aktérů snaha využít potenciálu, který je jim vlastní, tedy kapacit k vedení útočného kybernetického boje a nízká efektivita obranného kybernetického boje. Výsledkem je všestranné nerespektování konvencí.

Vzhledem k tomu, že diskuse o mezinárodně-právním postavením útočného kybernetického boje jsou nápadně podobné diskusím o postavení terorismu (Roberts: 2002), nabízí se otázka, zda se ve vztahu k válečným konvencím nejedná o tentýž problém a tutéž otázku.

Terorismus jako takový nebyl dosud uspokojivě definován. Existuje celá řada více či méně obsáhlých definic (srv. např. Prudíková 2004) teroristického násilí, od definice vypracované už v 70. letech minulého století P. Wilkinsonem, který terorismus definoval jako "donucovací zastrašování, systematicky užívané vraždění a ničení nebo hrozba vraždění a ničení k terorizování jednotlivců, skupin, komunit či vlád s cílem dosáhnout uznání politických požadavků teroristů" až po syntetickou definici vycházející z textu A. P. Schmidta (Schmid 2001) pocházející z konce 80. let 20. století, která terorismus chápe jako „metodu vzbuzování strachu prostřednictvím opakovaných násilných aktů, vykonávaných tajnými nebo polo-tajnými jednotlivci, skupinami či státními orgány z idiosynkratických, kriminálních nebo politických důvodů, přičemž na rozdíl od atentátů nejsou přímé oběti násilí pravým terčem teroru. Okamžité lidské oběti násilných aktů jsou obvykle buď vybrány náhodně (příležitostné terče) z cílové veřejnosti, nebo záměrně (reprezentativní neboli symbolický terč) a slouží k předání zprávy. Komunikační procesy mezi teroristy (organizací), (ohroženou) obětí a hlavním terčem, založené na násilí a šíření strachu, jsou využívány k manipulaci hlavního terče (veřejnosti) tím, že se z nich stávají terče teroru, požadavků nebo upoutání pozornosti v závislosti na tom, zda jde o zastrašování, násilné donucování nebo šíření propagandy". Empirické definice, méně závislé na kulturním a politickém prostředí, se pokoušejí o extrakci podstatných rysů, kterými se terorismus liší od jiných forem nekonvenčního násilí. Obvykle odkazují na fakt, že v případě terorismu jde o specifickou formu psychologického boje, který využívá násilí s cílem vyvolat určitou - psychologickou - reakci u širšího počtu recipientů než jsou přímé oběti (Strmiska 2001). V paralele s kybernetickým bojem můžeme konstatovat, že ani cílem terorismu není a nemůže být fyzické zničení vojenských sil protivníka, ale ochromení jeho morálky. Ambiciózní pokus vypracování podrobného katalogu rysů či vlastností terorismu podnikl A. Merari (Merari 1993, Mareš 2004), který srovnával válku, guerillu a terorismus. Podle jeho názoru se terorismus a válka liší téměř ve všech ze sledovaných kritérií. Vojenská operace má zahrnovat či zahrnuje akce velkých uskupení, na kterých se podílí široké spektrum vojenské techniky, jde o kombinované operace, jejichž cílem jsou většinou vojenské jednotky protivníka, které mají být fyzicky ničeny. Cílem válečných akcí je kontrola teritoria, přičemž válečné zóny jsou geograficky rozeznatelné, vojáci nosí uniformy či jasné identifikační znaky. To zakládá legalitu vojenských operací. Teroristé oproti tomu operují v malých skupinách, používají specializované zbraně a zvláštní taktiku, jejich cílem nejsou vojenské síly protivníka, ale političtí oponenti, symboly a veřejnost, zamýšleným účinkem je psychologický nátlak, nikoliv tedy zničení protivníka. Teroristé ani neaspírají na kontrolu teritoria, nenosí uniformy, nelze je tedy identifikovat, boje probíhají v geograficky nerozeznatelných zónách. Teroristické akce také postrádají legalitu.

To co může sloužit jako ilustrace změny charakteru vojenství na případu útočného kybernetického boje, je fakt, že kritéria, která Merari nabídl ve svém výzkumu, a vlastnosti, které přičítá terorismu a kterými se podle jeho soudu terorismus odlišuje od války, vcelku přesně opisují i rozdíl mezi konvenční válkou a kybernetickým bojem. Ofenzivní kybernetický boj, zdá se, v mnoha svých ohledech odpovídá spíše terorismu než válečné akci tak, jak byla chápána v minulosti.

Kybernetický boj ve své podstatě vykazuje znaky značně odlišné od konvenčního válčení. Tyto znaky jsou společné mnoha jiných formám boje ve či proti vyspělé společnosti a vymykají se normám, podle kterých je v současné době posuzována oprávněnost akce a její legalita. Snaha předkládat kybernetický boj jako zcela novou, unikátní a kvalitativně odlišnou formu vedení boje, může být založena jak na nepochopení podstaty jeho nekonvenčnosti, tak politicky – vědomě či nevědomě – snahou o kodifikaci pravidel vyhovujících zejména silným hráčům s dostatečným politickým vlivem. Je však pravděpodobné, že nejde o speciální a unikátní případ vedení boje – jsou i jiné, dlouhodobě existující formy vedení boje, které vykazují podobné charakteristiky. Mnohem pravděpodobnější se zdá, že i s ohledem na fakt, že význam všech těchto nekonvenčních forem vedení boje stále roste v závislosti na posilování konvenčních kapacit některých silných hráčů, jde symptom obecného vývoje v oblasti vojenství. Společným rysem všech změn je přesun těžiště bojových operací. Namísto vojenské porážky protivníka se cílem operací stává morálka protivníka, ekonomika, vůle bojovat a klást odpor. Zároveň slabší aktéři nemohou čelit silným otevřeně, na bitevním poli. Nejenže nemají důvod, ale nemají ani příliš možností dodržovat konvence. Silní hráči souběžně zjišťují, že je pro ně nevýhodné konvenčním způsobem čelit nekonvenčním hrozbám. V některých případech je to téměř nemožné. Tento vývoj i tyto debaty lze ilustrovat stejně tak na příkladu terorismu, jako kybernetického boje. Možnosti, které se nabízejí, jsou pak v zásadě dvě: dojde k přehodnocení a modifikaci konvencí (dále viz např. Ellis 2001, Dahl 2004 aj.) a k modifikaci vojenské doktríny. Doktrína orientující se na porážku či fyzické zničení vojenských sil protivníka je nedostatečná v případě užití nekonvenčních forem boje a – jak bylo naznačeno – nekonvenční formy boje budou užívány stále častěji. Druhá možnost je, že problém zůstane neřešen a každý případ bude považován za unikátní svého druhu a poměřován a analyzován v rámci stávajících konvencí a politického vlivu konkrétních aktérů. Vojenská doktrína zůstane nezměněna a nekonvenční operace budou realizovány v rámci operací speciálních jako podpůrné a to do té doby, dokud se bude jednat o marginální oblast a komponentu válčení. To vpsled s největší pravděpodobností povede k rozpadu systému konvencí jako takového a vzniku specializovaných institucí a organizací, které se budou podílet na boji, ale nebudou mít status armády. Vytvoří se tak přechod mezi civilní sférou a sférou vojenskou a dualita bude oslabena nebo zcela zmizí.

Poznámky:

1) Nabízí se koneckonců i srovnání s postojem velké části vojáků a teoretiků ve středověku k nasazení střelných zbraní. To bylo nejen považováno za nerytířské, ale v některých oblastech přímo za zločinné. To ovšem v žádném případě nezabránilo jejich masovému rozšíření. (Srv. Childs 2007)

2) Zbraně pracující na principu vytvoření elektromagnetického pulsu, který vyřadí nechráněnou elektroniku.

3) Existují samozřejmě separátní části, počítače nepřipojené k síti, izolované LAN (Local Area Network) nebo WAN (Wide Area Network), jako je např. The Secret Internet Protocol Network (SIPRNET).

4) Cvičení byla často zaměřena na kombinaci přírodních katastrof a nebo fyzického a kybernetického útoku.

5) Tento podíl kolísá jak v čase, tak je třeba brát v úvahu podmínky jednotlivých národních států. V amerických podmínkách se uvádějí nejčastěji čísla mezi 80-95 procenty.

6) Za botnet je obvykle považována síť počítačů infikovaných bez vědomí majitele či autorizovaného uživatele programy umožňujícími jejich plnou či částečnou kontrolu útočníkem. Tyto sítě mohou být obrovské (desítky tisíc počítačů) vzhledem k tomu, že se k jejich získávání v posledních letech využívá automatizovaných nástrojů a jsou využívány jako infrastruktura, ze které jsou vedeny útoky (od rozesílání spamu, přes pronikání do dalších sítí, defraudace až po útoky zaměřené na odepření služby). Samo vytváření botnetů je v současnosti samostatným byznysem, útočníci s botnety nebo jejich částmi obchodují – prodávají je zájemcům na černém trhu, kteří je využívají k další nelegální činnosti (více např. Turek: 2008).

7) J. Langevin, prezident House Homeland Security Subcommittee on Emerging Threats, Cybersecurity and Science and Technology, koncem září 2008 konstatoval, že nejlepší obranou je „dobrý útok“ a USA by se tudíž měly koncentrovat na rozvoj útočných schopností. (Viz. Waterman: 2008)

Literatura:

Dahl, E. Too Good to Be Legal? Network Centric Warfare and International Law. Journal of Public and International Affairs Volume 15/Spring 2004. Dostupné z WWW <http://www.princeton.edu/~jpia/pdf2004/Chapter%203.pdf>, ověřeno k 8. 10. 2008.

Darton, G. Information Warfare and the Laws of War. In Cyberwar, Netwar and the Revolution in Military Affairs. New York : Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 1-4039-8717-3.

Eichler, J. Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století. Praha: AVIS, 2006. ISBN 80-7278-326-2.

Ellis, B. W. The International Legal Implications and Limitations of Information Warfar. U.S. Army War College.

Dostupné z WWW http://www.iwar.org.uk/law/resources/iwlaw/Ellis_B_W_01.pdf, ověřeno k 7. 10.

2008.

Childs, J. Vojenská revoluce I. Přejchod k modernímu válečnictví. In Historie moderní války. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1540-0.

Greenberg L. T., Goodman S. E., Soo Hoo K. J. Information Warfare and International Law. National Defense University Press. Dostupné z WWW http://www.dodccrp.org/files/Greenberg_Law.pdf, ověřeno 8. 10. 2008.

Mareš, Miroslav. Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii Dostupné z WWW http://www.army.cz/mo/obrana_a_strategie/1-2004cz/mares.pdf, ověřeno k 8. 10. 2008.

Merari, A. Terrorism as a Strategy of Insurgency. Dostupné z WWW http://www.martinfrost.ws/htmlfiles/strategy_insurgency.html, ověřeno k 8. 10. 2008.

Prudíková, D. Násilí v rámci korsické otázky. Brno, 2004. Diplomová práce na FSS MU na katedře politologie. Vedoucí diplomové práce M. Mareš.

Roberts, A. Counter-terrorism, Armed Force and the Laws of War. Social Science Research Council. Dostupné z WWW <http://www.ssrc.org/sept11/essays/roberts.htm>, ověřeno 7. 10. 2008.

Roberts, A. Proti válce. In Historie moderní války. Praha: Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1540-0. Red. Mají teroristé právo na status válečného zajatce? Vojenské rozhledy 2/2003. ISSN 1210-3292. Dostupné z WWW http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/022002.htm, ověřeno 10. 10. 2008.

Schmid, A.. Problémy s definováním terorismu. In. Encyklopedie světový terorismus. Od starověku až po útok na USA. Praha: Svojtka&CO, 2001. ISBN 80-7237-340-4.

Strmiska, M. Terorismus a demokracie. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2755-X.

Rexter | Časopis pro výzkum radikalismus, extremismu a terorismu

<http://www.rexter.cz/kategorie/02-2008/>

U.S. Army War College. Information Operations Primer. Fundamentals of Information Operations. Dostupné z WWW <http://www.csl.army.mil/usacsl/publications/IO-Primer-AY07.pdf>, ověřeno 4. 10. 2008.

Globalsecurity.org. Eligible receiver. Dostupné z WWW

<http://www.globalsecurity.org/military/ops/eligible-receiver.htm>, ověřeno k 10. 10. 2008..

Jukl, M. Obyčejové normy mezinárodního humanitárního práva. Český červený kříž. Dostupné z WWW

http://www.cck-cr.cz/docs/mhp/obycej_mhp.htm, ověřeno k 7. 10. 2008.

Turek, R. Bootnety. IT NEWS. ISSN 1336-3581. Dostupné z WWW

http://www.itnews.sk/buxus_dev/generate_page.php?page_id=53630, ověřeno k 9. 10. 2008.

Waterman, S. U.S. urged to develop offensive cyberwar capabilities. UPI. Dostupné z WWW

http://www.upi.com/Emerging_Threats/2008/09/29/US_urged_to_develop_offensive_cyberwar_capabilities/UPI-49311222720057/, ověřeno k 7. 10. 2008.

Komparace krajně pravicových subjektů v Evropě - Britská národní strana a Le Penova Národní fronta

Autor: Ladislav Kudláček
Email: 42062@mail.muni.cz

This article compares two extreme right parties British National Party (BNP) in the United Kingdom and Front National (FN) in France. The comparison is based on Cas Mudde's definition of extreme right wing parties which focuses mainly on nationalism, nativism and other characteristic such as internal homogeneity, xenophobic, anti-Semitism, ethnocentrism and following order. This definition is compared with manifestos, political programmes and policies of BNP and FN. The article also compare both parties with each other and find the similarities between their policies as well as with mentioned Mudde's definition and its characteristic. The juxtaposition is based on political themes and attitudes of both parties such as immigration, minorities, foreign affairs, European integration, security, welfare state, economics and education. The overview of both parties makes completely the outline of election result in their history which also wants to find very basic possible reasons for elector success and disappointments of FN and BNP in European and national election.

Následující text se bude věnovat především Britské národní straně (BNP) a francouzské Front National (Národní fronta, FN). Důvodem této volby je teritoriální blízkost obou zemí a dlouhá i když rozdílná demokratická tradice vládnutí v obou zemích. Obě strany mají za sebou poměrně dlouhou dobu existence, když BNP svůj vznik datuje do začátku osmdesátých let a FN na počátek sedmdesátých let. Důležitým faktorem volby bylo rovněž porovnání programů a úspěchů dvou stran v zemích, které mají za sebou dekolonizaci, úpadek velmocenského postavení a zejména pak vysokou míru imigrace a podílu cizinců na celkové populaci zejména ve městech. Tento fakt je důvodem, proč se práce zaměřuje jak na program tak i volební výsledky stran. Další důvod je mezinárodní zapojení obou stran v EURONAT.

V rámci této analýzy budou hlavní informační základnou primární zdroje od BNP a FN – tzn. volební programy, manifesty a webové stránky, kde se obě strany a jejich představitelé vyjadřují nebo vytyčují cíle v oblastech politik jako je přistěhovalectví, národnostní menšiny, ekonomika a také současný politický systém. Bude srovnáván jejich přístup k daným problematikám a také důraz, který dává strana na danou problematiku. Zejména se bude jednat o manifest BNP z roku 2007 či

2005 a volební program FN z roku 2002 a 2007. Důvodem je analýza současných oficiálních postojů stran. Zároveň se práce zaměří i na veřejné projevy představitelů stran, především jejich leaderů. Uvádění těchto názorů má za cíl podpořit snahu o zařazení stran dle Muddeho charakteristiky extrémní pravice v případech, kdy strana z legislativních či jiných důvodů své radikální a jasně vymezující postoje nechce jednoznačně projevovat v oficiálních dokumentech. Tyto výroky se budou týkat období devadesátých let a let v novém tisíciletí až do současnosti. Důvodem je podpoření konzistentnosti výroků a postojů leaderů strany.

Tato práce se soustředí na analýzu a komparaci postoje těchto dvou stran k lidským právům zejména pak v kontextu jejich přístupu k národnostním menšinám a přistěhovalectví. Tento text má za cíl provést analýzu radikálně pravicového přístupu programů a politik obou stran a jejich vymezení jako extrémně-pravicových subjektů. Jde o to zjistit, nakolik dané politiky jsou zaměřeny systémově či antisystémově vůči současným politickým režimům ve Francii a Velké Británii. V práci jsou chápány termíny krajní pravice, extrémní pravice, radikální pravice jako synonyma a jsou v práci dle kontextu volně zaměňovány.

Definice extrémní pravice

Cas Mudde definuje minimální a maximální definici extrémní pravice. Minimální definice uvádí hlavní kritérium nacionalismus a tzv. nativismus (Mudde 2003: 16-20 a Mudde 2007: 15-23).

Za základ srovnání a analýzy Národní fronty a Britské národní strany budou použity Muddeho rysy extrémní pravice. Muddeho charakteristika extrémní pravice má širší základ a zahrnuje široké spektrum kritérií, které umožňují porovnat jednotlivou pozici daných stran a jejich politik mezi sebou a umožňují porovnat i jejich míru antisystémovosti. Definice ideologického základu extrémní pravice dle Muddeho zahrnuje následující znaky: nacionalismus a v jeho rámci důraz na vnitřní homogenitu, vnější exkluzivitu, státní a etnický nacionalismus. Xenofobie je další samostatný znak. Dále se jedná o znak exkluzivity s důrazem na otázky antisemitismu a etnopluralismu. Důraz je kladen na silný stát s vysokým významem práva a pořádku a militarismu. Neméně významné jsou také znaky v podobě sociálního šovinismu, významu tradiční etiky a morálky a v neposlední řadě snaha o revizionismus (Mudde 2007: 15-23).

Definice krajní pravice lze najít i u jiných autorů. Například český politolog Mareš (2003: 21-25) charakterizuje pravicový extremismus jako antiindividualistické obranné hnutí popírající axiom fundamentální lidské rovnosti, je zaměřený proti liberálním a demokratickým silám a produktu jejich vývoje. Cílem extrémní pravice je „nastolení politického řádu, institucionalizujícího fundamentální nerovnost lidí zakládající se na původu, výkonu, národním, etnickém nebo rasové příslušnosti“ (Mareš 2003: 22). Extrémní pravice rovněž akceptuje politické násilí. Krajní pravice bývá považována za synonymum pojmu ultrapravice, který se zejména v německé politologii používá jako zastřešující

pojem pro radikální i extremistickou pravici, kde radikalismus slouží jako „mezistupeň“ mezi extremismem a demokracií (Mareš 2003: 33, převzato Laryš 2008: 257). Tato práce pracuje s Muddeho definicí, která byla vytvořena a samotným autorem aplikována na země Evropy.

Nacionalismus BNP a NP

Nacionalismus a národ je ústředním bodem programu v obou stranách. Uplatňování národního přístupu v různých politikách charakterizuje BNP i FN. Týká se to například významně oblastí ekonomiky, zahraniční politiky, Evropské unie, bezpečnosti, sociální oblasti, národnostních menšin a migrace či kriminality. Práce se soustředí na jednotlivé body jednotlivých politik BNP a FN v jejich programech a manifestech. Zároveň se práce bude snažit reflektovat i další postoje a proklamace jednotlivých významných představitelů obou stran vůči politickému systému a politikám svých zemí a svých stran.

Imigrace a imigrační politika, národnostní menšiny

Ideologie Front Nationale (podobně je tomu i u BNP) je založena na vymezení se vůči určitým konzistentním skupinám. Tento pohled, který je etnocentrický, se vymezuje proti skupinám, které patří k lidem, kteří jsou určitým způsobem odlišní z důvodů např. etnického původu, náboženství nebo kultury. FN argumentuje, že lidé nejsou stejní a neměli by být považováni za rovnocenné. Za významné rozdíly mezi lidmi je dle FN nutné považovat kulturní zázemí nebo etnicitu. Přijetí anti-rasistických zákonů ve Francii proti veřejným rasistickým proklamacím založených na biologickém (rasovém) nebo genetickém kritériu odlišnosti zbavilo krajní pravici ideologického korpusu. Přesto je důležitou stránkou ideologie FN odmítání imigrace a integrace (Ivaldi, Swyngedouw, 2005: 4).

Ideologická konstrukce FN hovoří o imigrantech jako o homogenním a obávaném sociálním aktéru je součástí její propagandy zejména vůči lidem ze severní Afriky. Příkladem může být výrok předsedy Le Pena o nepřijatelných imigrantech, „kteří přivedli francouzské sociální zabezpečení k bankrotu, kteří kolonizují naše města a vesnice, a kteří přeplnili naše věznice, znásilňují a zabíjejí“ (Le Monde, 23-24 June 1996, převzato Ivaldi, Swyngedouw, 2005: 14). Výrazem požadavku na vnitřní homogenitu je výrok leadera FN, že „imigrace způsobuje všechny podmínky pro sociální desintegraci“ (RMC-Info, 25 April 2002, převzato Ivaldi, Swyngedouw, 2005: 14). Hlavním argumentem Národní fronty je dle nich fakt, že kultura a náboženství přistěhovalců jsou neslučitelné s evropskou kulturou, jejíž součástí je francouzská tradice. Konkrétně islám je dle FN hlavní hrozbou pro francouzskou civilizaci a vyznačuje se nejen jako soubor víry, ale také jako náboženská a politická teokracie“ (Le Programme FN 2002).

Jak už bylo naznačeno podobný přístup k menšinám a přistěhovalcům má i BNP, který je však více radikální a rasistický. Na stránkách BNP strana proklamuje tvrzení, že „být opravdovým Britem

znamená mít britský genotyp a také plně adoptovat britskou kulturu. Černoši a asiáté narození v Británii nejsou geneticky Britové“ (BNP News Team 2008). Rovněž z jejich manifestu a tvrzení jednotlivých představitelů lze vyvodit závěr, že jejich snahou je omezit migraci a odmítnout integraci cizinců. „Etnické menšiny musí být menšinami, nesmíme dovolit aby jich bylo více než 2-3 % populace v jakékoliv oblasti Británie. V některých místech jejich počet je už příliš vysoký a některé části našich měst začínají vypadat jako cizina. Chceme tradiční Británii“ (BNP News Team 2008). Tento druh výroků často doprovázené rasistickými projevy o rozdílnosti ras jsou typické pro BNP a v oblasti přistěhovalectví i pro FN. Národní fronta nevystupuje striktně jako rasistická strana ve srovnání s BNP. BNP a její představitelé jsou obviňováni veřejně z rasismu. BNP a její představitelé jsou proti míšení ras a etnik. Na rozdíl od FN nepřipouštějí možnost získání občanství jinými etnickými příslušníky. Vztah k cizincům, menšinám a imigrantům je určitý znak důrazu obou stran na vnitřní homogenitu jak státu tak národa, což je jeden ze znaků, které v rámci své definice uvádí Mudde.

Není tedy náhodou, že jak BNP tak FN odmítají integraci zejména neevropských cizinců a požaduje jejich návrat do jejich původní vlasti. V kontextu post-industriální společnosti potýkající se s růstem nezaměstnanosti, problémů s bydlením a kriminalitou či krizí sociálního státu blahobytu, se stává pro obě strany imigrace nejen kulturním, ale také ekonomickým argumentem v politickém boji (Ivaldi, Swyngedouw, 2005: 14, upraveno).

Postoje obou stran (jak BNP tak FN) vykazují prvky krajní pravice dle Mudde, jak jsou vyjmenovány výše. Je zde důraz na státní a etnický nacionalismus. Zejména se jedná o definici, co je národ, rasa a kdo je jejich příslušníkem. Dále snaha o vyloučení a omezení přistěhovalectví a počet lidí z odlišným původem než-li britským nebo francouzským. Původ není dán narozením, ale rasovou či etnickou příslušností, jak propaguje BNP. To jsou znaky, které Mudde přisuzuje extrémní pravici v jeho definici.

Zahraniční politika, Evropa a evropská integrace

BNP vystupuje i na britské poměry velmi euroskeptiky a výrazně oponuje projektu sjednocené Evropy. Je odpůrcem jednotné měny a za nejvíce radikální projev euroskeptismu lze považovat požadavek na vystoupení Spojeného království z Evropské unie. Věřící více v mezivládní formu spolupráce s evropskými národy (BNP 2007 Manifesto). BNP tak vystupuje vůči evropskému projektu výrazně antisystémově. BNP na rozdíl od FN nezískala žádné zastoupení ve volbách do Evropského parlamentu (EP). FN zaznamenala v několika volbách zisky v podobě zastoupení v EP. To však nemusí naznačovat výrazně pozitivnější vztah k projektu budování společné Evropy. FN byla ve Francii jedním z hlavních oponentů Evropské ústavy. Strana vyjadřuje názor, že Francie by neměla být členem žádné organizace, která bere právo na vlastní národní rozhodování (Front National). Národní fronta nebyla v Evropském parlamentu až do roku 2007 členem žádného stranického seskupení. V tomto roce spolu až s dalšími euro-skeptickými a nacionalistickými stranami vytvořila alianci Identity, Tradition, Sovereignty.

Vztah obou stran vůči EU je založen na národnostním principu a nacionalismu. Je upřednostňována samostatnost a odpor k solidaritě zejména s chudšími členy EU a zejména pak s novými členy, na které Británie a Francie doplácí či ji ohrožuje levná pracovní síla z těchto zemí.

BNP vyjadřuje své nacionalistické postoje i v obranné politice, kdy vystupuje proti spojení se

Spojenými státy. Dále vystupuje vůči politice v Iráku. Rovněž klade důraz na národní aspekt v obranné politice, kdy touží po suverenitě a samostatné, nezávislé obraně a nukleární síle s důrazem na vlastní národní zájmy Británie (BNP 2007 Manifesto). Tradice FN je v tomto podobná a je zde rovněž důraz na národní dimenzi obranné politiky oproti politice kolektivní. Lze ale také vyslovit názor, že tento postoj navazuje do určité míry i na tradici, kterou vytvořili Gaulisté svou snahou o nezávislou obrannou politiku. Postoj FN není natolik vyhraněný a odlišný od tradiční francouzské politiky s jejím skeptickým postojem vůči politice Spojených států. Snaha FN je však radikálnější vůči NATO než je současný postoj vlády i levicové opozice. Naopak Británie a její vlády po druhé světové válce se tradičně vyznačují proamerickým a proatlantickým postojem.

Postoje v rámci zahraniční politiky kladou dle manifestů a programů obou stran důraz na nacionalizaci zahraniční politiky. Odmítnutí evropské integrace a důraz na silný mezivládní přístup a suverenitu států je rovněž znakem nacionalizace přístupu obou aktérů k zahraniční politice. BNP se odkazuje na tradiční konzervativní tradice a suverenitu národů (BNP 2007 Manifesto), což by nebyl příznak extremismu. BNP však v rámci odmítání integrace zdůrazňuje negativní vliv cizinců a pracovních imigrantů z východní Evropy (BNP 2007 Manifesto). To v kontextu jejich ostatních postojů vůči etnickým a národnostním menšinám značí opět zaujmutí xenofobiích pozic s důrazem na vnitřní homogenitu státu.

Podobný postoj a vyvolávání strachu z cizinců, přistěhovalců je i v programu Národní fronty. Odmítání globalizace a strach z levné pracovní síly je ve Francii ale silný i mezi levicovými stranami (socialisté i komunisté). Rovněž nacionalizace zahraniční a bezpečnostní politiky jde více ve šlépějích tradic konzervativní politiky gaullistů. Přesto i zde je program zaměřen na nacionalizaci zahraniční politiky, zachování vnitřní homogenity a xenofobii a řadí tak FN dle Muddeho definice k extrémní pravici.

Právo, pořádek a bezpečnost

Právo, pořádek a veřejná bezpečnost občanů je jak Britskou národní stranou, tak i francouzskou Národní frontou považováno za jeden z ústředních bodů politické profilace.

Hlavním bodem programu BNP v oblasti kriminality a práva je příslib a požadavek na „vystěhování tisíců zločinců z ciziny za hranice, kde si odpykají svůj trest“ (BNP Manifesto 2007). Tento požadavek, který je uveden na prvním místě ukazuje, kde vidí BNP hlavní problém a původ kriminality. Další požadavek je zpřísnění podmínek ve věznicích a rovněž přísnější postihy pro recidivisty. Důležitým bodem je i znovuoobnovení trestu smrti (BNP Manifesto 2007). Požadavky a program BNP lze považovat za přímočarý a strana se snaží prezentovat jednoduchá řešení na zjednodušené zdroje zločinu. Původ problémů odkazuje na přistěhovalce a cizince, kteří jsou hlavními původci kriminality v Británii. Řešením je pro stranu větší přísnost.

Front National se v některých bodech s BNP shoduje. Jedná se o požadavek přísnějších trestů a znovuzavedení trestu smrti. Naproti tomu ale strana požaduje zvýšení kvality věznic a důstojných podmínek pro vězně, což je opak přístupu BNP. V této politice vidí i sociální hledisko vytvoření

nových pracovních míst. Naproti tomu strana požaduje přísnější přístup k mladistvým. Jedná se o snížení věkové hranice jejich kategorií pro trestní odpovědnost dětí a mladistvých na 10, 13 a 15 let (Le Programme FN 2007). Stejně jako BNP požaduje zvýšení pravomocí soudů a policie. Rovněž je zde shodný požadavek vyhoštění cizinců, kteří spáchali zločin, do země jejich původu. Původci zločinnosti nejsou však FN považováni hlavně cizinci, ale i zmiňovaní mladiství. Přesto strana požaduje radikální řešení zaměřená vůči přistěhovalcům v oblasti potírání trestných činů a soustředění se na nelegální migraci.

Do oblasti bezpečnosti lze zařadit i odmítnutí volného cestování a důraz na přísnější kontrolu hranic. FN požaduje zrušení Schengenského prostoru (Le Programme FN 2007) a navrácení pravomocí v oblasti migrace, víz a kontroly hranic na národní úroveň. BNP se Schengenským prostorem zatím primárně v programu nezabývá z důvodu neúčasti Spojeného království na této úmluvě.

V oblasti bezpečnosti je opět uplatňován národnostní, xenofóbní a antipřistěhovalecký princip. Ten je silnější u BNP, která vidí zdroje zločinnosti a nebezpečných měst v přistěhovalectví a počtu cizinců. Řešení kriminality spojuje právě s touto otázkou. Jak bylo uvedeno, FN je v této oblasti otevřenější a hledá i jiné důvody a jiná řešení než pouze v postihu cizinců. Její program se zdá být širší oproti jednostrannému postoji BNP. Tyto postoje u obou stran tak opět potvrzují charakteristiky extrémní pravice podle Mudda a podporují zařazení FN i BNP do této kategorie i v oblasti soudnictví, práva a bezpečnosti.

Ekonomika a sociální politika

Důležitým principem, který je středobodem sociální politiky Národní fronty je „priorita francouzského občanství“ („Preference nationale“). V roce 2002 program strany zahrnoval několik podmínek, které měly zvýhodňovat francouzské občany v získávání zaměstnání, při ochraně před propouštěním nebo při získávání veřejných bytů nebo získávání hypoték. Všechny sociální výhody (jako například finanční zvýhodňování rodiny, podpora v nezaměstnanosti či minimálně mzda) mají být dle FN dávány výhradně Francouzům (Le Programme FN 2002). FN ve svém volebním programu viní cizince z toho, že 50 % všech sociálních dávek pobírající právě oni a také, že odčerpávají velkou část finančních prostředků na zdravotní péči. Národnostní princip v sociální politice má být implementován při odvodech sociálního a zdravotního pojištění, které má být pro cizince zvýšeno s tím, že sociální minimum bude cizincům odebráno. FN hovoří o úspoře 18,5 miliard euro (Le Programme FN 2007). Podobný základní pohled na sociální politiku jako má FN má i BNP. Požaduje rovněž národnostní a etnický princip pro sociální politiku a obviňují imigranty a menšiny ze zneužívání sociálního státu a zdravotního systému ve Spojeném království. Radikální postoj k přistěhovalcům je i požadavek, aby všechny osoby, které neprokážou platné číslo sociálního pojištění a další dokumenty týkajících se občanství, musí být okamžitě uvězněni dokud nebude prokázáno jejich britské občanství a státní příslušnost. BNP zároveň tvrdí, že pouze praví Britové mají právo na sociální podporu a výhody sociálního státu (BNP General Election 2005 Manifesto: 14, 16). To lze přirovnat k požadavku FN, který je uveden výše, že sociální dávky mají být vypláceny výhradně

Francouzům. Navíc zde je ale i požadavek BNP na omezení základních práv a uplatňování presumpce viny pro ty, kteří mají problémy s platnými dokumenty.

Program FN požaduje úpravu legislativy tak, aby bylo zabráněno přistěhovaectví celých rodin jednotlivých přistěhovalců za prací, deportování celých rodin nelegálních přistěhovalců do jejich země původu. Zároveň těm, kterým bude výjimečně přiznáno právo azylu má být odepřeno právo na politické aktivity. Získání francouzského občanství má být podmíněno kandidátovým prokázání plné asimilace do francouzské společnosti. To může být uděleno až po dlouhé „zkušební lhůtě“, po kterou bude uchazeči o občanství upřeno právo na politické aktivity. Populismus FN zasahuje až tak daleko, že strana slibuje demontovat nebo renovovat všechny domy v rámci etnických ghett na předměstích a prioritně je přidělit francouzským občanům (Le Programme FN 2002). Tento požadavek FN je velmi radikální a lze jej do určité míry srovnat s postojem BNP, který chce snížit podíl minorit ve městech na minimální podíl 2-3 % na celkové populaci. BNP však nedává tak konkrétní návrh řešení jako FN.

Britská národní strana se ve svém programu staví za tzv. britskou národní ekonomiku, která je opakem globalizace, mezinárodního socialismu, neviditelné ruky kapitalismu a ekonomického liberalismu. BNP chce vybudovat silnou národní ekonomiku založenou na národním zájmu (BNP General Election 2005 Manifesto: 33). Tento cíl je ně v ekonomické oblasti poměrně radikálnější, než je tomu v případě francouzské FN, avšak i ta vystupuje proti globalizaci. Ta se omezuje na proklamace požadující zavedení obchodních tarifů a protekcionismu proti levným dovozům. BNP uplatňováním principu jimi popisované „národní ekonomiky“ a omezování sociálních dávek jen pro ty, kteří je opravdu potřebují, chtějí docílit takového stavu, kdy bude možné omezit výdaje sociálního státu. Ušetřené prostředky bude možné investovat do lidí a veřejných služeb jako je národní zdravotní systém, školství a veřejná doprava (BNP General Election 2005 Manifesto: 37, 43).

Sociální a ekonomická oblast programu jak BNP tak FN je prostorem pro uplatňování politiky zaměřené proti imigraci a cizím prvkům. Důraz je kladen na nacionalizaci ekonomiky a to zejména u BNP. Proti globalizaci a globálnímu kapitalismu se staví jak BNP tak i FN. V oblasti sociální politiky obě strany jsou výrazně anti-etnické a proti imigrační. Omezování sociálních výdajů, které tato skupina obyvatel využívá, znamená pro obě strany příslib úspor. Sociální a ekonomická politika obou stran, která je nacionalisticky a xenofobně orientovaná, splňuje jmenované podmínky dle Muddeho pro určení krajně pravicových subjektů. Zároveň lze konstatovat, že BNP je více restriktivní v oblasti omezování práv přistěhovalců. BNP se zaměřuje i mimo sociální dávky a chce uplatňovat okamžité restriktce pro potenciální provinilce, jak je uvedeno výše.

Vzdělávání a vzdělávací systém

Obě strany jako všechny moderní politické strany vidí priority ve vzdělávání a vzdělávacím systému. BNP se obrací na staré tradice britského školství a chce na ně navazovat. Klade zejména důraz na autoritu učitelů, dále důraz na výuku historie, kultury a společného dědictví Británie a Britů (BNP Mini Manifesto 2007). Zejména důraz na autoritu a respekt je v souladu s Muddeho důrazem radikální pravice na význam pořádku. Rovněž FN klade důraz na odpovědnost státu za ideál kulturního

dědictví, „který je v současné Francii v žalostném stavu“ (Le Programme FN 2007).

FN proslula svou činností v komunální politice v devadesátých letech v oblasti vzdělávání, kdy například veřejné knihovny, jejíž zřizovatelem je ve Francii municipalita, byly nuceny vyřadit vybrané publikace. Konkrétně se jednalo o veřejné knihovny v Marignagne a Oranže, které musely vyřadit tituly o homosexualitě, dále z dětského oddělení detektivní příběhy Agathy Christie a Conana Doylea, periodika jako to L'Événement du Jeudi, Libération a La Marseillaise, které jsou považovány za levicové apod. (Le Monde 1996). Toto jednání dokládá důraz na konzervativní, homofóbní a antiliberální tradice ze strany některých představitelů FN.

Přístup obou stran ke vzdělávání a k celému vzdělávacímu systému klade důraz na kulturní odkaz a tradice Francie a Británie. U BNP se jedná o konkrétní programovou prioritu. U FN se jedná zejména o projevy realizace konkrétních politik jednotlivých zástupců strany jako tomu bylo v Marignagne a Oranže. Oba přístupy a příklady odkazují na projevy nacionalismu a xenofobie. U francouzské Národní fronty se jedná ale spíše jen o lokální akce představitelů stran v regionech, než-li o důsledné uplatňování linie stranické politiky.

Lze tedy zejména pak u Britské národní strany ale i u FN nalézt prvky nutné pro klasifikaci extrémní pravice dle Muddeho.

Antisemitismus a odmítání holocaustu

Obě strany jak francouzská Národní fronta tak i Britská národní strana jsou často obviňovány z antisemitismu a popírání holocaustu a požadují revizi minulosti. Programově a také v jejich manifestech není o těchto názorech či postojích zmínka a veřejně tato strana tento kontroverzní názor nepropaguje. Nejedná se tedy o oficiální postoje těchto stran, ale z prohlášení jejich představitelů a leaderů je do jisté míry patrný postoj strany. BNP a její formální a současný leader Nick Griffin propaguje antisemitismus a popírá holocaust. V roce 1996 napsal do své vlastní knihy The Rune: „Jsem obeznámen o ortodoxním názoru, že šest milionů židů bylo posláno do plynu a spáleno. Dospěl jsem k názoru, že pohádka o vyhubení je směsice válečné propagandy spojenců, extrémně profitující lež, a později i hon na čarodějnice“ (Antony 2002). O rok později prohlásil: „Není pochyb o stovkách, možná tisících židů zastřelených ve východní Evropě, protože byli buď oprávněně či neoprávněně označeni jako komunisté nebo potencionální podporovatelé partyzánů. Bylo to špatné. Ale tento nesmysl o plynových komorách je nutné označit jako totální lež“ (YouTube, přepis autor). Z těchto projevů lze rozpoznat silný antisemitismus a sympatie k nacistickému Německu.

Z podobného antisemitismu a xenofobie byl obviněn i předseda Front National Le Pen. Jako hlavní představitel a vůdce strany tak vyjadřuje oficiální linii strany, tudíž lze jeho postoj a výroky rovněž spojit s postojem strany. Příkladem může být výrok z roku 2005, kdy Le Pen řekl, že okupace Francie nacistickým Německem nebyla partikulárně nehumánní (Gentleman 2005). Le Pen se však snaží vyhradit jasným označením postoje vůči židům a holocaustu. Radikální výroky podobné Griffinovým však v případě Le Pena nezaznívají.

Xenofobie a antisemitské postoje jsou patrné u obou stran – jak BNP tak FN. Muddeho definice krajní pravice hovoří o antisemitismu jako o jednom z kritérií. BNP a FN lze díky výrookům svých vůdců a oficiálních představitelů i přes jejich nezahrnutí do volebních programů označit za strany splňující podmínky označující antisemitismus.

Pozice Národní fronty a BNP na politické scéně

Rozhodující moment byl volební průlom pro francouzskou Národní frontu v roce 1984, který vedl k vytvoření nového úspěšného vzoru pro existující marginální extrémně pravicové skupiny ze západní Evropy. Byl započat proces mezinárodní difúze přístupu FN jako extrémně pravicové strany (Rydgren 2005: 416). V roce 1984 získala FN 11 % hlasů a 10 křesel do Evropského parlamentu. Jde o úspěch, když zároveň porovnáme marginální zisk hlasů v předchozích volbách do francouzského Národního shromáždění v roce 1981, kdy strana nezískala ani procento hlasů. Na úspěch v roce 1984 navázala strana dalším úspěchem ve volbách do francouzského Národního shromáždění v roce 1986 při přechodném experimentu s obnovením proporčního volebního systému. Tehdy strana získala 35 křesel při zisku 9,7 % hlasů. Jednalo se o zopakování úspěchu. V dalších volbách do zákonodárního sboru však už strana neobhájila získaná křesla. Důvodem však byl návrat k dvoukolovému většinovému systému. Přesto však strana v dalších volbách zaznamenávala v prvním kole voleb nárůst podílu hlasů až do roku 1997 (14,95 % hlasů v prvním kole). Následující volby byly pro stranu výrazným neúspěchem a trend se obrátil. V roce 2002 strana v prvním kole získala už jen 11,3 % hlasů a v roce 2007 pouze 4,29 % hlasů v prvním kole (Ministre de l'intérieur 2008). Nízký podíl hlasů v posledních volbách lze vysvětlit i zvýšenou konfrontací mezi tradiční levicí a pravicí ve Francii, kdy se voliči rozhodovali hlavně mezi dvěma tábory. V roce 2002 zaznamenala strana a zejména její leader Le Pen úspěch v prezidentských volbách, kdy Le Pen získal 16,86 % hlasů a umístil se tak na druhém místě před socialistickým kandidátem Lionelem Jospinem a postoupil do druhého kola prezidentských voleb (Ministre de l'intérieur 2008). V druhém kole však kandidát nedokázal získat už větší podporu. Francouzští voliči se mobilizovali a jednotně volili Jacquese Chiraca. Tyto volby však zároveň ukázaly maximální hranice volební podpory strany. Front Nationale nejspíše nebude schopna v dohledné době překonat odpor voličů, kteří se i přes případnou nespokojenost s politikou raději přiklání k tradičním demokratickým stranám. Volební zisky tak strana získává jen na regionální úrovni voleb nebo v rámci voleb do Evropského parlamentu, kde ovšem strana už nedosahuje zisků jako v osmdesátých a počátkem devadesátých let.

Volební úspěchy BNP jsou oproti FN značně skromnější. Lze říci, že tato strana není schopna oproti Národní frontě získat výraznější volební podporu a zájem voličů na národní úrovni. Nelze ovšem říci, že důvodem je hlavně volební systém. V britských všeobecných volbách je používán volební systém prvního v cíli a ve francouzském případě se jedná o dvoukolový většinový systém. Přesto je možné konstatovat i přes rozdílnost voleb, že BNP nezaujala britské voliče konkrétními tématy jako se to povedlo FN. Národní fronta rovněž není schopna získat křeslo v Národním shromáždění a tím zúročit podíl hlasů, ale je schopna na rozdíl od BNP zaujmout voliče ve volbách do Evropského parlamentu.

BNP se nedokázalo prosadit ani ve volbách do Evropského parlamentu, kde je používán proporční systém. V roce 2004 strana doufala, že získá v evropských volbách 2 až 3 křesla. Navzdory těmto nadějím strana získala jen 4,9 % hlasů. Tímto výsledkem se umístila strana na 6 místě. BNP však nedokázala získat ani jedno křeslo (Electoral Commission UK). Ve všeobecných volbách do Dolní sněmovny strana nedokázala překročit jedno procento hlasů. Největším úspěchem strany je pak rok 2005, kdy získala 0,7 % hlasů (Electoral Commission UK). Možné zdůvodnění neúspěchu BNP ve srovnání s FN je i tradice britské politiky a její systém dvou a půl strany s výraznou polarizací na socioekonomické bázi mezi Labour party a Konzervativci. BNP zaznamenala jen dílčí úspěchy na lokální úrovni. Lze tedy konstatovat, že Britská národní strana je zatím ve stínu svého francouzského protějšku.

Tradice krajní pravice ve Francii a Velké Británii

Tradice krajně pravicových a nacionalistických uskupení má v obou zemích dlouhou tradici a sahá minimálně do doby před druhou světovou válkou. Tehdy se extrémní pravicová uskupení hlásila k fašismu a vystupovala proti demokratickému zřízení v obou státech. V případě Francie a Národní fronty lze hledat kořeny až do doby Velké francouzské revoluce a také do období Dreyfusovy aféry. Tehdy byla krajní pravice spojována hlavně s rojalisty jako např. uskupení Action française (srov. Winock). I když přímé vazby a odkazy na současnou krajní pravici ve Francii lze hledat spíše v období druhé světové války a po ní. Winock přisuzuje FN přímé vazby na tradice vzešlé z kolaborace za Vichistické Francie nebo také teroristické skupiny OAS za Alžírské krize (srov. Winock). Je ovšem otázka, zda lze spojovat současnou Národní frontu s fašismem a jeho odkazem.

Naproti tomu britská tradice nemá tak různorodou a hlubokou tradici, která by jako ve Francii sahala tak hluboko a která by se odkazovala na více či méně traumatické historické období země. Krajní pravice je spojována spíše s fašistickým hnutím, které se objevilo ve Spojeném království před druhou světovou válkou. Představitelem je Britská fašistická unie (BUF). Po válce na odkaz této strany navázalo Sjedenocené hnutí (Union Movement), které pohltilo i původní uskupení, které neslo název Britská národní strana. Přímé vazby současné BNP na toto uskupení lze najít přes Národní frontu (extrémně pravicové uskupení ve Británii), která představovala hlavní proud krajně pravicového hnutí zejména v sedmdesátých letech minulého století (srov. Tailor 2007).

Transnacionální napojení BNP a FN

Britská národní strana a francouzská Národní fronta spolu spolupracují na mezinárodní scéně. Důkazem je zapojení obou stran v EURONAT. Le Penova Národní fronta je na tomto poli velmi aktivní.

Napomáhají tomu i úspěchy této strany ve volbách a zejména pak její pozice v Evropském parlamentu. Naproti tomu BNP se těmito úspěchy nemůže pochlubit a tak jsou její vazby na mezinárodní scéně více bilaterální, než-li multilaterální. Přesto členství v EURONAT značí i snahy o vícestrannou aktivní kooperaci s Evropskou krajní pravicí.

Spolupráce obou stran existuje jak bylo řečeno i na nižší úrovni a je směřována bilaterálně. Příkladem je Le Penova návštěva Velké Británie, kdy se zapojil do volební kampaně BNP do Evropského parlamentu v roce 2004. BNP zase vyjádřila podporu FN návštěvou své delegace na výroční prvomájové manifestaci Johanky z Arku v Paříži 2006 (British National Party a BBC News 2004). BNP má rovněž napojení na německou Národní demokratickou stranu. Obě strany si vyjadřují vzájemnou podporu při svých kampaních a aktivitách, které směřují proti imigrantům v obou zemích. Podobnou vzájemnou spolupráci při volební kampani do Evropského parlamentu (EP) uplatňuje BNP například i se Švédskými národními demokraty (British National Party).

Napojení FN na další radikálně pravicové subjekty existuje po celé Evropě. Díky úspěchům strany a věhlasu jejího předsedy Le Pena je tato strana velmi uznávána mezi pravicovými radikálními uskupeními. Le Pen je s oblibou zván spřátelenými evropskými stranami na volební schůze a další významné stranické akce. FN je vedoucím a jedním z nejdůležitějších členů zmiňovaného EURONATu. Rovněž díky své síle a postavení v Evropském parlamentu je FN zakládajícím a též početně rozhodujícím členem v uskupení euro-skeptických a nacionalistických stran v EP. V roce 2007 se FN a dalším stranám povedlo dosáhnout minimálního počtu poslanců EP nezbytného k založení klubu, který nese název Identita, tradice a suverenita. Ten sdružuje poslance krajně pravicových subjektů z Bulharska, Rakouska, Rumunska, Belgie, Itálie a dva nezávislé poslance z Velké Británie a Rumunska (srov. European Parliament News 2007). Význam Národní fronty v tomto uskupení lze rozeznat i v tom, že předsedou je její člen Bruno Gollnisch (Front National).

Závěr

Britskou národní stranu a Národní frontu lze zařadit dle Muddeho definice a charakteristik radikálně pravicových stran jako strany náležející do této kategorie a rodin. Programová analýza potvrdila jejich důraz na nacionalizaci a xenofobii téměř ve všech oblastech svých jednotlivých politik, kterým se jejich volební program věnuje. Rovněž je možné konstatovat, že strany jsou antiimigrační, proti cizincům a xenofobní, což lze doplnit i o tendenci k jejich antisemičnosti a odporu proti muslimům a imigrantům zejména z muslimských zemích. V tomto ohledu je možné BNP označit za radikálnější než je tomu u FN. Zejména se jedná o přístup BNP k etnicitě, rovnosti ras a možnosti přijetí britského občanství. Jak bylo naznačeno výše v oblasti občanství a jeho získání je Front National otevřenější než Britská národní strana. Větší radikálnost BNP je zjevná zejména postojem k imigraci, sociální péči, v oblasti kriminality apod. Někdy jsou však programové odlišnosti velmi malé.

Nacionální postoj je uplatňován i v zahraniční, bezpečnostní politice a ekonomice, kdy je kladen důraz na preferenci Britů respektive Francouzů a jejich zájmů. Je zde vidět odpor k supranacionalizaci Evropské unie doplněný o požadavek pouze mezivládní spolupráce s evropskými státy a vystoupení

ze sjednocující se EU. Postoj k obraně a NATO je rovněž poměrně podobný, ale v kontextu FN je nutné brát v úvahu i tradiční postoje gaullistů v této problematice, což tuto danou politiku FN neřadí ve francouzském kontextu k natolik radikálnímu táboru jako je tomu v případě BNP ve Spojeném království. V britském parlamentu a vládě etablované strany jsou tradičně proamerické a proatlantické.

Výrazně nacionalistický postoj v oblasti ekonomiky lze nalézt u BNP, ale prvky protekcionismu a antiglobalizace lze identifikovat i u francouzské Národní fronty. Britská národní strana však v oblasti národní ekonomiky působí v rámci svého programu více antisystémově, když zavrhuje svobodný obchod volného trhu a nahrazuje ho koncepcí tzv. národní ekonomiky založené na národním zájmu. I když mají obě strany za sebou téměř 30ti respektive 40ti letou historii, jejich volební úspěšnost a pozice na politické scéně je rozdílná. Obě země, jak Spojené království tak i Francie, mají podobnou zkušenost s dekolonizací, vysokou migrací a podílem cizinců. Přesto jejich anticizinecká a antiimigrační politika dosahuje rozdílného ohlasu a rozdílných volebních úspěchů. Důvody můžeme hledat jak v radikálnosti stran v kontextu s vnímáním i místní společnosti, tak i do určité míry ve volebních systémech a tradicích stranické politiky.

Dle Muddeho zmíněné definice a kritérií extrémní pravice jak Britská národní strana tak i francouzská Národní fronta má ve svých posledních programech prvky, které je řadí k extrémní pravici. Rovněž výroky a některé postoje představitelů obou stran a zejména pak jejich předsedů splňují další podmínky definice týkající se zejména xenofobií, rasistických postojů a antisemitismu.

Literatura a zdroje

Antony, A. (2002): Flying the flag, The Observer, 1st September 2002, on-line text (<http://observer.guardian.co.uk/magazine/story/0,11913,783675,00.html>).

BBC News (2004): Le Pen UK visit sparks protests, on-line text (http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk_politics/3654941.stm).

BNP 2007 Manifesto: British National Party Summary Manifesto, on-line text (http://www.bnp.org.uk/pdf_files/minimanifesto2007.pdf).

BNP General Election 2005 Manifesto: Rebuilding British Democracy, on-line text (http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/BNP_uk_manifesto.pdf).

BNP Mini Manifesto 2007, on-line text (<http://www.bnp.org.uk/sms-news-texts>).

BNP News Team (2008): The Truth About the BNP! 28th February 2008, on-line text (<http://www.bnp.org.uk/2008/02/28/the-truth-about-the-bnp>).

British National Party (<http://www.bnp.org.uk>).

Constitution of the British National Party (2004), on-line text (http://web.archive.org/web/20070629010001/http://www.bnp.org.uk/resources/constitution_8ed.pdf).

Electoral Commission UK (<http://www.electoralcommission.org.uk>).

European Parliament News (2007): New political group: Identity, Tradition, Sovereignty in Opening of the January plenary session – Welcome of Bulgarian and Romanian MEPs / Formation of a new political group, 15.1.2007, on-line text (<http://www.europarl.europa.eu/news/archive.do?language=en>).

Evans, J. (2005): The Dynamics of Social Change in Radical Right-wing Populist Party Support. Comparative European Politics, Volume 3, Number 1, April 2005 , pp. 76-101(26), on-line text (<http://www.ingentaconnect.com/content/pal/14724790/2005/00000003/00000001/art00004>).

Front National (<http://www.frontnational.com>).

Gentleman, A. (2005): Nazi occupation not inhumane - Le Pen, The Guardian, 13th January 2005, on-line text (<http://www.guardian.co.uk/world/2005/jan/13/secondworldwar.france>).

Golder, M. (2003): Explaining Variation In The Success Of Extreme Right Parties In Western Europe. Comparative Political Studies, Vol. 36, No. 4, 432-466, on-line text

(<http://cps.sagepub.com/cgi/content/abstract/36/4/432>).

Ivaldi, G., Swyngedouw, M. (2005): Comparing the extreme right in Belgium and France - Party ideology, electoral success and party system change. on-line text
(http://hal.archives-ouvertes.fr/docs/00/09/03/33/PDF/Ivaldi_Swyngedouw2006_English.pdf).

Laryš, M. (2008): Komparativní analýza nacionalismu a ideových zdrojů krajně pravicových subjektů v Rusku a na Ukrajině po rozpadu SSSR, Středoevropské politické studie, Ročník X, Číslo 2-3, s. 255-277.

Le Monde (1996): Le Front national impose ses choix à la bibliothèque municipale d'Orange, 12th July 1996, on-line text (http://www.lemonde.fr/web/recherche_breve/1,13-0,37-218677,0.html).

Le Programme FN 2002, on-line text (<http://www.frontnational.com/pdf/programme.pdf>).

Le Programme FN 2007, on-line text (http://www.frontnational.com/doc_programme.php).

Mareš M. (2003). Pravicový extremismus a radikalismus v České republice. Brno: Barrister&Principal, Centrum strategických studií.

Mayer, N. a Sineau, M. (2002): France: The National Front, on-line text
(<http://www.elections2002.sciences-po.fr/Enjeux/pdf/FN%20-%20VD%202001.pdf>).

Ministre de l'intérieur (2008): Résultats électoraux en France, on-line text
(http://www.interieur.gouv.fr/sections/a_votre_service/elections/resultats).

Mudde, C. (2003): The Ideology of the Extreme Right. New York: Manchester University Press.

Mudde, C. (2004): The Populist Zeitgeist, on-line text (<http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x?cookieSet=1>).

Mudde, C. (2007): Populist Radical Right Parties in Europe, Cambridge, Cambridge University Press.

Murény, C. (2002): Le Pen and his feminine side, BBC News Online, 28th May 2002, on-line text (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/2011370.stm>).

Rydgren, J. (2005): Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family, European Journal of Political Research 44: 413-437.

Taylor, S. (2007): The National Front in English Politics, The British Journal of Sociology, Volume 34, Number 2, pp. 279-280.

The Economics (2007): Le Pen rides to Sarkozy's rescue? 12 April 2007, on-line text (http://www.economist.com/blogs/certainideasofeuropa/2007/04/le_pen_rides_to_sarkozys_rescu.cfm).

Winock, M. (1994): Histoire de l'extrême droite en France, Paris, Seuil.

YouTube: Nick Griffin, Cook Report 1997, on-line (<http://uk.youtube.com/watch?v=6X8QQwU00Jk>).

Naím, M. (2008): Černá kniha globalizace. Praha: Vyšehrad, ISBN 978-80-7021-866-2, s. 303

Autor: Tomáš Šmíd
Email: tsmid@mail.muni.cz

Šéfredaktor vlivného časopisu Foreign Policy Moisés Naím a dřívější vysoký představitel Světové banky, ministr venezuelské vlády a libyjský rodák sepsal vysoce aktuální a v mnohém znepokojivé dílo. Při její tvorbě zúročil veškeré své dosavadní pracovní zkušenosti a díky svým rozsáhlým znalostem, kontaktům a nezpochybnitelnému analytickému i stylistickému talentu vytvořil knihu, která by měla být bestsellerem.

Moisés Naím sice není akademicky zakotven v bezpečnostních a strategických studiích, nicméně z jeho knihy přímo číší, že pochopil proměny v charakteru bezpečnostních hrozeb, jimž dnes čelí světové společenství. Naím, aniž by si tento cíl explicitně stanovil, sleduje ve své knize bezpečnostní hrozby nového typu, na jejichž výzkum i analýzu lze uplatňovat sektorové pojetí bezpečnosti vytvořené tzv. kodaňskou školou. Velký důraz klade na globalizaci těchto bezpečnostních hrozeb a značnou amorfnost a proměnlivost aktérů, kteří jsou nositeli těchto bezpečnostních hrozeb. Z knihy je zřejmé, že Naím považuje za nejzávažnější hrozbu světové bezpečnosti a stability nezákonný obchod a organizovaný zločin. Tento fakt považuji za největší klad knihy, poněvadž kráčí do jisté míry proti duchu doby, v níž bývá akcentována především hrozba mezinárodního terorismu. Naím je v tomto ohledu velmi realistický a nekompromisní a jednoznačně pojmenovává hrozby spjaté s transnacionálním a globálním zločinem, přičemž nešetří ani politické elity, přičemž o provázanosti části z nich s podsvětím si nečiní žádné iluze. Pro mne osobně je největším poselstvím Naímovy knihy jeho boření mýtu, že nezákonný obchod a potažmo organizovaný zločin je jev, který má podzemní charakter a běžného občana se netýká. Ostatně mýtus, který je zhusta šířen právě politiky odpovědnými za jeho potírání. Stejně tak je mnohými politiky šířena představa o terorismu jako nejděsivější hrozbě dneška. Je to politicky prodejnější téma, jež je navíc velmi pohodlné a morálně nenapadnutelné. Organizovaný zločin a nezákonný obchod se obtížněji uchopují, mediální zkratka je v jejich případě obtížnější a bojovat se s nimi musí soustavně, jelikož ohrožují bezpečnost většiny států takřka každodenně. Mezinárodní terorismu je také velmi zákeřná hrozba, ovšem geograficky a

časově mnohem omezenější. Američtí, britští, blízkovýchodní a částečně i ruští politici jsou bezesporu nuceni se teroristickými hrozbami vypořádávat, ovšem i jejich země ohrožuje mnohem více a dlouhodoběji především organizovaný zločin. V ruském případě dokonce fatálně. Slyšet z úst českého, maďarského či např. finského politika, že největší bezpečnostní hrozbou je terorismus, znamená již naprosté politické zneužití časově a místně podmíněné reality. Dlužno ovšem poznamenat, že hrozby a rizika spjaté s teroristickými sítěmi Naím vůbec nepodceňuje a několikrát v svém díle ilustruje nebezpečí z nich plynoucí a o to více z jejich propojení s kriminálními sítěmi. Naím poctivě představuje nástroje, strategie a taktiky novodobého nezákonného obchodu, sleduje jejich proměny, proměny aktérů a jejich aliancí, pašeráckých tras a způsoby legalizace jejich nezákonného zisku. Následně se postupně zabývá obchodem se zbraněmi a nukleárními materiály, kde velmi explicitně ukazuje na to, jak je dnešní nezákonný obchod se zbraněmi běžný a propojení s některými politickými entitami. V této kapitole Naím operuje s příkladem Podněstří je de facto state, který slouží především k nelegálním aktivitám a praní špinavých peněz. Stejně tak poučeně popisuje roli klíčových osobností toho byznysu – pákistánského vědce dr. Achmada Chána a nedávno v Thajsku zadrženého ruského obchodníka Viktora Buta. Na obchodě se zbraněmi ostatně krásně ilustruje proměny organizace nezákonného obchodu, kdy upadá role klasických kriminálních skupin hierarchického typu a naopak posiluje role právě takových prostředníků s přístupem ke zdrojům a informacím, jakými je již i filmově ztvárňovaný Viktor But. Neméně zajímavá je i kapitola týkající se obchodu s narkotiky. I když by se mohlo zdát, že se jedná o nesčetněkrát omleté téma, Naím podal komplexní a přitom vcelku stručný obrázek toho, jak vypadá obchod s narkotiky dnes. Poněkud škoda je, že geograficky se v tomto případě omezil především na příklady z oblasti Střední Ameriky (hlavně Mexika), ovšem nic to nemění na ilustrativnosti nejmodernějších pašeráckých způsobů a schopnosti narkobaronů ovlivňovat politická rozhodnutí. V kapitole zabývající se obchodem s lidmi a moderními formami otroctví čtenáře často napadne, že člověk se od starověkých dob eticky nikam neposunul a když tak spíše k horšímu. Naím vykazuje podivuhodný přehled v problematice nelegální migrace, obchodování s lidmi, jejich zneužívání k vyčerpávající práci nebo sexuálnímu průmyslu. Nebojí se být v těchto otázkách normativní, aniž by se zpronevřoval analýze problému. Velkou pozornost věnuje Naím velkému nešvaru dnešní doby, který ovšem není mnohými brán jako dostatečně hrozivý – porušování autorských práv a nerespektování duševního vlastnictví. Přitom v dnešní době tento byznys vykazuje obrovský obrat a řada aktérů nezákonného obchodu na něm dokáže generovat zisky srovnatelné s narkobyznysem a dokáže kvůli němu ochraňovat své zisky či trhy za pomoci toho nejhrubšího násilí. Stejně tak autor neopomíná ani problematiku praní špinavých peněz. Legalizace nelegálních zisků má dvě roviny – může být považována za taktiku organizovaného zločinu nebo za jeho odvětví sui generis, přičemž Naím si je vědom obou rozměrů problémů a nadto právě v této kapitole můžeme často narazit na nexus mezi organizovaným zločinem a terorismem. Závěrečné kapitoly knihy jsou věnovány realitě boje s nezákonným obchodem v éře globalizace a možnostem, jak ono do značné míry sisyfovské úsilí zlepšit. V jistém, ohledu lze ovšem tyto kapitoly považovat za nejslabší, poněvadž zde se Naím občas uchyluje k banalitám. Na druhou stranu i zde zůstává u až sžíravého realismu, nebuduje vzdušné zámky a neupadá do proklamativního „povinného“ optimismu. Naím sepsal tvrdou kritiku jedné z tváří globálního věku. Je velmi silný při popisování reality a z celé knihy, která má parametry odborného textu (na to nezapomínat!) číší tvrdá realita, kterou křehčí duše mohou považovat za přehnaný pesimismus a lidé, kteří neradi realitu přijímají (a těch je stále až příliš mnoho) ji pravděpodobně odmítnou akceptovat. I přes občasná zjednodušení a v závěru knihy uchylování se k banalitám považuji Naímovu knihu za zásadní dílo, které by nemělo zůstat stranou pozornosti nikoho z těch, kteří se zajímají bezpečnost jak v odborné rovině tak v rovině občanské. Autorova erudice a jeho

profesní životopis zaručují vysokou míru kvality a hloubku znalosti problematiky. Naím knihu psal nejspíše jako své opus magnum a ve svých 56 letech již neměl za potřebu dělat ze sebe šaška, tudíž psal stylem padni komu padni a nešetřil nikoho. A knize to jenom prospělo.

Charvát, J. (2007): Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál, ISBN 978-7367-098-6, 184 S.

Autor: Josef Smolík
Email: josef@mail.muni.cz

Knihu Jana Charváta *Současný politický extremismus a radikalismus* můžeme zařadit k dalším příspěvkům k výzkumu aktuální a značně medializované problematice. V úvodu knihy Jan Charvát představuje některé dříve vydané publikace na téma politického extremismu a radikalismu českých autorů (např. J. Rataje, Z. Zbořila, M. Mareše, M. Bastla, V. Tomka a O. Slačálka či sborník editovaný P. Fialou), stejně jako některé zahraniční studie (M. Winocka, P. Milzy ad.), aby cílem knihy *Současný politický extremismus a radikalismus* zvolil zařazení problematice politického extremismu do širších souvislostí historického a politického vývoje .

První kapitola představuje základní terminologii výzkumu politického extremismu a radikalismu, etymologické definování slov a definici extremismu podle MV ČR a BIS ČR. Za extremismus autor považuje ideologie či politická uskupení nepřátelské demokracii a ústavě (s. 12), ale nedefinuje přesně co vnímá pod pojmem demokracie a ústavnost, a jaké charakteristiky a principy jsou spojovány s demokratickým řádem (např. dodržování lidských práv, nezávislost soudů atp.).

Text dále pokračuje představením pravolevého vnímání jednotlivých politických stran a možných obtíží při znázorňování jednotlivých ideologických proudů. V závěrečném hodnocení kapitoly je uvedeno, že se akademická obec termínu extremismus vyhýbá pro jeho snadnou zneužitelnost, což není tím hlavním důvodem, jako fakt, že extremismus je pojmem vágním a v některých zemích neužívaným.

Následující kapitola se týká politického aktivismu, tj. charakteristického politického stylu, tak jak jej popsal Noel O'Sullivan v knize *Fašismus*. V subkapitole je popsán i vliv lidské vůle na příkladech F. Nietzscheho a propagandistickém filmu z roku 1934 *Triumf vůle*. Zde spatřuji malou rezervu v tom, že autor neuvedl režisérku tohoto filmu Leni Riefenstahlovou a vliv „propagandistické“ kinematografie na nacismus ve 30. letech 20. století.

Následující pasáže popisují fenomén nacionalismu, historii, kritiky nacionalismu (přístup A. Gellnera) a jeho jednotlivé formy – liberální, konzervativní, expanzivní, protikoloniální, kulturní či etnický. Dalším detailně probíraným tématem je antisemitismus; etymologický původ slova, historický vývoj antisemitismu a jeho typy – náboženský, rasový, „nový“. V případě typologie antisemitismu mohl autor uvést i antisemitismus ekonomizující, nacionalistický a politizující. V pasáži o popírání holocaustu mohl autor alespoň zmínit fakt, že historický revizionismus, tak jak je chápán v historii je zcela odlišný od revizionismu popíračů holocaustu, který je obvykle definován jako negacionismus. Na tomto místě by bylo vhodné uvést brožuru R. Seidla „Osvětim. Fakta versus fikce. Nové a utajované poznatky o holocaustu“, která byla Národně vzdělávacím Institutem rozeslána do některých českých škol jako učební pomůcka při výuce dějepisu.

Jako další atribut pravicového extremismu je popsán rasismus, hlavní představitelé rasismu (J. A. de Gobineau, H. S. Chamberlain, A. Rosenberg), souvislosti s kolonialismem a nacistickým Německem. Po tomto terminologickém uvedení je obsáhlá kapitola s názvem Krajní pravice, v které je odlišen fašismus od nacismu. Při popisu souvisejícího termínu, populismu, autor správně definuje jev, který nutně nemusí být spojen pouze s ultralevicí či ultrapravicí, ale se všemi politickými stranami nejrůznějších politických rodin. Na rozdíl od popisu ultrapravicového populismu však v knize analogicky chybí popis ultralevicového populismu. V pasáži o neonacistické symbolice autor nesprávně vychází z neplatné rovnice skinheadska image = neonacista, přičemž uvádí oděvní značky (Lonsdale, Fred Perry), které v současnosti jsou naprosto komerční a masově rozšířené i mimo Anglii.

Kapitola věnující se krajní levici poměrně detailně popisuje komunismus, marxismus, leninismus, stalinismus, trockismus, maoismus a tzv. eurokomunismus, sleduje vývoj těchto proudů, odlišnosti a vzájemné vztahy mezi příznivci těchto ultralevicových směrů. V tomto oddíle by bylo dle mého soudu vhodnější používat zažité Bedřich Engels a Karel Marx, na rozdíl od Friedrich Engels a Karl Marx. Při komparaci komunismu a nacismu autor správně tvrdí, že „jde o totalitní a agresivní režimy, které své odpůrce fyzicky likvidují, odmítají demokracii a nepřipouštějí svobodu slova“ (s. 103 – 104).

Přesto nechybí omluva ultralevicových zločinů ve jménu dosažení beztrždní a bezstátní společnosti, což je podloženo tvrzením, že „eliminace kapitalistické třídy není chápána doslova, jakožto fyzická likvidace kapitalistů, ale sociálně“ (s. 104), aniž by bylo uvedeno, že často v případech komunistických režimů docházelo k fyzické likvidaci nejenom příslušníků kapitalistické třídy. Pro čtenáře-laika mohou být zajímavé informace o anarchismu, především klasifikace jednotlivých směrů (individualistický anarchismus, mutualismus, syndikalismus a anarchokomunismus).

V následující kapitole se autor zaměřil na subkultury, které jsou běžně spojovány s ultrapravicovými a ultralevicovými ideologiemi – hippies, skinheads (ve všech relevantních proudech), hooligans, nacionálně socialistický black metal a punk. Autor přesně nevymezuje terminologii, takže pro jednotlivé subkultury používá i termín hnutí (na s. 128 tak popisuje „subkulturu hnutí skinheads“).

V další kapitole se Jan Charvát zaměřuje na srovnání extremistických ideologií. Krajní pravici definuje z hlediska klíčových témat, kterými jsou autorita a moc, násilí, národ a nacionalismus, rasismus a antisemitismus, antikomunismus a vztah k náboženství, který je podle autora nejproblematictějším tématem. Pro krajní levici jsou klíčovými tématy svoboda, rovnost, stát, resp. jeho odstranění, antikapitalismus, třídní boj, revoluce, autorita, moc, násilí a antifašismus.

Následující kapitola popisující politický extremismus a radikalismus v České republice po roce 1989 se pokouší na necelých 30 stranách textu zachytit vývoj ultrapravice i ultralevice v jednotlivých etapách u nejrůznějších forem – jak registrovaných, tak i neregistrovaných (politické strany, občanská sdružení, neregistrované organizace atp.). Z hlediska předchozího výkladu se zařazení ultrapravicových hudebních skupin (s. 154 – 146) dle mého názoru mohlo objevit již při popisu

subkultur. Při zmínce o protestech anarchistů proti umístění radarové základny v ČR by text vhodně doplnila alespoň zmínka o protestech a aktivitách ze strany ultrapravicových subjektů a jejich postoj k této problematice. V závěrečném shrnutí autor konstatuje, že politické skupiny spojené s ideologiemi z krajních konců politického spektra dokázaly v minulosti významně ovlivnit chod evropských dějin, ale v současnosti je jejich pozice nesrovnatelně slabší. Autor správně upozorňuje především na problém násilí ze stran jednotlivých ideologicky znepřátelených gangů.

Kniha Jana Charváta seznamuje čtenáře s fenoménem, který již výše uvedení autoři poměrně zdařile zpracovali. Přestože se Charvát věnuje především současnému politickému extremismu a radikalismu, teoretické pasáže týkající se nacionalismu, antisemitismu i rasismu se až příliš věnují historickému vývoji. Rovněž z názvu knihy nevyplývá fakt, že se autor věnuje především popisu politického extremismu a radikalismu v České republice. Práce vychází z relevantní historické a politologické literatury, přesto se v textu neobjevují žádné citace, takže neobeznámený čtenář jen těžko odliší citované pasáže od autorových inovativních myšlenek. Ocenit lze přehledně vypracovaný rejstřík, který přispěje k lepší orientaci v textu. Stejně tak v textu není mnoho faktografických chyb (např. mluvčí INPEG se nejmenuje Petr, ale Viktor Piorecký) a nejasností.

Přes výše uvedené výtky se dá hovořit o další publikaci vhodné k úvodnímu seznámení s problematikou politického extremismu a radikalismu. Potenciální čtenáře si tato kniha najde především mezi studenty a pedagogy sociálněvědních oborů, kteří se danou problematikou dosud nezabývali.

Rexter – Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu je vydáván Centrem pro bezpečnostní a strategická studia, o.s. ve spolupráci s Katedrou politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. ▪ Vydáváno dvakrát ročně. ▪ *Výkonný šéfredaktor*: PhDr. Josef Smolík, Ph.D. ▪ *Redakční rada*: PhDr. Josef Smolík, Ph.D., doc. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D., Mgr. Tomáš Šmíd, Ph.D., Mgr. Richard Stojar a Ing. Štefan Danics, Ph.D. ▪ www.rexter.cz ▪ www.cbss.cz ▪ ISSN: 1214-7737